Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

VREME

150 din

1. mart 2012.

broj 1104

Srbija i evrointegracije
Muke jednog kandidata

INTERVJU: CANE

SLOBODA ILI NIŠTA

30 GODINA PARTIBREJKERSA

Pesma nas je održala ▸ **Raspevani političari**

35 GODINA

I SIGURNI STE DA MOŽEMO DA PRATIMO VAŠ RITAM

PRE 35 GODINA ZNALI SMO DA IGRAMO I VALCER, I TANGO, I POLKU. DOŠLI SMO U SRBIJU I NAUČILI ŠTA VAS POKREĆE, ČEMU TEŽITE I ŠTA VAS VESELI. SADA SIGURNIM KORAKOM PRATIMO RITAM VAŠIH POTREBA, A KADA NAS POZOVETE, SPREMNI SMO I DA POVEDEMO "KOLO".

JER IGRAMO U ISTOM TIMU

SOCIETE GENERALE SRBIJA

35 GODINA U SRBIJI

VREME
BROJ 1104
1. mart 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Andić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Boris Tadić privremeno je kancelariju preselio u Brisel

10 Srbija i evrointegracije: Muke jednog kandidata

13 Status kandidata bez statusa Kosova: Jedan korak napred

18 Vojislav Šešelj i predizborna Srbija: Ožalošćena porodica

22 Raspevana politika: Pesma nas je održala

26 Birokratija: Kolekcija haosa i ludila

28 Slučaj policajca Tadića: Zašto prijave nema ko da piše

30 Topola: Jubilarno, slovima Trin'esto, takmičenje vinopija

32 Nuspojave: Dobrosusedstvo, zanat najstariji

33 Vreme uspeha: Kapital ne dolazi preko noći

41 Lisica i ždral: Moje pesme, moji snovi

42 Ljudi i vreme

KULTURA

44 Intervju: Zoran Kostić Cane, Partibrejkers

46 Sećanje na prvi koncert Partibrejkersa: Početak doba praštanja

50 84. dodela nagrada Američke filmske akademije: Crno-beli Holivud

52 Intervju: Ljubodrag Janković Jale, slikar

54 Knjige: „Portugalija danas", Žoze Žil

55 TV Manijak: Domaćice manje zbori

SVET

56 Makedonija: Stvaranje antičkog identiteta

60 Mađarska pod sankcijama EU: MMF, CNN i ostali neprijatelji

62 Nezavisnost Škotske: Kilt bez krune

64 Intervju: Čarls Grant, direktor Centra za evropske reforme u Londonu

MOZAIK

66 Sloboda i krađa: Vodič kroz internet pirateriju

69 Moj muški život: Svečano odelo

70 Feljton: "Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti", Stanko Cerović

75 Pošta

76 Strip: Na selima u zimske večeri pevaju se nove pesme čiji je repertoar vrlo bogat

78 Vreme uživanja: Zimski bluz

Kakva je politička moć Vojislava Šešelja, devet godina posle pompeznog odlaska u Hag i bezmalo četiri godine otkako je dvojac Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić urušio radikale

Piše: Zora Drčalić

Kako lepša prošlost treba da nadomesti bedu sadašnjosti i neizvesnu budućnost. Aleksandar Veliki, Skenderbeg i barokno Skoplje. Zašto vlada premijera Nikole Gruevskog ne haje zbog kritika da suludo baca stotine miliona evra na stvaranje antičkog identiteta Makedonaca..."

Piše: Siniša Stanković

Osnivači sajta *Pirate Bay* osuđeni su na zatvorsku kaznu i milionsku novčanu kaznu; ekipu koja je vodila *MegaUpload* čeka izručenje u SAD, a moguće i višedecenijski boravak u zatvoru; *BTJunkie* se predao, više ne radi, a mnogi poznati pirati sad se kunu da su ukleti zagovornici poštovanja autorskih prava

Piše: Marija Vidić

Na naslovnoj strani: **Zoran Kostić Cane**
Foto: **Stanislav Milojković**

Dora Kolčina, jedina žena kovač u Sibiru.
foto: Ilja Najmušin / Reuters

1/3/12 -7/3/12

prognoza vremena

28/02/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	2 11	6 15	5 12	2 8	-1 6	-2 9	3 12
Vojvodina	0 10	4 15	4 11	0 7	-3 5	-5 8	0 11
centralna i južna Srbija	-1 10	4 15	5 14	1 9	-1 6	-4 10	0 14

Promenljiva biometeorološka situacija usloviće povremene tegobe kod hroničnih bolesnika i meteoropata.

broj nedelje

500.000

U Srbiji živi oko 500.000 ljudi sa retkim bolestima, saopštila je Nacionalna organizacija za retke bolesti Srbije.

foto: A. Anđić

SLUČAJ "GALENIKA"

Uskoro krivične prijave

Služba za borbu protiv organizovanog kriminala završila je predistražni postupak o milionskim malverzacijama u javnom preduzeću Galenika i prikupljenu i neophodnu dokumentaciju dostavila sudu. Sada je na potezu Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal. Nenad Ognjenović, bivši generalni direktor Galenike, u vreme čijeg rukovođenja su i izvršene zloupotrebe, trenutno nije u Srbiji, a upravo njegovo odsustvo najviše, kako kažu u policiji, koči istragu. Osim Ognjenovića, u ovoj istrazi pominje se još nekoliko zaposlenih u Galenici, ali i u kompaniji Velefarm, kao i nekoliko osoba koje su na potpuno nejasan način učestvovale u farmaceutskim "kombinacijama".

Istraga o Galenici trajala je šest meseci i za to vreme prikupljena je brojna dokumentacija o zloupotrebama koje se mere milionima evra. Sve je počelo nakon pisanja medija koji su do podataka o zloupotrebama došli zahvaljujući upravo nekolicini zaposlenih u kompaniji koji su odlučili da progovore o nezakonitom poslovanju. Tako se došlo do podataka da je fond za zarade povećan sa 2,4 na 3,6 milijardi dinara, objavljen je dokument o sumnjivom kreditu za izgradnju nove fabrike, objavljena su dva ugovora po kojima Galenika lekove ne uvozi direktno, već plaća Velefarmu posredničku proviziju od 4,5 odsto, objavljeno je da je direktor Ognjenović zaposlio u Galenici sina tadašnjeg direktora Velefarma, kao i informacija da je Galenika izradu statue "Mislilac" platila čak 30.000 evra.

Talas loših vesti po Galeniku krenuo je u martu prošle godine nakon što je račun ove kompanije dvanaest dana bio blokiran zbog duga od 60 miliona dinara. Urušavanju poslovnog ugleda ove kompanije nije doprineo samo dug od tih 600.000 evra, već i činjenica da je Galenika 2010. godinu završila sa gubitkom od 14 miliona evra (podsetimo, 2009. je završila "u plusu" i to sa oko sedam miliona evra), kao i to da "direktor Nenad Ognjenović ima sedam pomoćnika, a da savetnike još niko nije uspeo da pobroji". Nenad Ognjenović je na konferenciji za novinare, održanoj nekoliko dana kasnije, potvrdio sve ove navode – i da je Galenika 2010. završila sa pomenutim gubitkom, i da je u krizi podelio regrese od 80.000 dinara svim zaposlenima, i da ima sedam pomoćnika.

Kako je objasnio, dugovanja su nastala zbog kursne razlike, razlike u međunarodnim knjigovodstvenim standardima i troškovima kamata za kredit za izgradnju nove fabrike, pomenuti regresi su podeljeni jer je rukovodstvo želelo da tim potezom očuva standard zaposlenih imajući u vidu rast cena od 12 odsto, a on lično, kako je tada rekao, pri zapošljavanju ceni znanje, ali je i "živ čovek, pa nekada zaposli nekoga svoga".

Nenad Ognjenović je na funkciju generalnog direktora Galenike postavljen u novembru 2008. Vlada ga je zbog lošeg poslovanja smenila u junu 2011. godine. Trenutno se, navodno, nalazi u Crnoj Gori. Očekuje se da će Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal već u narednih nekoliko dana doneti odluku o pokretanju istrage i o tome protiv koga će biti podneta krivična prijava. U medijima se pominje cifra od desetoro ljudi, kao i to da nije reč o isključivo zaposlenima u najvećoj srpskoj fabrici lekova.

R.V.

novogovor

Fusnota

Jugoslavijo, narod te slavio...

Živela je, živi i živeće, pa ako ne u uspomenama i pesmi, onda u fusnoti.

Poslednji naslednici jedne vrste političkog novogovora u kom je neka država mogla da dobije ime kovanice Jugo+Slavija su, možda to i nije čudo – Makedonija i *Kosovo**.

Makedonija se u svetu zvanično još zove Bivša *Jugoslovenska* Republika Makedonija, BJRM. Fusnotu u imenu ima u različitim dokumentima evroatlantskih integracija: u njoj piše da je Grci – za razliku od Turaka – ne priznaju pod „skraćenim" imenom.

Pa, da braća Makedonci imaju smisla za humor kao za istoriju, patentirali bi to ime i nikad ga se ne bi odrekli. Šta ima lepše od toga da ti se otadžbina i majčina, rodna zemlja i domovina zove „Bivša..."?

Nevolja je što se u konkurenciji za jugoslovensko fusnotsko nasleđe pre neki dan pojavilo još jedno nahoče, *Kosovo**.

Vojislav Koštunica smatra da to znači da je srpska vlast priznala da na teritoriji Srbije postoji država sa zvezdicom, *Kosovo**. Američki ambasador u Prištini drži da je fusnota na imenu *Kosova** u regionalnim inicijativama beznačajna, jer se stvarni suverenitet ne postiže simbolima, već samo njegovim ostvarivanjem. Znamo šta to Amerikancima znači.

Asterisk je – treba ga razlikovati od Asteriksa i Obeliksa – tipografski znak (*) za napomenu u tekstu koju Nemci zovu fus- a Angloamerikanci futnota, u onom istom srpskom razlikovanju *fuzbala* od *fudbala*, ili *fusbala* od *futbala* ako smo jezički čistunci.

Fusnota objašnjava ili upućuje na izvor i objašnjenje pojma korišćenog u tekstu, sadrži citat ili referencu za deo teksta uz koji je postavljena. Srpski jezik navodno ima reč *podbeleška*, istog značenja. Ako fusnota objašnjava reč u rečenici, znak * ili neki drugi se stavlja iza reči, a na kraj rečenice ako objašnjava njen sadržaj.

*Kosovo** se ovako čita: „Ovaj naziv bez prejudiciranja statusa Kosova je u skladu sa Rezolucijom 1244 i odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti". A znači... Zavisi ko čita i u kom novogovoru. Kao i ovo:

Ovdje kome ne porastu zubi,
E, kukala mu mati
Ovdje nikad neće čopor naći,
Ko ne nauči urlati*

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

* U skladu s Bijelim dugmetom i onoj Pljuni i zapjevaj...

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Ad ACTA

Zamislite da ste napisali knjigu. I da se ona mnogima dopada. Reklo bi se, desetine hiljada ljudi žele da je pročitaju. Neka knjiga, recimo, košta malo – tri evra ili trista dinara (po nekom starom kursu, ali nije to sad bitno). I neka od toga jedan evro pripada vama. Na desetak hiljada čitalaca to je desetak hiljada evra.

Ali, nisu svi kupili knjigu. Recimo da svaki primerak pročita troje. To znači da dobijate trećinu, oko tri hiljade. Nije onako dobro kao kada bi je svi kupili, ali nije ni loše.

Ali, vi živite u vreme interneta. Vaša knjiga je dostupna u elektronskoj formi. Kupilo ju je desetak ljudi koji su, oduševljeno, poželeli da je ponude svojim prijateljima da je pročitaju. A oni svojim prijateljima. I tako redom, do pomenutih deset hiljada, možda i dvadeset. Vaša zarada, deset evra.

Onda vam neko ponudi ACTA sporazum. Po njemu, svako ko neovlašćeno pošalje prijatelju vaš elektronski primerak knjige biće kažnjen, a vi ćete dobiti svoj evro. Internet provajder kontrolisaće sav sadržaj koji ide preko interneta i ako ste vi stavili svoj elektronski pečat na knjigu, svaki njen prolazak kroz mrežu biće prepoznat. Ako nije praćen uplatom na vaš račun, goniće se onaj ko je knjigu poslao.

Ima neke pravde u toj ideji, ali se postavlja pitanje zašto to ne bi važilo i za one koji posuđuju štampani primerak knjige prijatelju jer u suštini prave isti prekršaj. Svako ko nije platio knjigu neovlašćeno je čita, zar ne?

U suprotnom ne govorimo o pravdi, već o našoj nemogućnosti da razumemo internet. Jer se na internetu ne radi ništa drugo do pozajmljivanja te knjige na čitanje, s tim što pozajmljivač ne mora da vam je vrati jer proizvodite nov primerak koji mu šaljete. Tu će neko pronaći logiku, ali neće biti u pravu, ne sasvim. Jer pokušava da objasni elektronske komunikacije na materijalan način.

Ima još problema. Ukoliko preštampavate knjigu, vi to činite da biste sebi pribavili neku korist tako što ćete je preprodati. U slučaju slanja elektronske kopije, vi ne zarađujete ništa, osim što sa prijateljima delite sadržaj koji vam se sviđa. U materijalnom svetu to je kao da pozajmljujete sopstveni primerak. U jednom i u drugom slučaju vi besplatno delite neki sadržaj. Samo je potencijal te podele različit.

Ovo je jedan od načina da se objasni ACTA, Anti Counterfeiting Trade Agreement ili Antipiratski sporazum čiji je cilj, navodno, da zaštiti prava autora sadržaja. Inicijalno se odnosi na elektronske komunikacije, ali analogno mogao bi dovesti do kažnjavanja svakoga ko prijatelju pozajmi knjigu ili ploču jer, realno, krši prava autora.

Striktna primena sporazuma, koji važi u 22 od 27 zemalja EU, od interneta bi napravila najveću svetsku špijunsku mrežu, a manje razvijeni svet uskratio bi za mnoga znanja koja se sada šire slobodno (mada uz brojne rezerve autora). Bogati će još više prodavati, siromašni će još više kupovati. Rezultat je jasan.

Može vam se činiti da je ACTA u suštini dobra ideja. A možete misliti i da će ona biti najveća brana kreativnosti i širenju novih ideja u budućnosti. U oba slučaja ste u pravu. Ali suština je u tome da je ACTA pogrešna jer ne rešava problem. A to je jedino što treba da radi.

PRIMENA ZELENIH TEHNOLOGIJA

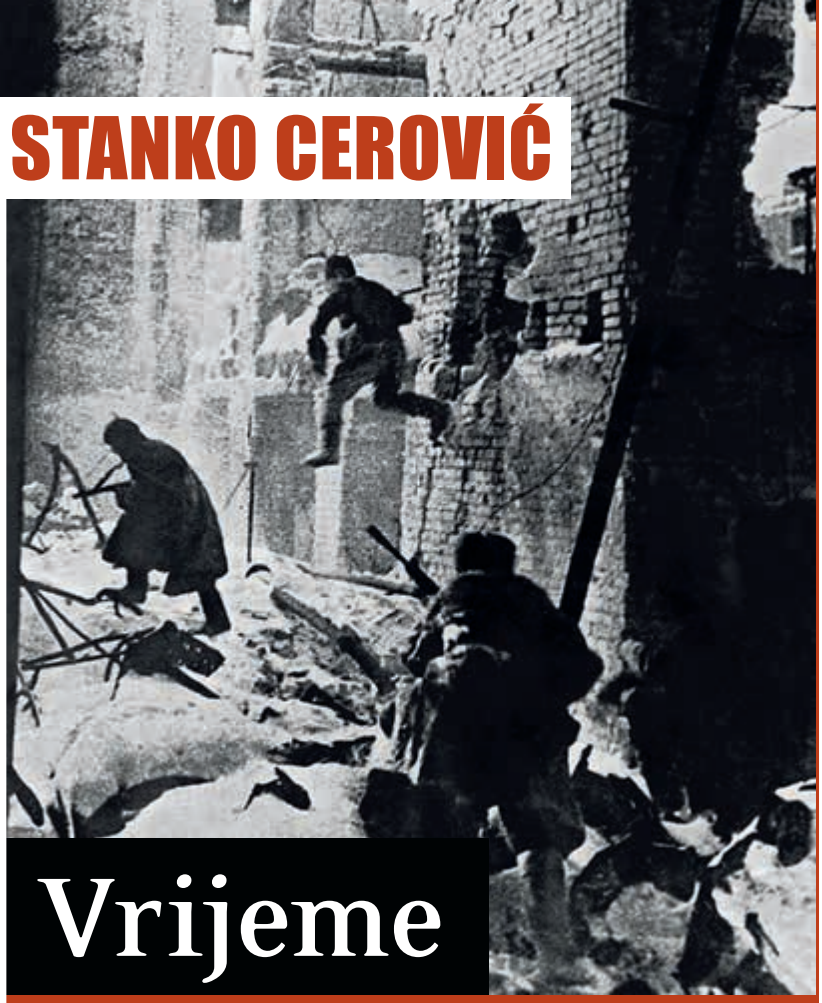
Grejanje na kafu

Tokom ove izuzetno hladne zime jedna beogradska firma za preradu kafe nije strahovala za energente zahvaljujući inventivnosti svog inženjera Nemanje Mašića. Naime, ovaj izumitelj dosetio se da otpadni materijal iz proizvodnih procesa iskoristi kao gorivo. "Kafena plevica predstavlja srebrnu opnu koja se sa ploda kafe izdvaja u procesu njene prerade i ona je nusproizvod procesa prženja. Kako bi se lakše odlagala, ona se sabija u brikete cilindričnog oblika. U toku jedne godine u našoj fabrici preostane oko 140 tona ovog nusproizvoda, te smo, tragajući za načinima da tu količinu otpada ponovo upotrebimo, uvideli da kafena plevica izuzetno dobro gori." Ovaj inženjer objašnjava da su potom usledila ispitivanja u laboratorijama Mašinskog fakulteta i Instituta "Vinča", koja su pokazala da kafena plevica ima izuzetnu toplotnu moć i da predstavlja klasičan primer biomase. Ta otkrića motivisala su Nemanju Mašića da u saradnji sa Inovacionim centrom Mašinskog fakulteta izradi projekat kotlarnice koja sagoreva brikete kafene plevice. Projekat je realizovan nakon godinu i po dana, te je tokom ove zime firma, za koju ovaj kreativni inženjer radi, svoje prostorije zagrevala novim sistemom grejanja. Idejni tvorac grejanja na kafenu plevicu utvrdio je da će kompanija za koju radi ove grejne sezone uštedeti između 65.000 i 90.000 evra. Mašić naglašava da sem što se ovakvim načinom grejanja eksploatiše biomasa, primetna je i smanjena emisija ugljen-dioksida u atmosferu. "Konkretno, ukupna godišnja emisija ovih gasova u atmosferu iz naše fabrike biće smanjena za oko 14 odsto u odnosu na prošlu godinu, što iznosi 341 tonu. Još jedna prednost ovog sistema jeste laka kontrola sagorevanja u kotlu, odnosno automatsko doziranje odgovarajuće količine briketa potrebnih za proces grejanja, što ga čini komfornijim od uglja ili drva." Nemanja Mašić sa ponosom naglašava da je ovakav vid grejanja jedinstven u regionu, objašnjavajući da budući da prati razvoj grane u kojoj posluje njegova kompanija, nema informacije da se kafena plevica bilo gde upotrebljava na sličan način. Nakon izuzetnih rezultata u Srbiji, ovaj projekat ima dobru perspektivu i u drugim zemljama u kojima posluje kompanija za koju radi Nemanja Mašić. Inače, ovaj neobični grejni sistem prezentovan je prošle godine na šestom međunarodnom sajmu energetike održanom u Beogradu.

B. ŠTULIĆ

STANKO CEROVIĆ

Vrijeme je krv

UMJETNIK U CIVILIZACIJI SMRTI

VREME

U izdanju Nedeljnika "Vreme": nova knjiga Stanka Cerovića Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti.

Potražite u vašoj knjižari

Sve što dopire do moga mozga svedoči o vremenu bankrota. Sefovi su prazni. Iskustvo me uči da u takvim okolnostima prvo skidaju skalp pripadnicima moga plemena. Na polici u tvrđavi u Jejlu, Džeronimova lobanja se još nada promjenama. Biće rata. Biće gore nego ikad. Zvijer je ranjena.

Distribucija: Krug commerce

e-mail: krug.avala@sbb.rs

Tel: 011/240-1433

piše: Dragoljub Žarković

Boris Tadić, predsednik Srbije, privremeno je svoju kancelariju preselio u Brisel. Ličio je u pojedinim trenucima na oca koji ispred porodilišta čeka vest o prinovi

Gotovo smešno deluju apologeti državne politike koji nas ubeđuju kako ćemo od kandidature imati direktnu korist, preko evropskih fondova i povećanog poverenja potencijalnih investitora koji su samo čekali da postanemo kandidati pa da kupe Jat, Železaru u Smederevu... i šta još ima na prodaju. U realnom svetu to tako ne biva

Beli dim:
Čekajući potvrdu blagovesti

Sve ovo oko Kosova i statusa kandidata za Evropsku uniju nije neki maestralan uspeh srpske politike kako se ubiše da dokažu srpski zvaničnici, ali je još manje veleizdaja kako tvrde kosovoborci. Niko tu nije prodao veru za večeru, jer večere u stvari i nema, a senku na ceo događaj bacilo je i celodnevno preganjanje s Rumunima koji su tvrdili neki svoj pazar.

U utorak, u kasnim popodnevnim časovima, iz briselskog zdanja u kome stoluje evrobirokratija pojavio se napokon beli dim i preporučeno je da Srbija dobije status kandidata za Evropsku uniju, a konačna odluka o tome biće doneta kad ovaj broj "Vremena" bude u rukama čitalaca.

Odluka će, po svemu sudeći, biti pozitivna, ali od toga nećemo mi biti pametniji niti čitaoci bogatiji, a može i obrnuto, ali je evidentno da se Srbija sa slepog vratila na kakav-takav kolosek, kao poslednji vagon u nizu, onaj na čijim zadnjim vratima visi fenjer.

Boris Tadić, predsednik Srbije, privremeno je svoju kancelariju preselio u Brisel i u više navrata, preko različitih medija, javio se kao tumač tamošnjih događaja. Ličio je u pojedinim trenucima na oca koji ispred porodilišta čeka vest o prinovi.

To je događajima dodalo malo dramaturgije, stvar se pretvorila u slatku jezu iščekivanja, kao u lošim akcionim filmovima u kojima se još od početka zna da će pravda da pobedi, ali se rasplet odlaže više iz komercijalnih a manje iz dramaturških razloga.

U praktičnom životu titula kandidata za EU malo znači i koliko sutra, kad utihnu fanfare i Boris Tadić se sa novorođenčetom u naručju vrati kući, biće to priča zanimljiva koliko i sneg: dok je padao bila je to vest dana. Ali, pun sam razumevanja. Bez te blagovesti o kandidaturi šanse Demokratske stranke da pobedi na izborima bile bi svedene na minimum, ali ne bih rekao da im se pobednički kapacitet znatno povećao nakon briselskog aminovanja kandidature.

Što bi rekla deca, to se "ne maže na hleb" i gotovo smešno deluju apologeti državne politike koji nas ubeđuju kako ćemo od kandidature imati direktnu korist, preko evropskih fondova i povećanog poverenja potencijalnih investitora koji su samo čekali da postanemo kandidati pa da kupe Jat, Železaru u Smederevu... i šta još ima na prodaju. U realnom svetu to tako ne biva. Evropa je racionalna: tamo se, ne samo zbog krize, uveliko razdvaja svet kapitala od sveta politike. I politika se sve češće javlja u funkciji obezbeđivanja sigurnosti kapitala, a nikako kao neko ko diktira puteve novca.

Značaj fusnote:
Uvažavanje realnosti

Ne bih rekao da je pametno preuveličavati značaj ovog događaja, tim pre što imam utisak da mu se daju mitska svojstva kako bi se zabašurili efekti pregovora s Kosovom. Suštinski, dogovor oko fusnote i drugih nota predstavlja veći pomak u srpskoj politici nego sama kandidatura.

Proces uvažavanja realnosti deluje otrežnjujuće, što ne znači da nisam pun razumevanja za emotivni naboj dobrog dela Srba odraslih na kosovskoj epici i mitovima koji sve to osećaju, kako oni kažu, kao deo svoje duše, ali što je dublje to njihovo osećanje, njihovi politički potezi i procene su sve manje racionalni.

foto: Tanjug

Kosovo se može povratiti samo ratom, pa je bilo naivno očekivanje, ako ga je iko gajio, da bi u onom briselskom sobičku Borko Stefanović, kao izaslanik države Srbije, mogao da povrati ono što je jednom na terenu izgubljeno.

Ali, dogodilo se, eto, da u tom srpskom preganjanju oko sadržaja fusnote, i večne teme ko je vera a ko nevera, iz vidokruga nestane gruba realnost i da se ona zameni retoričkim nadmetanjem u dušebrižništvu za državni interes, a ta vrsta rodoljublja ljude pretvori u rodoljupce; u kafanama, uostalom, svi ratovi još traju i pitanje pobednika nije rešeno. Niti će ikada biti.

Ovde je, kao što sam već napisao, ključno pitanje da li je loše, sa stanovišta interesa Srbije, da Kosovo, sa sve fusnotom, bude prisutno u regionalnim i, verovatno, širim okvirima. Otvaranje te mogućnosti smanjuje kapacitet kosovskih vlasti da vode politiku "ispod stola" i to će ih, ukoliko bude pameti – a to nije baš dokazano – primorati da se drže određenih standarda i pravila, što bi moglo pomoći Srbima koji su pretekli nakon višedecenijskog egzodusa iz mitske kolevke.

Čak bi se moglo dogoditi da ova vrsta legalizacije albanskog prisustva u regionalnim poslovima doprinese poboljšanju uslova života Srba na Kosovu, a to je jedini racionalan cilj svake srpske politike i jedini cilj koji ima utemeljenje u realnosti. Tome će doprineti i ova evropska kandidatura, pa je treba pozdraviti.

Prodavac magle:
Od nečeg se mora živeti

Ove nedelje pojavila se vest da je od januara zatvoreno oko 900 malih radnji u Srbiji. Nema para, nema posla... To će, kad se slegne ova bura oko "i Kosovo i Evropa", najvećim delom odrediti i rezultate predstojećih izbora. Čini mi se da je tu nemoguće napisati nešto novo, pa nek barem bude – apsurdno.

Evo pričice iz knjige *Priručnik za menadžere* Efraima Kišona:

"Neki čovek se penje stepenicama i zvoni na sva vrata, a kad se vrata otvore, podigne kovčežić s poda i pita:

– Četkice za zube?

– Ne, hvala.

– Češljevi?

– Ne!

– Toaletni papir? Sapun? Žileti?

– Da. Dajte mi jedan žilet.

– Četkice za zube?

– Dajte mi jedan žilet.

– Češljevi?

– Zar ne čujete? Dajte mi jedan žilet!

– Zašto?

Otimam čoveku kovčežić iz ruke i otvaram ga. Kovčežić je prazan.

– Šta ovo znači?

– Nikad niko od mene nije ništa kupio. Pa zašto da onda nosim sve to sa sobom?

– A zašto se penjete uz stepenice i zvonite na sva vrata?

– Pa, gospodine, moram od nečega da živim!"*

* Fusnota: Srbiji je potrebna nova strategija privrednog razvoja koja ne može biti zamenjena idejom da postanemo deo Evropske unije, jer ovakvi kakvi smo ništa im ne trebamo, kao što ni oni nama ne mogu pomoći ako sami sebi ne pomognemo.

Muke jednog kandidata

Srbiji status kandidata za člana, Kosovu fusnota i Studija izvodljivosti Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i regionalno predstavljanje: slede šest-sedam godina dugi pregovori o 35 poglavlja evropskih pravnih tekovina

Dvanaest godina posle EU samita u mestu Santa Maria de Fijeira iz decembra 1999, na kome je, uz, portugalsko predsedavanje, otvorena perspektiva članstva zemalja Zapadnog Balkana u EU, u Beogradu su u utorak 28. februara 2012. mnogi kao Godoa čekali odluku ministara spoljnih poslova 27 zemalja članica Unije. Oni su u Briselu na sastanku Ministarskog saveta za opšte poslove EU, pod predsedavanjem Danske, posle šest sati rasprave, odlučili da preporuče da Samit EU 1. i 2. marta Srbiji dodeli status kandidata za člana EU, a Kosovu* (sa zvezdicom i fusnotom) – Studija izvodljivosti Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Tog jutra iz Brisela su stizale vesti o novoj mogućoj blokadi dugo čekane kandidature: da se na sastanku tih ministara u okviru Saveta za spoljne poslove Litvanija protivila zbog kandidovanja Vuka Jeremića za predsedavajućeg Generalne skupštine UN-a pošto ima svog kandidata; da Poljska traži da Srbija usaglasi politiku sa EU, a zapravo se protivi bliskim odnosima Beograda i Moskve; da Holandija, koja je do sada više puta zaustavljala Srbiju, čeka presudu Nemačke.

Treba upoznati EU kojoj se teži: kad se sastanu kao Ministarski savet za spoljne poslove, što je bilo u ponedeljak, onda ministri nisu nadležni da donesu odluku o proširenju, a kada se sastanu kao Ministarski saveta za opšte poslove, kao u utorak, onda su nadležni. Nemački šef diplomatije Gvido Vestervele, u ponedeljak nije bio na prvom, a u utorak je došao na drugi savet i izjavio: "Srbija je ispunila ono što se od nje tražilo, a sada je na Evropi da ispuni svoje..."

Dok su u Srbiji čekali da se povodom pozitivne vesti javnosti obrati predsednik Srbije Boris Tadić, koji je dva dana boravio u Briselu, da lobira, kao Jovan Ristić na Berlinskom kongresu, stigli su izveštaji o tome da Rumunija, u kojoj postoji izreka da ima samo dva sigurna suseda, Srbiju i Crno More, izražava ozbiljne rezerve jer u "godini Rumuna" smatra da priznanje Vlaha kao nacionalne zajednice u Srbiji ide na račun rumunske manjine... Tadić u tim trenucima izjavljuje da Rumunija, s kojom Srbija ima dobre odnose, nije u pravu.

Konačno, u utorak, u pet popodne, stigla je vest (najpre "putem Tvitera Karla Bilta") da je posle telefonskih konsultacija predsedavajuće ►

KONAČNO KANDIDAT: B. Tadić i Ž. M. Barozo

foto: Reuters

NEZADOVOLJSTVO U PRIŠTINI: Demonstracije pokreta "Samoopredeljenje"
foto: Reuters

Danske s Bukureštom usaglašena ministarska preporuka Samitu EU da donese odluku o kandidaturi Srbije.

PROMENLJIVO OBLAČNO: Mnogi su odahnuli. Proevropski entuzijazam vladajuće političke elite u Beogradu naročito je bio porastao u decembru 2009. kada je Srbija primljena u bezvizni režim sa EU (dobila takozvani "beli šengen", videti pregled "Pristupna istorija" u okviru). Onda je uz pojačano pokazivanje odlučnosti optimizam polako pomeran u budućnost – o čemu svedoči i nedavna izjava evroentuzijaste Mlađana Dinkića (URS) da će Srbija imati koristi od EU za dvadeset godina, a da treba gledati šta se za bolji život može uraditi odmah.

Tokom dosadašnjih pregovora o pridruživanju sa evropske strane je hvaljen srpski administrativni i reformski kapacitet, ali su proces usporavala četiri faktora: loše ocene srpske saradnje s Haškim tribunalom sve do hapšenja Ratka Mladića, raspad državne zajednice Srbije i Crne Gore, u poslednjoj fazi naročito – kosovsko pitanje, ali i takozvani zamor proširenja u EU, koji se krio iza rečenice jednog nemačkog političara da Srbiju za sada treba samo tapšati po ramenu, a i strepnja u EU da se ne proširi "bugarska bolest" zbog čega su posle brzog prijema za EU nespremnih Bugarske i Rumunije pooštreni kriterijumi.

Potpredsednik srpske vlade zadužen za evropske integracije Božidar Đelić, koji je prognozirao da će Srbija ući u EU 2014, na 100. godišnjicu sarajevskog atentata 1914, u januaru je iz principijelnih razloga podneo ostavku kada je Samit EU decembra 2011, na pritisak Nemačke odlučio da kandidaturu Srbije uslovi napretkom u pregovorima Beograda i Prištine.

Na političkoj sceni u proevropske snage svrstala se Srpska napredna stranka bivšeg radikala Tomislava Nikolića, a na stranu evroskeptika, izašavši zbog toga i iz Evropske narodne partije, Demokratska stranka Srbije Vojislava Koštunice, koji je kao predsednik SRJ bio pozvan na Samit EU u Bijaricu 8. oktobra 2000, kada je bilo objavljeno SRJ ulazi u Proces stabilizacije i pridruživanja.

BEOGRAD–PRIŠTINA: Završni dijalog Beograda i Prištine o predstavljanju Kosova u regionalnim organizacijama trajao je tri dana (22. do 25. februara), s prekidima oko osamnaest časova, da bi se na kraju došlo do solomonskog rešenja – da na konferencijskim stolovima i u potpisima ispod dokumenata iznad reči Kosovo bude zvezdica (*), a ispod – tekst fusnote koji glasi: "Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP-a o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti."

Nemački nedeljnik "Špigel" u svom onlajn izdanju, u petak, 24. februara, u članku "Srbija treba da postane kandidat" piše da je Beograd tokom teških pregovora dao značajne koncesije, prihvativši da se na graničnim prelazima istaknu kosovski simboli i natpis "Kosovo", ali bez reči "Republika" i dozvolivši kosovsko predstavljanje u regionalnim organizacijama.

U finišu pregovora o kandidaturi Srbije za članstvo u EU na Beograd je vršen pritisak da ne sprečava regionalno predstavljanje Kosova, mada je ono pod imenom Unmik/Kosovo bilo predstavljeno u regionalnoj organizaciji CEFTA i, po računici srpskih pregovarača, u 94 odsto drugih regionalnih organizacija. Po novom sporazumu, predstavnik Unmika biće pozivan na sastanke koji se organizuju u okviru dogovora koje je Unmik ranije potpisao, a na njemu je da odluči da li će da prisustvuje.

Na organizatore regionalnih sastanaka se apeluje da ne insistiraju na isticanju nacionalnih oznaka, očito s namerom da se smanje "simboličke tenzije". Srpski zvaničnici odbijali su da prisustvuju na nekoliko skupova u regionu na koje su organizatori pozivali delegacije Kosova dajući im državni značaj.

U Prištini su očito računali na to da u datim okolnostima mogu izvući simboličko priznanje vlastite državnosti od strane Srbije, pa su čak i uputili cirkularno pismo na evropske adrese prijavljujući da Srbija ne sprovodi sporazume ranije dogovorene u okviru dijaloga Beograda i Prištine. Kosovski premijer Hašim Tači izjavio je u četvrtak 23. februara uveče da ako Beograd ne prihvati pominjanje mišljenja Međunarodnog suda pravde i Deklaracije kosovske skupštine o nezavisnosti, onda neće biti sporazuma.

Dok su Evropljani gledali da zabašure statusni spor oko Kosova, Amerikanci su ga isticali, kako neki smatraju, ovog puta ipak nagovarajući Prištinu na ustupak. Američka državna sekretarka Hilari Klinton, na primer, u razgovoru za "Glas Amerike" na albanskom jeziku, po objavljivanju vesti o kompromisu oko imena izjavljuje da nema razloga za zabrinutost da je Kosovo učinilo ustupke Srbiji dogovorom da se u fusnoti pomene Rezolucija 1244 – pošto će to navesti članice UN-a koje još nisu priznale nezavisnost da to učine: "Rezolucija 1244 SB UN-a je utrla put kosovskoj nezavisnosti i zahtevala je povlačenje srpskih snaga bezbednosti..."

Paralelno sa vestima o briselskoj rundi dolazile su vesti o implementaciji ranijih dogovora. TV most iz Severne Mitrovice javlja u petak da je iz EU saopšteno da počinje primena sporazuma o univerzitetskim diplomama, postignutog 21. i 22. novembra u dijalogu Beograda i Prištine.

NEZADOVOLJNI: U Prištini su se kompromisu naročito protivili pripadnici pokreta Samoopredeljenje, koji su u ponedeljak, 27. februara, organizovali demonstracije u Ulici Majke Tereze u Prištini. U Beogradu, evroskeptični deo opozicije sumnjičio je vladu da je zarad EU spremna da plati svaku cenu i da korak po korak priznaje nezavisnost Kosova.

Predsednik opštine Kosovska Mitrovica Krstimir Pantić izjavio je da su Srbi na severu Kosova uznemireni i razočarani. Predsednik Srpskog nacionalnog veća severnog Kosova i Metohije Milan Ivanović, pozvao je opozicione poslanike da zatraže hitno sazivanje sednice Skupštine Srbije i da odbace sve sporazume ►

Jedan korak napred

Loše bi bilo da Srbija nije dobila status kandidata, ali to je neće bitno približiti članstvu u EU, niti to znači da se u jednom trenutku od Srbije neće zahtevati da prizna Kosovo ili da zaboravi članstvo u briselskim institucijama

Nasmejana lica, tapšanje po ramenu, srdačno rukovanje i laskanje. Slike sa Ministarskog saveta u Briselu zrače optimizmom. Predsednik države Boris Tadić govori o evropskim vrednostima Srbije koju on predvodi na njenom evropskom putu do punopravnog članstva u EU. Šefica diplomatije EU Katarina Ešton hvali maltene vizionarsko liderstvo Borisa Tadića. Ministar spoljnih poslova Nemačke Gvido Verstervele kaže da je Srbija ispunila šta se od nje tražilo i da sada EU treba da održi reč i dodeli joj status kandidata. Pohvale prijaju. Prijatna atmosfera razgovora Tadića ili ministra policije i potpredsednika proevropske vlade Ivice Dačića sa evropskim partnerima. Prvi put su u direktnom sukobu sa predstavnicima kosovskih Albanaca evropske države koje su priznale nezavisnost Kosova stale na stranu Srbije, pa makar bila reč samo o sadržaju jedne fusnote, što je dovelo do dobijanja statusa kandidata. Vlada izvesnost da će šefovi država i vlada EU u petak potvrditi preporuku ministara spoljnih poslova. Tajming ove etapne pobede je dobar za takozvane proevropske srpske partije na vlasti: za koji dan biće raspisani parlamentarni i lokalni izbori.

U to ime predsednik Srbije i Demokratske stranke je odmah posle dogovora Beograda i Prištine o regionalnom predstavljanju Kosova, još prošlog petka požurio da izjavi: "Postignutim dogovorom politika 'i Evropa i Kosovo', koju sam vodio i za koju sam dobio podršku građana Srbije, prošla je ovaj istorijski test, čime je dokazano da je taj pristup jedino realan i onaj koji donosi rezultate. Ta politika obezbeđuje evropsku budućnost Srbije, čuva naše nacionalne interese, ali i pokazuje da je Srbija faktor stabilnosti jugoistočne Evrope", podvukao je Boris Tadić.

Možda bi neko sada mogao ponovo da poveruje u priču da bi Srbija mogla da postane članica EU ne priznavši Kosovo, da bi države koje su priznale njegovu nezavisnost mogle da uvide svoju grešku, ili pak kosovski Albanci da pristanu da u okrilju Srbije uđu u EU. Ali to pitanje je još veoma daleko, a izbori su tako blizu.

Nije lepo biti partibrejker, ali ako su ovoliko natezanje i skoro pun četvorogodišnji mandat proevropske vlade Srbije bili potrebni da se dođe do sadržaja jedne fusnote ispod naziva "Kosovo" zarad statusa kandidata – koji ne znači mnogo više od podstreka proevropskom opredeljenju Srbije da ne bi došlo do potpunog zastoja i splasavanja evropskog entuzijazma – šta treba očekivati kada na red dođu pregovori o dobijanju datuma za početak pristupnih pregovora, što i te kako nešto znači? Loše bi bilo da Srbija nije dobila status kandidata, ali to je neće bitno približiti članstvu u EU, niti to znači da se u jednom trenutku od Srbije neće zahtevati da prizna Kosovo ili da zaboravi članstvo u briselskim institucijama.

ZABORAVLJENE PARALELNE INSTITUCIJE: Negde zaboravljen na pregovaračkom stolu je ostao i svojevremeni zahtev kancelarke Nemačke Angele Merkel da Srbija pre dobijanje statusa kandidata mora da ukine "paralelne" institucije na severu Kosova. Ovaj uslov će se na prvom narednom evropskom koraku Srbije obnoviti. A u završnoj fazi "evropskog puta Srbije", ma kada to bilo – ovim tempom možda za nekih deset do petnaest godina – na red će doći regulisanje statusa Kosova, to jest, preciziranje državnih granica Srbije unutar kojih bi htela da uđe u EU. Valjda je izlišno ponavljati da EU svakako neće da uvozi probleme, da članstvo neće dodeliti državi koja nije rešila regionalne konflikte. Status kandidata je poslednji korak na "evropskom putu", pri kome države EU koje su priznale nezavisnost Kosova i SAD tolerišu politiku da je Kosovo srce Srbije.

Zašto je tzv. međunarodna zajednica ovoga puta podržala Srbiju Prvo, zato što je ne samo ovaj nastup Srbije već i proteklih meseci posle dobijanja statusa kandidata početkom decembra, bio dobro odvagan i dovoljno konstruktivan/popustljiv, sa ispravnom procenom šta može da prođe, a šta ne. Drugo, zato što je ovoga puta očigledno procenjeno da je u Srba veći potencijal za ugrožavanje regionalne bezbednosti, nego kod kosovskih Albanaca, te da i Srbiji, to jest "proevropskoj" srpskoj vladi, treba nešto da se da, da na vlast ne bi došao neko gori, ili pak još uvek nepoznat i potencijalno neuračunljiv kao što je Srpska napredna stranka. Na međunarodnoj sceni ovaj argument je još jednom prošao, videćemo kako će proći na izborima.

Do koje mere je i nakon dobijanja statusa kandidata u najmanju ruku sporna i kontradiktorna politika "i Evropa i Kosovo" – da sada zanemarimo ranija ubeđivanja da su to dva posve odvojena koloseka – nehotice potvrđuje upravo Boris Tadić kada kaže da bismo mi sada već pregovarali o članstvu, da Srbiju ne opterećuje kosovski problem. "Jedina prepreka za dobijanje datuma (za početak pristupnih pregovora) je kosovsko pitanje", istakao je Tadić u Briselu, i dodao: "Kao što znate, sva ostala pitanja i uslove Srbija ispunjava, uključujući pitanje nacionalnih manjina, reforme pravosuđa, borbe protiv organizovanog kriminala, izgradnje infrastrukture i svih ostalih evropskih standarda."

OTVORENO PITANJE: Kosovo
foto: Reuters

ANDREJ IVANJI

Istorija jedne kandidature

12. oktobar 2011 – Evropska komisija je u svom mišljenju o kandidaturi Srbije preporučila da se Srbiji dodeli status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, te da se pregovori o članstvu otvore čim Srbija ostvari napredak u dijalogu sa Prištinom.

22. april 2011 – Srbija Evropskoj komisiji poslala poslednji set odgovora na dodatna pitanja.

31. januar 2011 – Predsednik Vlade Srbije Mirko Cvetković, evropskom komesaru za proširenje Štefanu Fileu predao je 2484 odgovora na upitnik Evropske komisije upućen RS radi pripreme mišljenja o zahtevu Srbije za članstvo u EU.

19. januar 2011 – Evropski parlament ratifikovao je u Strazburu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Evropske unije i Srbije.

24. novembar 2010 – Evropski komesar za proširenje Štefan File uručio je predsedniku Vlade Srbije Mirku Cvetkoviću Upitnik Evropske komisije upućen RS radi pripreme mišljenja o zahtevu Srbije za članstvo u EU,čije je popunjavanje jedan od uslova za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU.

25. oktobar 2010 – Savet ministara spoljnih poslova zemalja članica Evropske unije doneo odluku da kandidaturu Srbije za članstvo u Uniji prosledi Evropskoj komisiji na razmatranje.

14. jun 2010 – EU donela odluku o početku ratifikacije SSP-a između Evropske unije i Srbije.

1. februar 2010 – Prelazni trgovinski sporazum (PTS) između Evropske unije i Srbije stupio na snagu.

1. januar 2010 – Primena PTS-a ušla u drugu godinu, čime su EU i Srbija ušle u pravno regulisane odnose.

22. decembar 2009 – Srbija podnela zahtev za prijem u članstvo EU.

19. decembar 2009 – Stupio na snagu bezvizni režim sa EU, po kome građanima Srbije nije više potrebna viza da bi putovali u 25 zemalja članica EU, kao i u tri zemlje koje nisu članice EU, a koje su deo Šengenskog prostora.

7 decembar 2009 – EU donela odluku o početku primene Prelaznog trgovinskog sporazuma između Srbije i EU.

1. decembar 2009 – Stupio na snagu Sporazum iz Lisabona.

30. novembar 2009 – Savet Evropske unije objavio je dokument o viznoj liberalizaciji za zemlje zapadnog Balkana.

1. januar 2009 – Srbija počela sa primenom Prelaznog trgovinskog sporazuma između Srbije i EU.

16. oktobar 2008 – Srbija donela odluku da počne jednostrano da primenjuje Prelazni trgovinski sporazum između Srbije i EU od 1. januara 2009. godine.

29. aprila 2008 – Potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Srbije (EU donela odluku da ne primenjuje Prelazni trgovinski sporazum potpisan uz SSP). Havijer Solana 7. aprila 2008, kad je objavljena tzv. mapa puta za Srbiju, izjavljuje "Voz je krenuo s mrtvog koloseka!"

7. novembar 2007 – Parafiran Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Srbije.

18. septembar 2007 – Potpisani su Sporazum o viznim olakšicama i Sporazum o readmisiji između Evropske zajednice i Republike Srbije.

13. jun 2007 – Nastavljeni Pregovori o zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Srbije (posle formiranja nove vlade).

16. maj 2007 – Predstavnici srpske vlade i Evropske komisije u Briselu parafirali sporazume o viznim olakšicama i o readmisiji, koji će omogućiti da se besplatno odobravaju vize studentima, naučnicima, poslovnim ljudima i još nekim kategorijama građana Srbije.

maj 2006 – jun 2007 – Pregovori "otkazani (called-off)".

19. decembar 2006 – Potpisan Sporazum o slobodnoj trgovini u jugoistočnoj Evropi (CEFTA).

novembar 2006 – Savet EU je usvojio mandat za pregovore o sporazumima o viznim olakšicama i sporazumima o readmisiji sa Srbijom (kao prvi korak ka ukidanju viza).

kraj maja 2006 – Na referendumu Crna Gora proglašava nezavisnost.

3. maj 2006 – Usled nedovoljne saradnje sa Hagom "otkazani (called-off)" pregovori sa SCG.

26. oktobar 2005 – Potpisan Ugovor o osnivanju Regionalne energetske zajednice jugoistočne Evrope.

10. oktobra 2005 – Početak pregovora Evropske unije i Srbije i Crne Gore o zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji predstavlja prvu stepenicu ka integraciju EU.

koje je u Briselu postigao šef pregovaračkog tima Beograda Borislav Stefanović.

Potpredsednik Srpske radikalne stranke Dragan Todorović ocenio je da dogovor predstavlja zaokružen proces potpunog otimanja Kosova koji sprovode SAD i EU i "potpuni krah politike predsednika Srbije Borisa Tadića koji se može nazvati veleizdajom".

Predsednik Demokratske stranke Srbije Vojislav Koštunica ocenio je da je dogovor u Briselu težak udarac za srpsku državu, pošto će po tom sporazumu albanski carinici i policajci uspostaviti granicu između Srbije i Kosova, a na regionalnim skupovima separatisti će biti predstavljeni fusnotom u kojoj se, pored Rezolucije 1244, navodi i mišljenje Međunarodnog suda pravde, po kome nezavisnost Kosova nije kršenje međunarodnog prava.

PROBUĐENA NADA: Kad je u petak popodne, 24. februara, vest o završetku važne runde pregovora Beograda i Prištine objavljena, u reakcijama vlade u Beogradu i proevropskih partija dogovor je odobravan uz probuđenu nadu da će se ostvariti važan evropski cilj. Srpski premijer Mirko Cvetković ocenio je da Srbija sa optimizmom može da očekuje naredne dane. Direktorka Kancelarije Vlade za evropske integracije Milica Delević istakla je da je u pogledu mogućnosti za dobijanje statusa kandidata dogovor značajan korak napred.

Ujedinjeni regioni Srbije su pozdravili postizanje dogovora, jer je uklonjena prepreka za dobijanje statusa kandidata. Predsednik Srpskog pokreta obnove Vuk Drašković ističe isto uz opasku da nisu važne nikakve fusnote. Lider Srpske napredne stranke Tomislav Nikolić da ga raduje što Srbija dobija status kandidata, ali da ga brine što je vlada pristala na uspostavljanje granice prema Kosovu. Predsednik Liberalno-demokratske partije Čedomir Jovanović smatra da Srbija sada dobija novu priliku, a da dogovor i kandidatura za članstvo u EU predstavljaju, kako je rekao, svojevrsnu tačku na neodgovornu i lošu politiku.

ŠTA REČE SUD: Jovanović je u subotu 26.

U ČAST SRBIJE: Statua "Maneken pis", simbol grada Brisela, iz koje na Dan državnosti Srbije teče šljivovica

april 2005 – SCG dobija pozitivnu ocenu o Izveštaju o spremnosti SCG za pregovore o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU (Studiju izvodljivosti).

decembar 2004 – EU usvaja pristup "dvostrukog koloseka (twin-track) po kome će Crna Gora i Srbija zasebno pregovarati trgovinski deo SSP-a, a SCG kao država jedinstveno pregovarati politički deo SSP-a.

sredinom 2004 – Postaje jasno da neće biti uspostavljeno jedinstveno tržište SCG i da zbog toga SCG neće moći da pregovara ekonomski deo SSP-a kao jedna strana.

oktobra 2003 – Održan prvi sastanak "Unapređenog stalnog dijaloga" kao zamena za "Konsultativnu radnu grupu". Pripreme za studiju izvodljivosti.

jun 2003 – Samit u Solunu, potvrđena evropska budućnost država Zapadnog Balkana na osnovu individualnog napretka svake od njih, usvojen princip "regate" (to znači da su one u okviru EK iz nadležnosti "spoljnih poslova" prebačene u nadležnost "proširenja").

februar 2003 – Stvorena državna zajednica Srbija i Crna Gora (dogovoreno uspostavljanje jedinstvenog tržišta Crne Gore i Srbije).

februara 2002 – "Beogradski sporazum" – SRJ se pretvara u državnu zajednicu SCG (postaje jasno da SRJ neće pregovarati o SSP-u).

jul 2001 – Održan prvi sastanak "Konsultativne radne grupe" radi pripreme studije izvodljivosti za SRJ, kao uvod u pregovor za SSP.

decembar 2000 – EU ukida carinu na uvoz robe iz SRJ (proširuje Autonomne trgovinske mere koje su još ranije važile za ceo ZB i na SRJ).

novembar 2000 – Samit EU u Zagrebu, SRJ zvanično učestvuje.

8. oktobra 2000 – Vojislav Koštunica kao predsednik SRJ pozvan na samit EU u Bijaricu (francusko predsedavanje), SRJ ulazi u Proces stabilizacije i pridruživanja (PSP).

5. oktobar 2000 – Demokratske promene u Srbiji.

decembar 1999 – Samit u Santa Marija de Fijeira (portugalsko predsedavanje) otvorena perspektiva članstva u EU zemalja Zapadnog Balkana (eks-yu zemlje minus Slovenija, plus Albanija). Pojam "Zapadni Balkan" pre toga, inače, nije bio u upotrebi.

jun 1999 – Otvoren Proces stabilizacije i pridruživanja – PSP za ZB (za vreme nemačkog predsedavanja EU) SRJ nije bila uključena.

februara zatražio od Skupštine Srbije da stavi van snage Deklaraciju o Kosovu kojom se, kako je naveo, odbacuje odluka Međunarodnog suda pravde o legalnosti deklaracije o jednostranom proglašenju nezavisnosti iz jula 2010, koja je "završila u fusnoti kojom Beograd dokazuje svoju superiornost u odnosu na Prištinu".

Verovatno se misli na "Odluku o nastavku aktivnosti Republike Srbije u odbrani suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Srbije", koju je Skupština usvojila 26. jula 2010. nakon objavljenog mišljenja MSP-a. U njoj se, međutim, to mišljenje MSP-a ne odbacuje, već se u preambuli ono prima k znanju ("Imajući u vidu sadržinu mišljenja Međunarodnog suda pravde..."), da bi se zatim konstatovalo da Skupština potvrđuje dotadašnju politiku očuvanja teritorijalnog integriteta Republike Srbije...

Objašnjavajući razloge koji su naveli beogradske pregovarače da prihvate pominjanje u fusnoti Savetodavnog mišljenja MSP-a, za koje je u javnosti preovladalo mišljenje da je nepovoljno po Srbiju, Borivoje Stevanović je rekao da se MSP izjasnio o legalnosti čina proglašenja nezavisnosti, ali ne i o suštini.

Kako je "Vreme" pisalo u broju 1021 od 29. jula 2010. na 40 stranica Savetodavnog mišljenja MSP-a, podeljenog u 123 tačke, konstatovao je da je tokom osamnaestog, devetnaestog i početkom dvadesetog veka doneto mnogo deklaracija o nezavisnosti, kojima su se često suprotstavljale države od kojih je deklarisana secesija, da ni u jednom slučaju proglašenje deklaracije nije tretirano kao suprotno međunarodnom pravu, a da su deklaracije u nekim slučajevima rezultirale nastankom država, a u nekim slučajevima ne. Sud je konstatovao da su brojni učesnici u sudskom procesu tvrdili da populacija na Kosovu ima pravo na tzv. remedijalnu secesiju (onu koja ispravlja neku grešku) zbog situacije na Kosovu, ali da sud smatra (tačka 83) da nije neophodno da odgovori na takva pitanja u ovom slučaju...

TEST: Iglene uši kroz koje politika "i EU i ►

Kosovo" pokušava da se provuče predstavlja to što problem secesije nije doktrinarno rešen. Kosovo nisu priznale sve članice EU niti većina članica UN-a uprkos američkom pritisku; Abhaziju i Južnu Osetiju posle Kosova priznala je samo Rusija. Kipar je primljen u EU podeljen na dva suprotstavljena entiteta. Pred referendum o samostalnosti Škotske jedno od pitanja koje se ispituje je da li ona u slučaju da izglasa samostalnost automatski postaje članica EU, ili mora da aplicira.

U jednom trenutku prošle nedelje, kad je poslednja runda tih pregovora bila pred prekidom, predsednik Srbije Boris Tadić je upozorio da se smanjuju šanse da Srbija dobije kandidaturu za članstvo u EU i da je njegova lična politika "i Kosovo i Evropska unija" na testu. Rekao je i da će se možda uskoro obratiti javnosti s predlogom šta da se čini.

Predsednik Tadić je potom u petak, 24. februara po podne, sa olakšanjem rekao: "Postignutim dogovorom politika 'i Evropa i Kosovo' koju sam vodio i za koju sam dobio podršku građana Srbije prošla je ovaj istorijski test."

SRBIJI KANDIDATURA, KOSOVU SSP: Visoki zvaničnici EU Ketrin Ešton i Štefan File su opisivali dogovor Beograda i Prištine kao veliki korak napred i za Srbiju i za Kosovo, naročito dobrodošao pred predstojeću raspravu o dodeljivanju statusa kandidata za Srbiju. Ketrin Ešton je, međutim, uz to istakla da u tom svetlu Evropska komisija predlaže da se pokrene i studija izvodljivosti za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Kosova i EU. Tadić je na to izjavio: "To ne bi bio problem samo za nas već i za one članice EU koje nisu priznale Kosovo." Prištinski mediji javljaju iz Brisela da je Savet za opšta pitanja EU 28. februara usvojio odluku o početku izrade Studije izvodljivosti za Kosovo.

SSP je inače prvi korak u dugom procesu priključenja EU, a u tom procesu Kosovo je već devet godina izdvojen slučaj. Sa Srbijom su pregovori o Stabilizaciji i asocijaciji počeli u novembru 2005. dok je još bila u uniji sa Crnom Gorom, a ugovor je potpisan 29. aprila 2008. Sa članicama državne zajednice Srbije i Crne Gore vođeni posebni pregovori o pitanjima iz nadležnosti republika članica, a sa Kosovom su 2003. počeli o takozvanom mehanizmu praćenja stabilizacije (*Stabilisation Tracking Mechanism*), koji i dalje traju.

U svetlu dileme EU ili Kosovo u Srbiji su se iskristalisala dva suprotstavljena mišljenja – jedno, koje raduje Vašington, da se zarad Evrope pomirljivo treba odreći i "uglja i svetinja" (Po B. Joviću, izraz Dobrice Ćosića), i drugo, da Evropi treba ponuditi spoljnu saradnju i braniti Kosovo. Sistem rešavanja konflikta koji čini srž EU je bitno različit od tog razmišljanja u ekstremima – pregovara se o svakom ulovljenom bakalaru i o svakom krastavcu i kamionu.

Kosovsko pitanje pominjano je u detaljima i u Akcionom planu srpske vlade iz 2011, u kome se među 96 EU preporuka, odnosno uočenih nedostataka, pominje i problem s pečatima kosovske carine koje izdaje Unmik, problem sa "inkluzivnom i funkcionalnom regionalnom saradnjom" to jest, sa regionalnim predstavljanjem Kosova. U rubrici "realizacija" piše "pregovori u toku".

ACQUIS I SKRINING, BRALE: Nakon dobijanja kandidature, Srbiji predstoje dugi i detaljni pregovori o saglasnosti srpskih zakona sa paketom pravnih tekovina EU, koji čine bazični politički ciljevi, ugovori, zakoni inter-institucionalni ugovori, rezolucije, izjave, preporuke, uputstva; zaključci, zajedničke pozicije, sudske odluke, tehnički standardi i mnogo toga drugog obuhvaćenog zajedničkim nazivom *acquis comunitar* (ono o čemu su se svi

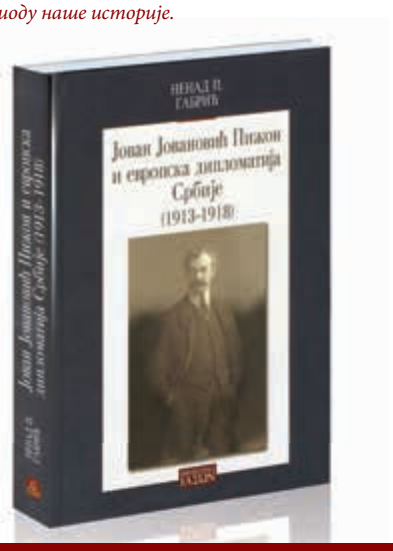
55 ГОДИНА 1957–2012

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

Др Ненад Габрић

ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ ПИЖОН
И ЕВРОПСКА ДИПЛОМАТИЈА СРБИЈЕ (1913-1918)

Књига о Јовану М. Јовановићу, једном од аутентичних представника српске дипломатије и државника који је дао немерљив допринос у спољнополитичкој служби Србије у најпреломнијем периоду наше историје.

Јован М. Јовановић (1869 – 1939) париски ђак, каријерни дипломата, посланик у Бечу и Лондону, први Пашићев помоћник и министар иностраних дела Краљевине Србије, потоњи шеф земљорадничке странке и народни посланик. Био је не само учесник и активни чинилац, већ и креатор многих судбоносних дешавања у новијој историји српске државности.

Др Ненад Габрић је каријерни дипломата – саветник, запослен у Министарству спољних послова Републике Србије у Београду, руководилац Групе за усмеравање телеграма у Одељењу за аналитику и подршку спољнополитичком планирању при Кабинету министра спољних послова. Бечки ђак. Научно звање доктора историјских наука стекао је на Филозофском факултету у Београду, Одсек за историју.

БЕОГРАД Обилићев венац 5 тел. 011/2638-405 | Косовска 45 тел. 011/3227-088 | Палмотићева 1а 011/3224-706 | Вукасовићева 50 тел. 011/3594-835 | BELVILLE, Јурија Гагарина 14к тел. 011/630-22-27
НОВИ САД Сремска 7 тел. 021/662-4433 | Матице српске 1 тел. 021/417-625
НИШ Трг краља Александра 3 тел. 018/511-428
КОСОВСКА МИТРОВИЦА Владе Ћетковића 1 тел. 028/425-111

Acquis communautaire u 35 poglavlja

1. Sloboda kretanja roba
2. Sloboda kretanja radnika
3. Pravo poslovnog nastanjivanja i sloboda pružanja usluga
4. Sloboda kretanja kapitala
5. Javne nabavke
6. Pravo trgovačkih društava
7. Pravo intelektualnog vlasništva
8. Tržišna konkurencija
9. Finansijske usluge
10. Informatičko društvo i mediji
11. Poljoprivreda i ruralni razvitak
12. Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor
13. Ribarstvo
14. Saobraćajna politika
15. Energetika
16. Porezi
17. Ekonomska i monetarna unija
18. Statistika
19. Socijalna politika i zapošljavanje
20. Preduzetništvo i industrijska politika
21. Trans-evropske mreže
22. Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata
23. Pravosuđe i temeljna ljudska prava
24. Pravda, sloboda i bezbednost
25. Nauka i istraživanje
26. Obrazovanje i kultura
27. Životna okolina
28. Zaštita potrošača i zdravlja
29. Carinska unija
30. Spoljna politika
31. Spoljna, bezbednosna i obrambena politika
32. Finansijski nadzor
34. Institucije
35. Ostala pitanja

u zajednici složili).

Nakon priznavanja Srbiji statusa kandidata Evropska komisija treba da odluči da li je ona spremna za pregovore, da odredi datum početka pregovora i da pripremi "Pregovarački okvir". Formira se zatim međuvladina konferencija (Srbija i EU), a potom sledi skeniranje,

VREME PREGOVORA: Srpski i albanski pregovarači u Briselu
foto: Tanjug

skrining (screening) dubinska uporedna analiza srpskih zakona, njihove saglasnosti sa pravnim tekovinama EU (acquis) i mogućnosti da se oni sprovedu. Tim godinu dana dugim procesom se utvrđuje u kojim oblastima je Srbija usklađena s EU, a u kojima nije. Pregovara se o onome što nije usklađeno.

Hrvatska je pregovarala o preko 120.000 stranica onoga što se zove *acquis communautaire*, a kažu da hrpa tih propisa raste za dve-tri hiljade stranica godišnje.

Ne pregovara se o tome da li će zemlja prihvatiti *acquis* pravila, jer je to obavezno, nego o tome kada će ih primeniti i da li ima kapacitet za to.

Ocene glase: "Potrebno uložiti ozbiljan napor..." U boljoj varijanti: "Potrebno uložiti izvesni napor..."

Ako država traži prelazni period za sprovođenje nekog zakona zato što ne može da ga sprovede, o tome se takođe pregovara. Do odlaganja primene nekog pravila ne dolazi samo na zahtev kandidata. U slučaju Rumunije i Bugarske, na primer, primena pravila o slobodi kretanja radne snage u okviru EU je odložena za sedam godina. Zavisno od složenosti materije pregovori o svakom od poglavlja traju od šest meseci do nekoliko godina.

Pregovara se detaljno, a na tok pregovora mogu da utiču i druge zainteresovane zemlje. Kada je, na primer, Hrvatska pregovarala, Slovenci su upalili sve alarme kada su u poglavlju "poljopriveda" videli da su, kao Hrvatska, navedena sporna naselja na levoj obali Dragonje (Škrile, Bužin, Škudelini i Veli Mlin); da se u poglavlju "bezbednost ishrane" Hrvatska poziva na pomorski zakonik, koji pominje epikontinentalni pojas u Jadranskom moru; a da se u poglavlju o oporezivanju pominje privremena granični prelaz Plovanija kraj Sečovlja. Spor je rešen dogovorom o arbitraži, koja još nije završena.

Nakon postizanja dogovora između EU i države kandidatkinje o pojedinom poglavlju, ono se smatra privremeno zatvorenim.

Formalnu odluku o "zatvaranju poglavlja" donosi međuvladina konferencija na ministarskom nivou. Sve do sklapanja Ugovora o pristupanju, ako se u nekom poglavlju pravnih tekovina donesu novi propisi, ili ako država kandidatkinja ne ispuni preduslove i obaveze koje je preuzela za to poglavlje, postoji mogućnost da se ono ponovo otvori.

Može se u toku tog dugog procesa pojaviti i nova tema. Recimo, kad je Hrvatska pregovarala pojavilo se poglavlje – Transevropske mreže, koje se odnosi na saradnju unutar EU na razvijanju energetskih i prometnih mreža. O njemu je Hrvatska pregovarala dve godine – od 2007. do 2009.

DUG PUT: Hrvatska, koja je postala članica EU u decembru 2011. pregovore o učlanjenju započela je 3. oktobra 2005. godine. Mađarska je pregovarala od 1994 do 2004. Slovenija je zahtev predala 1995. pregovarala od 1998. do 2004. Makedonija je aplicirala 2004, status dobila 2005. i još čeka. Turska je konkurisala za članstvo 1987. Srbija je u trenutku nastanka ovog tekst bila na onoj tački na kojoj se prelazi prva polovina puta ka EU, posle 12 godina, kako je već rečeno. Ako bi se na osnovu pomenutih repera sudilo, onaj "voz za Brisel", za koji je Havijer Solana još 2008. tvrdio da je pomeren s mrtvog koloseka, putovaće otprilike još šest-sedam godina, a s obzirom na komplikovanost našeg položaja i aktuelnih evropskih prilika, verovatno duže. Sve u svemu, naše dugo putovanje u Evropu trajaće ukupno onoliko koliko je trajala – prva Jugoslavija (1918–1941). ◂

Milan Milošević
Dokumentacioni centar "Vremena"

DEVET GODINA ISTI POVOD ZA ISTI SKUP: Radikali u "Areni"

Fotografije: Tanjug

Vojislav Šešelj i predizborna Srbija

Ožalošćena porodica

Kakva je politička moć Vojislava Šešelja, devet godina posle pompeznog odlaska u Hag i bezmalo četiri godine otkako je dvojac Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić urušio radikale

Mučnina neka, među radikalima u Areni, 25. februara, povodom devete godišnjice od odlaska Vojislava Šešelja u Hag. Usiljeno neko raspoloženje, kao kad teško bolesnog čoveka porodica teši zaleđenim osmehom, svi znaju da je beskorisno... "Jednog dana, jednog dana, ako bog da sreće, Drina Srbe, Drina Srbe, razdvajati neće", podrhtava Beogradska arena. A Baja Mali Knindža odlično izgleda, uopšte nije omatorio. Kad je zapevao hit "Kad sam bio mali", vriska! Cupka i Lidija Vukićević u bekstejdžu, inače konferansije na radikalskoj priredbi: "Kad sam bio mali, znao sam svoj pravac, oni bili katolici, a ja pravoslavac." I sve tako. "Čeka srpski narod sav da se vrati Vojislav"...

ŽELJE I REALNOST: Nije skup radikala bio samo prozivanje Haškog tribunala da "posle devet godina torture oslobodi Šešelja i vrati ga svom narodu, porodici, državi", što je rekao potpredsednik SRS-a Zoran Krasić, a manje-više ponovili svi radikali koji su se peli na binu ali i predstavnici ruskog i srpskog Komiteta za odbranu Šešelja... Bio je to svojevrstan početak predizborne kampanje. Taman onako kako je to telefonom iz pritvorske jedinice poručio Šešelj iz Haga pre neku nedelju na radikalskoj krsnoj slavi Tri jerarha: "dva su cilja radikala: da pobede aktuelnu vlast i da politički unište radikalske otpadnike Nikolića i Vučića". Šešelj traži nemoguće od svoje beogradske radikalske centrale, da osvoji maksimalno 120 poslaničkih mesta a minimalno 84 mandata "kako niko bez nas ne bi mogao da promeni Ustav i obriše preambulu u kojoj se pominje KiM". U razgovoru za "Vreme", posle mitinga u Areni, Dragan Todorović kaže da bi "onima koji bi promenili Ustav, to omogućilo da priznaju nezavisnost KiM".

Nego, kakva je, realno, politička moć Vojislava Šešelja, devet godina posle pompeznog odlaska u Hag i bezmalo četiri godine otkako je dvojac Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić urušio radikale koje je, može se slobodno reći, Šešelj – politički osmislio? I kakva je to zla radikalska sudbina u kojoj stalno nekome, svesno ili ne, služe? Da li Miloševiću devedesetih, da li DS-u 2008, u razbucavanju samih sebe kada su pojeli jedinu opasnost po tzv. dosmanlije (šešeljizam, "DOS koji vlada u ovom ili onom agregatnom stanju od 2000. naovamo", prim. aut.) što su bili stari radikali do osnivanja SNS-a, ili danas kad taj ostatak Šešeljevih radikala ponovo služi DS-u da koliko može okrnji naprednjačko biračko telo, jer su naprednjaci, tvrde radikali, po onoj "gori poturica od Turčina", veće zlo po Srbiju od samih *dosmanlija*? I, na kraju, da li bi, da se danas vrati, vojvoda

Suđenje za ratne zločine – još traje

I posle devet godina u pritvoru Vojislav Šešelj još čeka presudu u Hagu. Otišao je dobrovoljno 24. februara 2003. Govorio je da neće bežati od Haga i znao je da je pod istragom. Ostalo je upamćeno da je Bagzijev (Dejan Milenković, pripadnik Zemunskog klana, prim.aut) pokušaj atentata na Zorana Đinđića bio u petak, kod Beogradske arene, 21. februara, a veliki radikalski miting ispraćaja Šešelja u Hag – 23. februara u nedelju. Đinđić je ubijen 12. marta, dve nedelje posle. Šešelj je 2003. bio osumnjičen za saradnju sa Zemunskim klanom u okviru istrage za ubistvo prvog demokratskog premijera Srbije. U pritvoru Tribunala u Hagu saslušan je u avgustu 2003. "Ja sam bio u toku, znao sam da se sprema vrlo krvav obračun, nisam znao da će biti ubijen Đinđić, ali sam znao da će krv pasti do kolena", rekao je tada Vojislav Šešelj. Međutim, za Šešelja je oduvek važilo da je dobro informisan, a svoj izvor je nazvao "Laufer". Radikali su, međutim, demantovali da je "Laufer" bio vođa "zemunaca" Dušan Spasojević.

Prema haškoj optužnici, Vojislav Šešelj je podsticao ratne zločine protiv civilnog stanovništva tj. protiv čovečnosti za kršenje zakona i običaja ratovanja na području Hrvatske, BiH i Vojvodine. Optužen je da je "govorima i izjavama doprineo da se kod izvršilaca stvori odluka da počine navedene zločine". Po drugom delu optužnice Šešelju se sudi "zbog zajedničkog zločinačkog poduhvata" u BiH i Hrvatskoj. Tužilaštvo naime dokazuje da su u nekim konkretnim zločinima zajedno učestvovali Arkanovi "tigrovi" i Šešeljevi "dobrovoljci". Četiri i po godine je, međutim, čekao početak suđenja, do novembra 2007. U međuvremenu je 2005, svedočio na suđenju Slobodanu Miloševiću. Od trenutka kad mu je dozvoljeno kao Miloševiću da se brani sam, počeli su problemi. Sa zahtevima za prevođenje dokumenata na srpski i isključivo na papiru, za posete supruge Jadranke, zatim štrajk glađu i bolnica tri nedelje kasnije... Šešeljevo zdravlje je narušeno, imao je dve operacije na srcu, a posle poslednje operacije srpski lekari su izjavili da je urađena kasno. Ostaće upamćeno da je u stvari smenio prvu ekipu tužilaca. Tvrdio je da su pristrasni. U grehe Tužilaštva računa se i nesposobnost da zaštite svedoke, pa se događalo da su se svedoci predomišljali i na suđenju govorili sve suprotno od onoga što su govorili u istrazi.

OVACIJE: Milutin Mrkonjić

promenio značajnije lični opis političke scene Srbije?

Ima onih koji su ubeđeni da bi se Šešelj u Srbiji danas kretao kao slon u staklarskoj radnji. Drugi pak, među kojima je i jedan visoki funkcioner vladajuće koalicije koji ga odlično poznaje, tvrde da bi Šešelj, zahvaljujući svojoj neobičnoj inteligenciji i govorničkim sposobnostima, obrazovanju i umeću da se brzo snađe u novim okolnostima, lako "pohvatao konce" i brzo nadoknadio odsustvo iz Srbije.

"Prvo, povratak Šešelja bi prvenstveno omogućio da SRS počne da funkcioniše kao stranka. SRS je trenutno samo 'društvo za čuvanje mesta Šešelju', odnosno 'društvo za negovanje uspomene na Vojislava Šešelja'", kaže u razgovoru za "Vreme" sociolog prof. dr Slobodan Antonić. On pita: "Ko bi drugi mogao više da profitira od kraha petooktobarskog političkog projekta, od sloma politike 'i EU i Kosovo', kao i od duboke ekonomske krize, nego upravo radikali? Ali oni ostaju zacementirani na sedamosam posto, umesto 20–25. Oni su, u situaciji koja je idealna za njih, kao stranka jednostavno podbacili. Ostavljaju utisak da nemaju inicijativu, nemaju političke odgovore, nemaju elementarnu ponudu kadrova i ideja. Kao da su se sveli na 'ožalošćenu porodicu'. Nakon 'izdaje' Tome i Vučića, Šešelj je strogo pazio da neko drugi ne postane lider, pa je stranka postala konglomerat slabo popularnih političara, koji se svi gotovo bezglavo vrte oko središta sistema – to jest oko Šešelja."

Čak i da se danas vrati, ozbiljno je bolestan i pitanje je da li bi mogao da nastavi političku borbu u Srbiji. To je realnost. Ne zna se ni kako bi bio okončan raskol radikala da se ranije vratio, da li bi šešeljevci izgubili 80 odsto svojih nekadašnjih birača i bili marginalizovani na političkoj sceni i da li bi i sa njim imali ulogu isključivo bukačke partije ovde, kaže politički analitičar Dejan Vuk Stanković. "Bez obzira na mnoge stvari koje bi mu se mogle zameriti", dodaje Stanković, "Šešelj je nesumnjivo veliki govornik, ima instinkt za politiku i preživeo je mnogo. On je neko ko ume da se podigne kada padne. Posle promena oktobra 2000. nije politički potonuo. Ipak, veliko je pitanje kada će doći i u kakvom će stanju doći iz Haga. Ako se Srbija usidri ka EU, a još uvek je pitanje hoće li, pitanje je i koliko bi ta njegova radikalna anti-EU retorika imala neku snagu a koliko bi to bio samo deo nekog desničarskog folklora."

PREČA POSLA: To što i posle 5. oktobra Šešelj nije potonuo valjalo bi da zahvali Slobodanu Miloševiću i DB-u, kažu upućeniji u Šešeljeve veze sa službom bezbednosti. Milošević je iz Haga 2002. poručio – glasajte za Šešelja a ne za SPS, a DB je i za vreme vlade Zorana Đinđića imao bolje kontakte sa vojvodom nego sa Vladom Srbije. Šešelj je, kažu upućeni, dobijao informacije iz Službe pre od Đinđića. Zato, oni koji ne veruju u politički talenat Vojislava Šešelja nego u okolnosti koje je on imao prilike da iskoristi, danas kažu da njegov politički opstanak ne bi bio moguć u Srbiji, čak i da je zdrav kao dren, zato što Milošević više nije živ, ali ni "službenici" DB-a s kojima je sarađivao. "Teško je zamisliti da radikali mogu biti danas u Srbiji na vlasti, imajući u vidu pre svega uticaj zapadnih ambasadora na sastavljanje vlade. Potrebni su veliki preokreti, velika izborna iznenađenja da bi se sadašnji radikali našli, u bilo kojoj kombinaciji, na vlasti u Srbiji. Ja u to ne verujem", kaže dr Antonić.

Cinični bi dodali da ipak uliva nadu prisustvo u Areni ministra Milutina Mrkonjića, koji je za jedne pozdravljen ovacijama, a za druge zvižducima. Potpisnik ovih redova garantuje da je bilo više ovacija, a Mrka je narod pozdravljao k'o Josip Broz svojevremeno. Zvižduci ili ne, Mrkonjićeva podrška radikalskom skupu dovela je do novih predizbornih ujedanja, pa je Čedomir Jovanović rekao da "Mrkonjić ►

kompromituje vladu", a Mrkonjić je njemu odbrusio da se čudi kako Jovanović već nije u zatvoru. Šta je ko kome rekao potpuno je neprepričljivo jer i jedni i drugi u predizbornoj žurbi iscrtavaju crvene linije koje su se u evroreformskoj retorici svih sa svima obrisale.

Važno da je Ivica Dačić uzeo u zaštitu Mrkonjića rekavši da je Mrkonjićeva podrška Šešelju lični stav i nema nikakve veze sa političkom saradnjom između SPS-a i SRS-a. Mada je priznao da se lično zalaže, zajedno sa SPS-om, da se Šešelju omogući da se brani sa slobode: "Nezabeležen je primer da je neko toliko godina u pritvoru, a da nema odluke." Zato Aleksandar Vučić, u kratkom razgovoru za "Vreme", nije želeo da komentariše Šešeljevih devet godina u Hagu: "Imam preča posla." Pa je Dačić opet ubrao poen (cinici bi kazali, posebno kod demokrata) kao mudriji političar, jer, šta košta pokazati saosećanje prema bolesnom čoveku, pa makar to bio i tvoj politički otac koga želiš da se odrekneš. Vučić kaže da je čitao neke Šešeljeve knjige o sebi (*Portparol lopovske stranke Aleksandar Vučić*, *Srpski baron Minhauzen Aleksandar Vučić, Sanaderova mačkica Aleksandar Vučić*) i da "sem gluposti i mržnje nije ništa pronašao".

Kako bilo, Šešelj je, iako devet godina izvan zemlje, na šestom mestu po popularnosti političara u Srbiji sa 5,9 odsto onih koji mu ukazuju poverenje, posle Nikolića, Tadića, Dačića, Koštunice i Ljajića. Njegova popularnost je tu negde, oko 90 odsto rejtinga koji imaju sami radikali. Za ovih devet godina u Hagu, zahvaljujućima prenosima na Drugom programu RTS-a stekao je simpatizere i među onima koji su mu uvek bili oponenti, valjda zato što je ozbiljno kompromitovao Haški tribunal. "Šešelj je, sa ovih devet godina zatvora, jedini srpski političar koji se, barem za moje osećanje pravde, višestruko razdužio za grehe iz devedesetih. Zato njegovo dalje držanje u zatvoru doživljavam kao najobičnije sudsko zlostavljanje i obrazac nepravde", kaže dr Slobodan Antonić.

PODELE I INVESTITORI: Šta je ostalo od Šešeljevih nekadašnjih birača, gde su se razbežali i jesu li pristalice SRS-a i SNS-a oni nekadašnji simpatizeri starih radikala? Antonić će reći da oni jesu potekli iz istog glasačkog korena, ali sada se već značajnije razlikuju. Jer, kada je reč o strahovima za budućnost, čak 87 odsto glasača SRS-a se boji da će njihov lični standard u narednih godinu dana biti gori, što je apsolutni rekord u čitavom biračkom telu (prosek je 43 odsto), tumači poslednje rezultate istraživanja

Vikiliks mi javlja, prvi deo

Velika žuta knjiga u tvrdom povezu sa zelenim slovima "Vikiliks mi javlja, I deo", sem korica nema ništa novo. Profesor dr Vojislav Šešelj potpisuje je kao 131. tom svojih sabranih dela a reč je o tri stotine i četrnaest tajnih depeša (uglavnom) američke ambasade u Beogradu, koje su objavljene na sajtu Vikiliks, a potom su ih mediji u Srbiji jesenas preveli ovdašnjem čitaocu (videti "Vreme" br. 1079, 1080, 1081). Razume se, ne sve, nego šta je kome izgledalo zanimljivo i važno a ticalo se aktuelnih srpskih političara. E sad, u predgovoru izdanja SRS-a koji potpisuje Ratko Ličina stoji da ova knjiga depeša "potvrđuje sve o čemu je proročanski govorio prof. dr Vojislav Šešelj" u vezi sa "otimanjem Kosova i Metohije i sprečavanjem jedine patriotske opcije – Srpske radikalne stranke – da dođe na vlast" a "takođe razobličuje izdaju novih američkih favorita, Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića".

Tu je i 80 strana dug pogovor knjige s naslovom "Psihološki profili Aleksandra Vučića i Tomislava Nikolića", koji zajedno sa predgovorom, neupućenog i pomalo nervoznog čitaoca koji nema mnogo vremena da se bakće američkim pisanijima "tamo nekih" otpravnika poslova i ostalih službenika, mogu navesti na zaključak da su glavni junaci Vikiliksa – Nikolić i Vučić. Da nije sve baš tako, pažljiv čitalac depeša objavljenih u Šešeljevom "Vikiliksu" od juna 2000. do februara 2010. lako može da utvrdi jer su Šešelj, Vučić i Toma samo jedan mali segment ovdašnjih političkih igara šibicarenja i zujalica koje se igraju do iznemoglosti, a vredni službenici američke ambasade samo revnosno beleže rezultate, ponekad i sami uvučeni u igru. Čitaocu Šešeljevog izbora Vikiliksovih depeša nude se izveštaji o Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju u Hagu, "u kojima se jasno vidi instrumentalizacija ovog suda od strane američkih diplomata – pritisci, nedozvoljeni kontakti i razmena poverljivih informacija", piše Ličina. Iz svega navedenog i prelistanog, ne možete se oteti utisku da je razlog što ova knjiga izlazi u predvečerje predizbornog srpskog rata jedna jedina rečenica na 1056. str. knjige od celih 1096: "Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić pokušali su zajedno sa Tadićem, Đilasom, Miškovićem, Bekom, američkim i britanskim ambasadorom da razbiju Srpsku radikalnu stranku kako bi dobili mogućnost da se ponude Demokratskoj stranci kao marionetski koalicioni partner", pišu u pogovoru dr Milutin Nikolajević i dr Todor Trifković, u ime "ekspertskog tima SRS-a koji je iz svih uglova sagledao psihološke profile" dvojice radikalskih "otpadnika".

U stvari, ekspertski tim se vrlo malo oslanja na depeše, tek nekoliko njih (od kojih su neke, da budemo pošteni, loše citirane), a najviše na medijski materijal (domaći i regionalni), izjave i govore dvojice lidera naprednjaka. Ipak, i pored naoko zanimljivih međunaslova iz pogovora "Poreklo Vučićeve narcisoidnosti", "Nikolićev kompleks večitog drugog", "Nepismeni prevarant kupio diplomu", "Poslušnici glume opoziciju" i drugih... možda ne bi bilo loše uočiti šta je to što dvojicu prvih naprednjaka može opterećivati u američkim depešama koje objavljuju radikali? Pa, reklo bi se, ne više od ostalih srpskih političara koji se u depešama uglavnom opanjkavaju i omalovažavaju svoje političke protivnike u diplomatskim i drugim "službeničkim krugovima".

"Ponosan sam na američke depeše u kojima se spominje moje ime. Nisam rekao ni uradio ništa čega bih se stideo. Govorio sam samo da Jadranka Šešelj vodi SRS i da je Amerika velika sila. Šta je u tome netačno?", pita za "Vreme" Aleksandar Vučić.

U depeši 08BELGRADE1072 od 16. oktobra 2008. godine, komentarišući formiranje Srpske napredne stranke, Kameron Manter, tadašnji američki ambasador u Srbiji, piše: "Takođe postoje naznake da SNS dobija finansijske resurse za podršku stranci. Jedan dobro obavešten novinar govori da srpski tajkuni Miroslav Mišković i Beko finansiraju SNS. Drugi posmatrači i diplomatski kontakti navode da Nikolić dobija pare od francuskih donatora i da trenutno pregovara sa jednom od nemačkih stranačkih fondacija oko paketa pomoći."

Vučić, međutim, na pitanje "Vremena" o finansijerima SNS-a, odgovara: "To su gluposti. Mišković i Beko nisu za našu stranku dali ni jedan jedini dinar. To, za razliku od vas (redakcije nedeljnika "Vreme", prim.aut.), mogu mirno da kažem."

O napadima Šešeljevih radikala na Tomislava Nikolića, Manter, u istoj depeši, dalje piše: "Poslanici SRS-a su se uhvatili za izveštaje u medijima o Nikolićevom sastanku sa ambasadorom kako bi sve pristalice Nikolića opisali kao 'Manterove svedoke'. Ambasador se sastao sa

JUNACI NAJNOVIJE ŠEŠELJEVE KNJIGE: A. Vučić i T. Nikolić

Nikolićem – na Nikolićev zahtev – da rasprave planove o kreiranju moderne evropske stranke desnog centra." Napisao Manter, da posle ne bude kako "Vašington razbija SRS da bi napravio marionetsku SNS".

U depeši 08BELGRADE1108 od 24. oktobra 2008 zanimljiva je epizoda o Luki Karadžiću, bratu Radovana Karadžića. Naime, Manter piše: "Vučić je kontaktu iz ambasade rekao da je SRS poslala Luku Karadžića, da upadne na kongres (osnivački SNS, prim.aut.) i slika se sa vođama SNS-a. Stojeći odmah iza Karadžića u liniji za prijeme, otpravnik je video Vučića kako lagano odguruje Karadžića dok je on pokušavao da ga poljubi. Tokom kongresa, Karadžić se glasno bunio u razgovoru sa onima koji su sedeli oko njega, zbog toga što Nikolić i Vučić nisu hteli da pomenu njegovog brata koji je u MKSJ." Manter u zaključku ledeno komentariše da će to koliko zapravo SNS pokušava da promeni dlaku ostati otvoreno pitanje dok se ne iznese program stranke, "što naši kontakti kažu da će biti za mesec dana", i usput zajedljivo komentariše da je Nikolić sve do osnivačkog kongresa "odbijao da govori sa strancima na engleskom", štaviše, "nikada nije javno priznao da govori engleski".

Kad smo kod Nikolićevih veština i obrazovanja, "ekspertski tim SRS-a", kako bi potvrdio stare glasine o sticanju Nikolićeve diplome master ekonomije, poziva se direktno na Ambasadu SAD u Beogradu i kaže: "Neuspeli pučista Tomislav Nikolić kupio je diplomu fakulteta, tvrde u Ambasadi SAD." Eksperti SRS-a još dodaju da su, "pozivajući se na svoje izvore u Srbiji, američke diplomate obavestile šefove u Vašingtonu o Nikolićevom obrazovanju i intelektu: Nikolić je kupio diplomu više škole i on je funkcionalno nepismen." A ko su izvori iz Srbije? E, to stoji u depeši na strani 555 ove knjige. U depeši 08BELGRADE111 od 29. januara 2008. koju ponovo potpisuje Kameron Manter, a Dženifer Braš, zamenik šefa misije, je izvor informacija, ni Brašova ni Manter ne tvrde da je Nikolić "funkcionalno nepismen". Nego Kraljevčani s kojima je razgovarala Dženifer Braš. Naime, Dženifer Braš je 26. i 27. januara 2008. pred predsedničke izbore u Srbiji bila u poseti Kraljevu, gde je 34 godine pre živela kao "student u razmeni". Tamo je zatekla "svoju *tipičnu* srpsku porodicu naelektrisanu zbog predsedničkih izbora i traumatizovanu zbog pomisli na povratak u devedesete pod radikalskom vlašću". Elem, njeni domaćini, ta "tipična srpska porodica", reč po reč, onako, uz iće i piće, ogovarali su joj Nikolića, kukajući što je Kraljevo listom za njega. I tad su joj kazali da je taj šešeljevac "kupio diplomu više škole, da je funkcionalno nepismen i da zna pravilno da koristi samo četiri od sedam padeža u srpskom jeziku". Radikalima je sve ovo dobro poslužilo, razume se, kao jedan od dokaza za zaključak na kraju knjige: "Možda su upravo Nikolićevo (ne) obrazovanje i slab intelekt bili ključne 'vrline' zbog kojih su SAD poželele da ga regrutuju u redove svojih saradnika."

Zato i citiraju delove teksta iz hrvatskog "Jutarnjeg lista" (2. april 2011) s naslovom "Šešeljevac Nikolić će prema nama biti mekši od liberala Tadića" u kojem stoji i ovo: "Zapadni diplomati smatraju da će Nikolić napraviti ono što Tadić nije. Tadić je sebi kao demokrat mogao dopustiti višak patriotizma. A Nikolić će, procjenjuju analitičari, sve učiniti da ga se ne percipira kao bivšeg šešeljevca. (...) Bivši radikal Tomislav Nikolić je postao poželjan gost diplomatskih krugova u Beogradu – pa ga sada Štefan File, povjerenik Europske unije za proširenje, kada dolazi u srbijansku prijestolnicu više ne zaobilazi u velikom luku, nego ga službeno prima i u Briselu."

Psihološke analize koje radikali objavljuju mogu samo koristiti DS-u u predizbornoj kampanji, da okrnje tu i tamo biračko telo naprednjaka i pripomognu DS-u da povrati ugled koji su u Briselu i Vašingtonu imali pre raskola u starim radikalima. Šešeljevci bi, onako dosledni, mogli misliti i o tome. Mada ih i nije briga, njima je jedini cilj da "unište izdajnike", a s "dosmanlijama" će već lako. ◂

časopisa "Nova srpska politička misao" dr Slobodan Antonić. Tog straha je znatno manje, reći će on, kod glasača SNS-a (48 odsto) i po tome su birači SNS-a daleko bliži DSS-u (49 odsto). Isto je i po pitanju ulaska u EU. Birači SRS-a su najizrazitiji evroskeptici, pa se 86 odsto njih protivi ulasku u EU (prosek je 38 odsto): "Pristalice SNS-a su po svom evroskepticizmu (56 odsto) pak negde oko zastupljenosti evroskepticizma kod birača DSS-a (60 odsto). Uopšte, sada je biračko telo SNS-a sličnije DSS-u nego SRS-u, a pristaše SRS-a se po više aspekata izdvajaju u odnosu na glasače drugih stranaka. Oni su, po socijalnoj samopercepciji, najveći gubitnici tranzicije, društveno najviše deklasirani, najuplašeniji za svoju budućnost, najizrazitiji socijalni očajnici...", objašnjava Antonić.

Nego, čini se da je raskol u starim radikalima nekako zanimljiviji ili bar drugačiji od drugih takvih koji su potresali političku scenu Srbije. Dejan Vuk Stanković će reći da kada je o radikalima reč, sa krajem jedinstvenog SRS-a izgubila se mogućnost da se polarizuje politička scena Srbije kao što je to bilo 2008. godine: "Izgubljena je mogućnost radikalnog polarisanja u smislu u kojem bi ta granica izazivala radikalniju podelu društva. Naprednjaci su u velikoj meri usvojili evroreformsku retoriku. Pitanje je kako bi se oni ponašali da su na vlasti, kako bi postupali, da li bi bili kopija DS-a samo sa nekim drugačijim opravdanjem svojih postupaka ili bi postupali drugačije." Vuk Stanković ipak ne veruje da bi bili drugačiji od ovih danas na vlasti, ali primećuje da su i dalje prilično neodređeni, osciliraju. Ili su, kaže on, kritični prema Demokratskoj stranci što nije uspešna u evropskim integracijama ili podsećaju na ono vreme jedinstvenih radikala.

Antonić je pak uveren da je raskol iz 2008. više posledica nezadovoljenih ličnih političkih ambicija nego što ima ozbiljne ideološke korene: "U njega su obilato investirali i stranci, ali i DS, u smislu resursa i medijske podrške 'disidentima' iz SNS-a. Trebalo je razbiti ili 'evropeizovati' najjaču opozicionu stranku u Srbiji. I taj cilj je besprekorno postignut. Da je Dačić ostao na Miloševićevom putu, verovatno bi i njegova stranka doživela istu sudbinu – da je pocepaju na 'konzervativni' i 'evroreformski' deo. Ti asistirani rascepi pre zahtevaju političko-policijsko nego sociološko objašnjenje."

Izgleda da će i ovaj krug srpskih izbora proći bez Šešelja. ◂

Zora Drčelić

Foto: Fonet

"I NIKO NE PEVA NA PLEJBEK": Ivica Dačić, Milorad Dodik i Boris Tadić

Raspevana politika

Pesma nas je održala

Pojava raspevanog političara slična je snimku razigranog mačeta na Jutjubu ili saobraćajnoj nesreći u prometnoj ulici – to je nešto što će svi pohrliti da vide iako ih se ne tiče previše. Razlika je u tome što će se političarsko pevanje dopasti samo onima koji su već njihove pristalice. Većina će se ipak podsmevati, a zna da bude i ozbiljno revoltiranih

U NOĆI IZMEĐU ponedeljka i utorka, 27. i 28. februara, otprilike u isto vreme dok su ambasadori pri Evropskoj uniji raspravljali o kandidaturi Srbije, u Briselu, na međunarodnom forumu "Upoznajte Srbiju kao investicionu destinaciju" nastupao je No smoking orkestra, predvođen rediteljem Emirom Kusturicom. Publiku u omanjoj sali činili su uglavnom strani investitori i diplomate. U momentu koji će, uz vest o zelenom svetlu za kandidaturu, obeležiti naredni dan, na bini se pojavio ministar unutrašnjih poslova i potpredsednik Vlade Srbije Ivica Dačić i, nonšalantno, sa rukom u džepu, blago se nagnuvši nad gitaristu koji je upravo svirao prve taktove, zapevao. Prešavši par koraka od gitariste do violiniste, ka kom je opet značajno nakrivio glavu, otpočeo je jednu od najlepših novijih sevdalinki, *Miljacku* Halida Bešlića (kompoziciju Željka Joksimovića). "Ako ikad bez posla, ne d'o bog, ostane, eto zna gdje će", prokomentarisao je violinista No smoking orkestre Dejan Sparavalo. Zaista, tokom nešto manje od dva minuta nastupa, ministar Dačić pokazao je da izuzetno dobro vlada scenom, a i publikom, koja je prvi refren otpevala sama, dok je Dačić kažiprstom u vazduhu pratio ritam.

U burnoj noći tokom koje su ambasadori pri EU odlučivali o sudbini Srbije, a naročito u mučnom danu koji je usledio, *Miljacka* se činila kao zanimljiv izbor. Tekst pesme, u momentima neizvesnosti kandidature Srbije, poprimao je novo značenje. "Ja sve ovo dane čekam da mi svane" iz usta Ivice Dačića u noći značajne odluke za dalji tok evrointegracija ne zvuči kao stih ljubavne, već neke druge patnje i zebnje. Refren "Ko bi rek'o čuda da se dese, da Miljacka mostove odnese, da ne mogu tebi doć', da ne mogu ulicom ti proć'", nakon postignutog dogovora sa Kosovom i ohrabrujućih poruka od Nemačke, koja je u oktobru bila najveći oponent statusu kandidata, te uslovljavanju koje je došlo od zemalja od kojih se to nije očekivalo, kao da se obistinio.

KAO KOD KUSTURICE: Iako Dačić sasvim solidno peva, iako za domaće političare nije nikakva novost da umeju da se dohvate mikrofona i u opuštenijim varijantama, pa je javnost već donekle i navikla na njihove pevačke nastupe, u nastupu ministra unutrašnjih poslova bilo je nečeg neobičnog, počev od izbora pesme, preko malene sale u kojoj se sve dešavalo, do publike koju su činili mladi japiji u sakoima i kravatama, sede glave sa delegatskim značkama i misteriozni gospodin sa turbanom u prvom redu. Dodamo li na to violinistu Sparavala u dugom svilenom ogrtaču i blago preznojenog Dačića koji tu i tamo zanjiše kukovima, dobijamo jednu nadrealnu scenu, baš kao iz filma Emira Kusturice, pa nije slučajno što je muzička pratnja događaju bio baš njegov bend.

Pojava raspevanog političara slična je snimku razigranog mačeta na Jutjubu ili saobraćajnoj nesreći u prometnoj ulici – to je nešto što će svi pohrliti da vide iako ih se ne tiče previše. Tokom godina, mnoge od njih imali smo prilike da vidimo i čujemo, a o pevačkom umeću onih koji su zglajzali u predinternetskoj eri, postoje živi svedoci. Slobodana Miloševića javnost nije nikada čula kako peva, ali poznata je priča da je među prijateljima voleo da zapeva *My way*, te da je tokom bombardovanja 1999. godine prekinuo jedan sastanak da bi supruzi Mirjani Marković preko telefona otpevao *Po gradini mesečina sija*. Najraspevaniji socijalista stare garde verovatno je bio Mirko Marjanović, bivši predsednik Vlade Srbije, koji je svojevremeno izjavljivao da uz odelo i kravatu, lep glas čini pola lepote i muškosti. Najradije je pevao dalmatinsku *Nemoj da me kuneš zbog poljupca dva*, a voleo je i rusku *Volga, Volga*, kao i arije iz *Madam Baterflaj* i *Figara*.

Foto: REUTERS

U HORU VLADARI S VLADAMA: U analima političarskog zapevavanja svakako će zauvek ostati zabeležena dva trenutka: jedan u kom usred skupštinske sednice poslanici Socijalističke partije Srbije Raka Radović i Dobrivoje Budimirović Bidža na sav glas pevaju "Slobodane, ti si komunista, volimo te ko Isusa Hrista", dok njihov partijski kolega, glumac Velimir Bata Živojinović, sa izrazom očigledne neprijatnosti na licu gleda u jednu tačku ispred sebe. Drugi momenat za pamćenje dogodio se tokom jednog novogodišnjeg programa na tadašnjoj BK televiziji. Pomenuti Dobrivoje Budimirović Bidža uz pratnju orkestra, u programu uživo, otpevao je jedan od najvećih hitova Tome Zdravkovića *Ispod palme na obali mora*. Bidža je promašio ritam, kasno počeo da peva, teško se usaglasio sa orkestrom i, sve u svemu, gledaocima ponudio jedan od najvećih transfera neprijatnosti u istoriji domaće televizije. Ko je to jednom video, zauvek je zapamtio i sva je prilika da ovu pesmu, čak ni u izvođenju Tome Zdravkovića, više nikada neće moći da čuje, a da ne pomisli na Bidžu.

Predsednik Srbije Boris Tadić oprobao se u mnogim stvarima, od kosidbe i vožnje kombajna do pevanja. Prvi put je javno zapevao kada je drugi put izabran za predsednika, 2008. godine. Tu kampanju Demokratske stranke obeležila je pesma Bajage i instruktora *Što ne može niko, možeš ti*, namenski pravljena za studentski protest 1996/97. Kako je sve izgledalo, detaljno je opisao Bajaga: "U izbornoj noći, kada je već postalo jasno da je Tadić pobedio, on i ja smo zajedno pevali tu pesmu, ali, do toga je došlo slučajno. On je uzeo mikrofon da se obrati okupljenima i u jednom trenutku počeo da peva. Pošto je on čovek koji apsolutno nema iskustva sa pevanjem na mikrofon, počeo je da više i ja sam prišao, onako, drugarski, da 'povadim stvar', malo ga povukao unazad od mikrofona i pomogao mu da otpeva pesmu."

Da je Tadićev muzički ukus blizak i narodnom duhu, uverili smo se zahvaljujući amaterskom snimku proslave zatvorenog tipa na kojoj je u duetu sa ministrom odbrane Draganom Šutanovcem pevao, malo se gurkajući za mikrofon, *Ja te pesmom zovem* Silvane Armenulić. I ruku na srce, baš kao i sa Bajagom, opet je malo više vikao.

Iako se uz imidž večito strogog i zabrinutog lidera Srpske napredne stranke Tomislava Nikolića teško uklapa opuštenost duha kakvu pevanje traži, malo je poznato da je on u mladosti svirao gitaru. Da ni Nikolić nije takva "drvena Marija" kakvom se čini, pokazao je tokom jednog gostovanja na TV Pink, kada je zapevao *Mito, bekrijo*, a čak je na tren podigao i ruke u vazduh. Drugi put izazvao je još veću senzaciju, jer je, opet u Pinkovom studiju uslikan kako pevuši dok Anastasija Ražnatović, ćerka Svetlane i Željka Ražnatovića Arkana, izuzetno dobro peva *I will always love you*, pesmu koju je proslavila nedavno preminula Vitni Hjuston.

LUTALICE, SKITNICE: Verovatno najraspevaniji i na javnim nastupima mikrofonu najprivrženiji političar sa ovih prostora jeste Milorad Dodik, predsednik Republike Srpske. Jutjub obiluje snimcima Dodika koji se u različitim prilikama, što političkim, što privatnim svečanim, poput svadbi, hvata mikrofona i hrabro pridružuje orkestru. Specifičnost njegovih pevačkih nastupa jeste vrlo jasno definisan muzički ukus. Dok većina njegovih kolega voli da prošara po žanrovima ili da zapeva na engleskom ili ruskom, Dodik se uvek drži narodnjačkog hard kora. Na jednom promotivnom skupu Saveza nezavisnih socijaldemokrata zapevao je veliki hit iz osamdesetih Nišlije Bobana Zdravkovića *Otišla si jednog dana i odnela naše snove*, a isti izbor ponovio je i pre nekoliko godina na Kočićevom zboru i na nekoliko svadbi na kojima ga je uhvatila kamera. Većini snimaka Dodika kako peva ovu pesmu zajedničko je da ga pesma najviše ponese u delu kad peva: "Jedan daje, drugi uze, sunce sreće svima sija, tebi sreća, meni suze, zar sam krivac samo ja". Od upečatljivijih snimaka Dodikovog pevanja može se naći i onaj na kom u duetu sa Marinkom Rokvićem peva *Skitnice, čekajte me, ja nemam gde*, pesmu koja bi se mogla opisati kao domaća verzija Springstinove *Darkness on the edge of town*. Za vreme foršpana, Dodik je, u maniru pravog zabavljača, ispričao anegdotu o tome kako je Rokvić pevao na svadbi njegove ćerke, pa mu se predsednik RS priključio, što je pevač iskoristio da malo odmori te je ostavio Dodika samog sa bendom: "A ovaj momak iz OK benda kaže 'u, jebote, jes ovaj Marinko propao'"!

Za tako veselog i raspevanog političara nije nikakvo čudo da je na kraju i opevan u čak tri pesme. Jedna kaže: "Oj Dodiku, predsjedniče vlade, mi u tebe polažemo nade, ti prelaziš sa riječi na djela, procvjetaće Republika cijela, svom narodu ublažićeš jade, predsjedniče Dodik Milorade", a druga: "Republiku Srpsku od kada nastade najbolje od sviju braniš, Milorade, svi gradovi i sva sela, svud se vide tvoja djela, cijela Srpska Republika ruku diže za Dodika", dok je treća nešto žustrija i naturalistička: "Milorada našeg ko smije da vrijeđa, to je sila metar preko leđa". ▸

Političke pesme

Radnici, seljaci, menadžeri, odžačari i pekari, lepe žene bez jasno definisanog zanimanja... Svi oni, a uz njih i "svaki frizer, vulkanizer, policajac, kuvar, noćni čuvar, moler, stolar", ciljna su grupa kojoj se obraća najnoviji muzičko-politički uradak iza kog stoje Ujedinjeni regioni Srbije. Pesmu prati spot solidno kvalitetne produkcije, a u njemu se mogu videti zadovoljni seljak kako kruni kukuruz, razigrani pekar, veseli radnik u plavoj bluzi, mladi menadžer u "kežual" varijanti, što će reći – bela košulja sa raskopčanim gornjim dugmetom i ležerno prebačen šal, štreber na biciklu, članovi nekog KUD-a u narodnim nošnjama. Sve to prošarano je ušminkanim prizorima iz života urbane i ruralne Srbije. Razdragana masa na trgu peva da se ori energični refren:

"Sa juga i sa severa
Regioni – Jaka Srbija
Istoka, a i zapada
Regioni – Jaka Srbija
Čuje se pesma naroda
Jedna je Srbija."

VETERAN: Mlađan Dinkić

Pesma žanrovski definitivno spada u rok, mada, pošto se obraća svima, tu i tamo ima i narodnjačkih trilera. Javnost i mediji ovih dana spekulišu ko je autor pesme. Donekle je već potvrđeno da je tekstopisac Mlađan Dinkić, dok je kao kompozitor potpisan izvesni Orfej. Nagađanja trenutno idu u smeru po kom se iza ovog imena krije Željko Joksimović, ali od njega zasad nema ni potvrde ni demantija.

Pesma i spot Ujedinjenih regiona neodoljivo podsećaju na jednu davnu pesmu koja je u kolektivnoj svesti neraskidivo povezana sa Miloševićevom vladavinom i režimskom propagandom iz vremena bombardovanja 1999. Malo je poznato da je *Volimo te, otadžbino naša*, kompozicija Radeta Radivojevića, zapravo nastala još 1997. godine i da je namenski napravljena za proslavu Dana Vojske Jugoslavije. Otpevali su je Leontina Vukomanović i Milan Šćepović Šćepa. Naručioci su hteli da to izvode operski pevači, ali ih je kompozitor ubedio da "ako treba da se sluša po kasarnama i na vojnim priredbama, to mora da pevaju mladi ljudi". Tokom bombardovanja, Radio-televizija Srbije pesmu je vrtela besomučno, do te mere da i danas izaziva osećaj neposredne vazdušne opasnosti, a u međuvremenu je postala sinonim za političko-propagandnu pesmu.

Kada govorimo o pesmama koje su namenski pravljene za promovisanje političkih ciljeva, ima i suprotnih primera, onih u kojima su takve pesme ušle u narod i ostale simbol borbe protiv Miloševićevog režima. Takva je *Vreme je, probudi se* koju je 2000. napisao Milan Delčić Delča, za potrebe kampanje "Izađi i glasaj", a pevala je grupa različitih izvođača. Spot je napravljen od snimaka protesta Saveza za promene, Demokratske opozicije Srbije i Otpora. Danas je zgodan podsetnik na jedan, možda naivan, ali svakako lepši period optimizma i entuzijazma.

"Pustiću glas jer ne dam da mi uzmu ono što je samo moje. Da li se bojiš? Ne! Oni se boje, svakoga od nas, zato pusti glas i mirno šetaj gradom, svi hodamo kroz grad." Ovako počinje pomalo zaboravljena pesma *Svi u napad* Zajedno benda, koji su činili u to vreme najpopularniji rok, pop i hip-hop muzičari iz Srbije. Pesma je nastala 1996. za vreme protesta zbog krađe na lokalnim izborima. Mnogi učesnici protesta 1996/97, na pomen ove pesme danas će se samo setno osmehnuti. S njom stvar stoji malo drugačije. Nije nastala po narudžbini neke od partija ili učesnika, već kao spontani rezultat revolta njenih autora. Malo je verovatno da bi se danas moglo dogoditi tako nešto. Štaviše, nemoguće.

UVEK TE ĐAVO NAĐE: Boje Vojvodine među muzikalnim političarima brani lider Lige socijaldemokrata Vojvodine Nenad Čanak, flautista sa umećem i na drugim instrumentima, poznat po svojoj interpretaciji *My way* i spotu u produkciji TV Pinka. U mladosti je bio član nekolicine bendova, od kojih su neki učestvovali i na čuvenim turnejama jugoslovenskih muzičara po Sovjetskom Savezu.

Priča o muzičarima i ljubiteljima muzike među političarima nije kompletna bez Mlađana Dinkića i ostatka sastava Monetarni udar. Ekonomista Dinkić, lider Ujedinjenih regiona Srbije, poznat je po saradnji sa rokerima Đorđem Davidom Nikolićem i njegovim bendom *Death Saw* i Kikijem Lesendrićem iz Pilota. Pre nekoliko dana mediji su objavili da su Dinkić i Lesendrić proslavili završetak rada na drugom zajedničkom projektu, na kom je Dinkić autor dve energične pesme. Na Lesendrićevom prethodnom albumu Dinkić je kao tekstopisac učestvovao sa tri pesme: *Noć kad smo se potukli zbog nje*, *Kako si lepa* i *Uvek te đavo nađe lakše nego ja*. Pre godinu dana, našao se na udaru medija jer su se, prema podacima SOKOJ-a, sve tri pesme našle među deset najslušanijih u 2009. što je Dinkiću donelo pristojnu naknadu na ime autorskih prava.

Dinkićeva muzička karijera počela je 1998. godine, kada su on i nekolicina ekonomskih stručnjaka, među kojima i Goran Pitić, kasnije ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom, Dragiša Lekić, kasnije direktor Societe General Yugoslav Bank, i Igor Avžner, Dinkićev blizak saradnik i vlasnik i direktor reklamne agencije Focus Communications, osnovali Monetarni udar. Posle brojnih mitinga na kojima su nastupali tokom 2000. godine, nastupili su 2001. na prvom Exitu i već tada izazvali revolt javnosti jer su nastupili na glavnom stejdžu, rezervisanom za najpopularnije muzičare. Ostalo je zabeleženo da su pojedini muzičari tokom svojih nastupa na tom Exitu pozivali publiku "da nikada ne budemo kao oni".

Epizoda sa početka (ujedno i kraja) velike karijere Monetarnog udara možda najbolje ilustruje kako stoji stvar sa političarima i muzikom. Kratko rečeno: političarima politika, a muzika narodu. Prljavi inspektor Blaža je u jednom davnom stihu to definisao kao "Daj igara, ne treba nam hleba", međutim, interesovanje i revolt koji političari u muzici izazivaju kod birača ipak pokazuje da se od političara, naročito onih na vlasti, očekuje hleb, a za igre ćemo se sami snaći. ◂

Jovana Gligorijević

REKLAMA JE REKLAMA, BEZ OBZIRA NA MEDIJ, MADA...

PORED NEKIH OGLASA PROĐETE ZA PET SEKUNDI.

DA BISTE SVE PROČITALI MORALI BISTE DA BUDETE SUPERMEN!

76% ČITALACA VRAĆA SE ČITANJU ŠTAMPE VIŠE PUTA.*

*IZVOR: IPSOS, STUDIJA O EFEKTIVNOSTI I EFIKASNOSTI OGLAŠAVANJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA, SEPTEMBAR 2011.

DO SADA NEPREVAZIĐEN. NOVINSKI OGLAS

ASOCIJACIJA MEDIJA

Birokratija

Kolekcija haosa i ludila

Ako se ne pretvorite iz građanina u glistu, morate biti spremni da vam "organi" pozvone u pet ujutro i da vas iz pidžame sprovedu ravno u zatvor

U SVIM TEORIJAMA država se ispostavlja kao servis građana: tako bi trebalo biti i u državi Srbiji ljeta gospodnjega 2012, stoljeća XXI kojega smo dobrano već načeli.

Kad ono, vraga!

Država – njeni organi, najviši i niži – sve su nerazumljiviji u onome što svojim građanima, nama, rade. U skladu s evropskim perspektivama, donijeli smo stotine zakona koje nitko ne čita – i teško ih je tim tempom čitati, iskreno rečeno – a da o primjeni i ne govorimo. Nisu tu samo sistemski zakoni, već i oni mnogo "niži", o kojima po inerciji i međustranačkim dogovorima glasa poslanička većina i ne znajući o čemu glasa, a koji se obijaju o glavu sviju nas. Tu su i razni provedbeni propisi, uredbe, čuda...

Primjeri državne neorganiziranosti koji slijede tek su vrh ledenog brijega – građani ih svakoga dana doživljavaju na svakom šalteru pred kojim se moraju sagnuti da bi nekom birokrati s druge strane stakla uopće rekli koji im je problem ili što trebaju, a da ih država i njeni organi potom neće pitati za povijest bolesti njihovih poremećenih kičmi i bolova u kostima.

POREZNICI: Jedan Beograđanin 19. januara dobio je dopis – to se zove "obaveštenje" – od Ministarstva financija, prema kojemu je na taj dan bio dužan 123,33 dinara za neki porez, na što je "nakarikana" kamata od 267,83 dinara, što ukupno čini dug od 391,16 dinara duga na taj datum. Ima i napomena, u kojoj se kaže da "navedeno stanje duga ne uključuje kamatu na obaveze iz stava 1 obaveštenja, koja teče do uplate iste". U tom smislu, kažu poreznici, "neophodno je da pre uplate pozovete na telefon 3405-617 kako bi vam saopštili stanje duga na dan uplate". Građanin pokorni je pozvao naznačeni broj telefona, da bi mu tamo (ljubazna poreznica, mora se reći) rekla da je riječ o dugu iz 2006. godine, o nekoliko dana koliko je porezni obveznik zakasnio da plati dospjelo rješenje o porezu (navodno četiri ili pet dana), pa mu sada to obračunavaju. Na pitanje istoga zašto ga ranije nisu opomenuli, odgovor glasi: to je sitni dug, ali naredba je da sada gonimo i za deset dinara duga iz bilo koje godine. Konačni ishod je ovaj: poreski dužnik je platio 405,18 dinara, svi u pošti su mu se smijali zbog tih 0,18 dinara (ne računaju se više), bez da je na dan plaćanja nazvao nadležne da ih pita za konkretnu cifru svoga duga. Tek će sada, kažu znalci, nastati čudo: em poreznici neće znati koji je dug plaćen, jer ne znaju povezati dužnika i u više nepostojeću paru točan iznos ako nije onaj iz njihovih zastarjelih papira, em će stići još neka opomena s kojom će dužnik krenuti u borbu s poreskom administracijom po sistemu " i ovo nanovo". I nikad kraja i nikad odgovora na pitanje: a zašto o dugu niste obavijestili u normalnom roku, nego ste čekali pet, šest, osam ili više godina i tko je, u stvari, za te blesave kamate kriv?

TAKSE I ČUDA: Plaćanja kazni i dugova su, inače, posebna priča u državi Srbiji; ako nekoga tješi, niti u Hrvatskoj to nije drukčije. Na primjer, uhvate vas u saobraćajnom prekršaju i kažu da platite toliko i toliko dinara u roku tom i tom; rijetki plate u tom roku (iako to ne mijenja na cijeloj stvari), pa završe kod suca za prekršaje. Taj potom donese rješenje temeljem kojega vam slijede i kazna za prekršaj i sudski troškovi, koje se mora platiti u roku od 15 dana. Kao građanin pokorni, odete u najbližu poštu i platite taj harač kojega ste sami zaslužili i mislite – iskupili ste se kao prestupničko biće. E, neće biti! Jer: ništa ne vrijedi što ste svojim novcima platili svoj prestup, već tu uplatnicu iz nadležne pošte morate "na vlastiti pogon" – automobilom (benzin vaš), tramvajem ili na nogice lagane – da odnesete u instituciju kojoj ste platili, koja nije u stanju da ustanovi da je njima pošta prebacila novce koje ste vi pod punom krivičnom, a naročito materijalnom, odgovornošću, uplatila, već vi lično morate nekoj šalterskoj radnici donijeti na uvid komadić papira koji svjedoči da ste odgovoran građanin, koji je platio svoje neodgovornim vlastima.

> **Usvojene zakone niko ne čita, a još manje primenjuje**

Nema tu razlike da li je riječ o nekoj općinskoj kazni, sucu za prekršaje, taksi za neki sudski postupak: svuda ste građanin, glista koja mora da se rastegne od kazne preko pošte do uvaženog birokrate koji svojom očima mora da se uvjeri da ste baš glista koja se mora rastegnuti od vaše dužnosti do birokratske indolencije.

U suprotnom, ako se ne pretvorite iz građanina u glistu, morate biti spremni da vam "organi" pozvone u pet ujutro i da vas iz pidžame sprovedu ravno u zatvor.

INFOSTAN: Onda se nađete u klinču s, na primjer, beogradskim infostanom (nije ni u drugim gradovima bitno drugačije). To javno poduzeće vas tereti za silna dugovanja, iako vi u svojoj evidenciji – ako ste ozbiljniji od države, pa čuvate priznanice – imate dokaze da ste te navodne dugove odavno platili. Svejedno, oni obračunavaju kamate na nepostojeći dug, usput vas u sprezi s pravosudnim organima nezakonito tuže (a nijednu tužbu niti rješenje nikad niste ni vidjeli, a kamoli da vam je uopće uručeno) i sad samo čekate kad će vajni zakonodavci proizvesti stotine privatnih izvršitelja koji će vam otimati imovinu na ime dugova koji ne postoje (oni drugi se, dakako, izuzimaju). Uzgred, usprkos produženom roku natječaja, Slobodan Homen nije uspio "nahvatati" dovoljan broj kandidata za tu funkciju, sumnjivu po definiciji; eto su nove vlasti u Hrvatskoj trenutno suspendirale privatne izvršitelje (i ovi državni su prekardašili), a o onima u Bugarskoj i Rumunjskoj da ne govorimo – srodna je to priča. Zakoni, oni sistemski koje smo spomenuli na početku, ne rade za vas: morate naći advokata, taj će vas vjerojatno ojaditi za novce koje ste mogli platiti na mostu – ovima koji tvrde da ste im dužni, iako vjerojatno i niste (jer vas jure za navodne dugove od prije deset godina, a zastara njihovih potraživanja je tek godinu dana) – pa niste, pa ćete bar duplo platiti na ćupriji, i njima i advokatima.

Kad smo kod Infostana, još je tu jedna skandalozna priča. Naime, oni koji su u proteklih godinu i pol dana kupili stan u novogradnji, po gradskoj uredbi (Skupština grada plus gradonačelnik

ADMINISTRATIVNA DUŠEGUPKA: Šalteri i redovi Foto: A. Anđić

Dragan Đilas, to bez obje instance nije moglo) s kraja 2010. godine, dužni su u prvoj godini plaćati daljinsko grijanje – duplo. Kažu vlasnici grada ovako: "Kada stambeni objekat pređe na režim redovnog grejanja u toku grejne sezone, onda korisnici stambenog prostora do kraja obračunskog perioda plaćaju naknadu za toplotnu energiju po ceni dobijenoj svođenjem godišnje cene na grejni mesec, odnosno grejni dan. Cena za grejni mesec se dobija deljenjem godišnje cene sa šest meseci, a za grejni dan deljenjem mesečne cene sa 30 dana. Istekom tog obračunskog perioda i ulaskom u naredni obračunski period korisnici stambenog prostora plaćaju naknadu za toplotnu energiju po ceni dobijenoj deljenjem godišnje cene sa 12 meseci." To što piše u dopunjenoj gradskoj uredbi normalnom građaninu ne znači ništa, ali značit će isto takvom normalnom građaninu koji se izdžepario za kredit za stan, u koji se jedva dočekao useliti, sa svim kalkulacijama (na duži rok) troškova koji ga čekaju i odricanjima koja iz toga slijede. Svoga na svome (napokon), dočekala ga je odredba člana 7a gradske uredbe, kojim se nalaže da će godinu dana plaćati daljinsko grijanje duplo više nego što bi plaćao inače i nego što će plaćati narednih godina, iako je sve što je trebalo već unaprijed platio i elektranama i Đilasovim vaspitačicama i partijskim armijama zaposlenima i namještenima u gradskim i općinskim strukturama.

POŠTA: Potom će vam, u kaosu od neuređene države u kojoj vi kao građanin ne znate što je propis i zakon – ali još je gore što oni koji predstavljaju državu to ne znaju, jer niti imaju vremena, niti znanja, niti čitaju, niti im sve to škodi u partijskom napredovanju – doći dopis od državne firme, Pošta Srbije, u kojima vas obavještavaju da su ustanovili da imate kućni poštanski sandučić, pa da ste dužni da ga održavate u ispravnom stanju, jer je kvalitetna dostava Naših/Vaših pošiljaka u obostranom interesu, sve uz spominjanje Zakona o poštanskim uslugama. Tu se nadovezuje i ona priča o dimenzijama poštanskih sandučića po evropskim standardima, kojih – uzgred budi rečeno – nema, ali bi dobro bilo da netko partijski blizak nekome (bilo kome) na vlasti mazne neke novce na tu temu. Taj dopis koji će od poštanskog državnog lena uslijediti tek čekamo, ali sigurno je barem jedno – i to će biti o trošku nas, građana pokornih.

Primjera sličnih ima sijaset. Svaki građanin Srbije koji se susreo s administracijom i zakonima ima vlastitu zbirku ludila i kaosa s kojom se susreo kad je pokušao riješiti neki svoj lični problem koji bi, u normalnoj državi, bio sasvim običan i rješiv začas.

Građani Srbije – bilo iz Beograda, nekog drugog grada ili mjesta ili srpskog sela – danas nemaju niti elementarnu pravnu sigurnost koja je, uzgred, garantirana Ustavom. Pravna sigurnost znači da ćemo u istim ili sličnim situacijama biti tretirani isto, ona znači i to se unaprijed znaju pravila po kojima igramo (ma tko igrao), da će se plaćati i porezi i takse i sve ostalo po ustaljenim pravilima. Na primjer, da se neće donijeti zakon po kojem porez na stanove u kojima građani žive mogu "odokativno" određivati lokalne samouprave, koje su zasad od toga odustale samo zato što slijede izbori, pa da se birači ne "najede", a nakon toga će cijela stvar ovisiti samo o količini nezajažljivosti gradskih i mjesnih budžeta. Na primjer, da će se gradske i ostale vlasti "miješati" u svoj vlastiti posao, pa će građane na dug – tko zna kako obračunat i kad nastao – upozoriti na vrijeme, a ne nakon silnih godina u kojima su im dodali i "ničim izazvane" kamate.

I još mnogo toga.

EVROPA: Odlično je što se pozivamo na evropske standarde, ali ovo malo primjera – a more ih ima u svakom danu svakog građanina Srbije – govori o tome da se sve svodi samo na priču, a ne na stvarne promjene. Kao da nas je kompjuterska era zaobišla, kao da se pošta i puževo pravosuđe nigdje ne susreću, kao da se zakoni i propisi donose zbog Evrope, a ne zbog građana kojima zakoni trebaju služiti.

I kao da su sigurni da će ih to staklo i mali prorez, pred kojim građanin Srbije pokorni mora maltene kleknuti, zaštititi od tih istih evropskih standarda koji traže da se ta fizička birokratska barijera ukloni. ◂

Tatjana Tagirov

Slučaj policajca Tadića

Zašto prijave nema ko da piše

Čačanski saobraćajci i dalje ne kažnjavaju vozače, policajac koji je pokušao "paukom" da podigne "maricu" i dalje putuje u Gornji Milanovac na svoj novi posao, a ko je za to kriv zna se samo – nezvanično

U Ulici cara Dušana 3 u centru Čačka nalazi se zgrada saobraćajne policije. Desna strana ulice, ispred zgrade, predviđena je za parking i rezervisana za Odeljenje saobraćajne policije (OSP), kako i piše na saobraćajnom znaku. U petak 20. januara ove godine jedan od policijskih oficira (navodno, Dragoslav Krdžić, načelnik OSP) iz te zgrade pozvao je dežurnog saobraćajca Dejana Tadića da ukloni nepropisno parkiranu "maricu", vozilo Policijske uprave (PU) Čačak.

Kada je u čekaonici pitao ko je vozač automobila i nije dobio odgovor, Tadić je napisao rešenje i pozvao "pauka" Javnog komunalnog preduzeća Parking servis da ukloni "maricu". Jedini čačanski "pauk" nije mogao da je podigne, pa je Tadić poslao dopis PU Čačak u kome je zatražio ime vozača.

Sutradan, Tadić, inače nagradama istaknuti saobraćajac, dobio je rešenje o premeštaju u Policijsku ispostavu Gornji Milanovac, tu je počeo počeo da radi u sektoru opšte nadležnosti – kao pozornik.

Nakon toga, 85 od ukupno 88 kolega iz OSP, potpisali su peticiju kojom traže da se Tadić vrati na svoje dotadašnje radno mesto. Načelnik PU Čačak Milovan Petrović nije reagovao. Saobraćajci su otpočeli tihi štrajk nepisanjem prekršajnih prijava i kazni vozačima.

Takvo stanje traje od januara ove godine.

Dejan Tadić putuje u Gornji Milanovac na svoj novi posao čuvara javnog reda i mira, o saobraćajnoj bezbednosti u Čačku ne brine niko. Ko je za to kriv zna se samo – nezvanično.

VEĆA BEZBEDNOST: Na prvi pogled, u Čačku se ne dešava ništa neuobičajeno. Dok se autobus koji vozi "od Trnave do Slobode" sporo približava stanici preko puta Hrama Vaznesenja Hristovog, u centru Čačka dve starije gospođe se krste prepričavajući vest iz novina da

SVE JE POČELO ZBOG "MARICE": Bez saobraćajnih kazni u Čačku foto: Ivan Šepić

Beograđani u Čačku – kao u filmu

U subotu 25. februara, taksista Miša Vujadinović primetio je na ulica neke nepoznate policajce. Pretpostavio je da je u pitanju neka "racija zbog alkohola", a sutradan je u novinama pročitao da su to bili policajci iz Beograda.

Neimenovani izvor u čačanskoj policiji, koga dnevni list "Pres" citira, rekao je da je cela akcija izgledala filmski: "U našu stanicu u subotu oko 21 čas iznenada je došlo više od 15 pripadnika Uprave saobraćajne policije iz Beograda, među kojima su bila i dva visoka oficira te uprave. Upali su pompezno, sa džipovima, presretačima... Pozvali su naše patrole koje su bile na terenu po Čačku, da bi ih obavestili da će oni preuzeti rukovođenje akcijom. Našim ljudima iz patrola rekli su da samo pišu obrasce i prijave, a da će oni zaustavljati i kontrolisati vozače."

Za nekoliko sati su napisali desetak prijava i otišli.

je u nedelju uveče jedan dvadesetogodišnjak ubio drugog na parkingu.

Priča se i o politici i to o tome da je gradska opozicija sakupila dovoljno potpisa da izglasa nepoverenje gradonačelniku Velimiru Stanojeviću iz Nove Srbije. To bi mogao da bude kraj šesnaestogodišnje vladavine stranke Velimira Ilića.

Autobus konačno stiže i odvozi zapričane putnike, a saobraćajna gužva ostaje. Na tom mestu – na raskrsnici "kod crkve" – tokom saobraćajnih špiceva obično stoji saobraćajac koji ubrzava automobile. Nema ga duže od mesec dana. U početku su Čačani mislili da je to zbog vanredno hladne situacije...

A onda je ceo grad saznao da saobraćajna policija Čačka ne reguliše saobraćaj kao i obično: prošlogodišnji mesečni prosek napisanih prekršajnih prijava i kazni bio je 2027, a tokom ovog februara napisano ih je nešto oko 150. Čačani kažu da nije "da nema" policije na ulici. Stoje ponekad na kružnom putu i zaustavljaju vozače, ali – ne kažnjavaju. Upozoravaju i preporučuju da se smanji brzina. To potvrđuje i podatak iz "Politike" od 23. februara prema kome je tokom tog dana saobraćajna policija Čačka imala "22 aktivne patrole i prekontrolisala 186 vozila, ali su napisali samo dve prijave".

"Nisam primetio neku nedisciplinu otkako traje taj štrajk", kaže čačanski taksista Miša Vujadinović. Drugi vozač kaže da vozači blagonaklono gledaju na to što se ne naplaćuju kazne: "Ali ja sam ipak zabrinut za to što sad svako može da sedne za volan."

"Ova statistika pokazuje da je saobraćaj u Čačku mnogo bezbedniji otkako nema saobraćajaca na ulicama", sarkastično komentariše Stojan Marković, glavni i odgovorni urednik "Čačanskih novina".

SLUŽBENA SLOBODA GOVORA: O slučaju policajca Tadića najčešće pišu Markovićeve "Čačanske novine", kao i "Blic" i "Politika" preko svojih dopisnika iz Čačka. Medijska prepirka je specifična jer niko od policijskih službenika ne sme da zvanično daje izjave bez dozvole. Jedini koji govori, i to za "Politiku" i televiziju "Čačak", jeste načelnik PU Milovan Petrović.

On je u tekstu od 23. februara za "Politiku" izjavio da pokušaj Tadića da ukloni "maricu" 20. januara "nije bio prvi, već treći slučaj da 'pauk' dolazi kako bi odneo policijska vozila ispred zgrade naše Uprave, i treći put nezakonito. Reagovao sam po službenoj dužnosti i po zakonu." Još je napomenuo da sva tri vozila koja su tu bila parkirana pripadaju MUP-u Srbije nakon čega je usledilo tumačenje dva člana Zakona o bezbednosti saobraćaja (62 i 66) oko toga da li je "marica" bila na dužnosti ili ju je "neko ostavio da stoji tamo dva sata i provocira".

"Politika" u istom tekstu navodi da je sporni parking "po logici stvari, najčešće koristio Dragoslav Krdžić, ali se i njemu događalo da naiđe na zauzet plac". Kako anonimni izvori iz saobraćajne policije tvrde, a mediji prenose, načelnik saobraćajne policije Dragoslav Krdžić među saobraćajcima ima ugled "strogog ali pravičnog" starešine. "Za rad nagrađuje, a za nerad kažnjava", kaže jedan od sagovornika. Pričaju da je "stao na stranu" policajca Tadića. Preuzeo je i odgovornost za odluku da se na "maricu" pošalje "pauk" i među potpisnicima je peticije.

Ekipa "Vremena" je pored spornog parkinga srela načelnika Krdžića, ali on je rekao da bi bio kažnjen ako bi govorio o ovom slučaju i da očekuje da ga smene. Nakon toga će sve reći na konferenciji za novinare.

U nedelju 26. februara, o slučaju policajca Tadića oglasili su se i najviši funkcioneri srpske policije. Ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić rekao je da nije normalna situacija kada "pauk" nosi "maricu" koja je parkirana ispred policijske stanice. "Na kraju, ako to ne može da se reši normalnim putem, moraće da se preduzmu najradikalnije mere", rekao je ministar.

Direktor policije Milorad Veljović je rekao da "ne može neko sebi dozvoliti da daje nalog da se na teritoriji kojoj pripada policijskoj upravi uklanja 'marica' iz nekih samo njemu znanih razloga".

Nedeljnik "Vreme" je, prema proceduri, slao zahteve da razgovara sa načelnikom Odeljenja saobraćajne policije Dragoslavom Krdžićem, načelnikom Policijske uprave Čačak Milovanom Petrovićem i policajcem Dejanom Tadićem. Nije odobreno.

VRAPCI: Za celu situaciju Stojan Marković iz "Čačanskih novina" krivi načelnika Milovana Petrovića, koji je po komandnoj dužnosti najodgovorniji: "Već vrapci na grani znaju da on ima vrlo zategnute odnose sa kolegama načelnicima drugih sektora. Ja razumem kakva je služba policija, ali ne razumem da direktor policije toliko dugo toleriše sve ono što načelnik Petrović u Čačku radi, a što je suprotno interesima i službe i građana Čačka. Uostalom, ako postoji neki problem između načelnika u Upravi, to oni treba da reše međusobno, a ne preko leđa čoveka koji je samo radio svoj posao."

U rešenju kojim se Tadić premešta u Gornji Milanovac (ispostavu 2. kategorija) piše da se time želi smanjiti stopa kriminaliteta u Milanovcu. Tadićevi prijatelji u ovom obrazloženju vide cinizam jer je "nelogično premeštati saobraćajca da radi kao pozornik".

Predsednik Nezavisnog sindikata policije Velimir Barbulov kaže da nije precizno upoznat sa dešavanjima u Čačku i da uskoro očekuje izveštaj poverenika: "Znam da su pokušali da reše taj slučaj, ali kolega Tadić nije prihvatio njihovo rešenje. Još uvek ne znam sve pojedinosti, tako da ne bih mogao da kažem u kojoj meri će se Sindikat umešati." Drugi policijski sindikati nisu želeli da se mešaju u ovaj slučaj ocenjujući ga kao proizvod "loših međuljudskih odnosa u stanici".

Inače, kako se priča, Dejan Tadić je nakon jednog od sastanaka predstavnika sindikata, potpisnika peticije i načelnika Petrovića istupio iz Nezavisnog sindikata policije.

Kako mediji prenose reči Tadićevog prijatelja, naravno anonimnog, on je nadležnoj komisiji pisao žalbu zbog premeštaja i spreman je da, nakon isteka zakonskog roka za odgovor na žalbu, uzme godišnji odmor i da – štrajkuje glađu. ◂

Mirko Rudić

Ko je Dejan Tadić

Ima ženu, dete od 11 meseci i kredit od koga je pravio kuću na periferiji Čačka. Otac mu je doživeo moždani udar nakon vesti o premeštanju i nalazi se u Čačanskoj bolnici.

Mediji pišu da je odlikovan preko 70 puta uvećanjem koeficijenta plate i da, za 19 godina rada u policiji, nikad nije kažnjen. 2011. godine je bio najbolji saobraćajni policajac u Čačku i dobio je, kao nagradu, ručni časovnik od JKP "Parking servis".

Kolege pričaju da je neverovatno talentovan da prepozna pijanog vozača.

Topola: Jubilarno, slovima Trin'esto, takmičenje vinopija

Živeli smo kao jedan...

Sve je bilo 'nako i rutinski, jelo se 'leba i zalivalo vinom, a onda se, ko na jedan, Diplomate rođaka, koji više nije mog'o ni da kija, izneli iz sale, Onaj sa brojanice se uze skida, pokazuje zmija telo, i maje pevačicu, Kuvar bez kape pobednički da povraća u čašu...

Tačno prelomne 2000, pokojni etnolog i novinar Mile Nedeljković je u zavičaju, srce Šumadije slavne, obnovio obeležavanje Čistog ponedeljka, iliti prvog dana Vaskršnjeg posta, u narodu poznatog i kao Bekrijska slava. U Osnivačkim dokumentima je zapisano: Kao dragoceni deo običajnog života i kulturnog nasleđa, svetkovina Čistog ponedeljka jeste, i treba da ostane, svedočanstvo širine, bodrosti, vedrine i duhovne moći našeg naroda... Tako se ova Svetkovina, sve po svako slovo Osnivačkog akta, održava u kafani "Jezero" nadomak Topole slavne, što joj dodatno daje na obolu i ostalim takoreći državnonarodnim, ili narodnodržavnim, i ostalim potrebnim atributima. Treba li reći da je nedaleko ustanička Maričevića jaruga, da su tu Oplenac, Topola, da sve to događaju daje neophodnu širinu i tu duhovnu potku.

GUGUTKE U LETU: Dakle, kafana "Jezero", do Topole, i do puta. Lice mesta velika svadbarska sala, gore u čelu zid na kome umetnost, dve kraće na zeleno tepih staze plus dve veće na narandžasto mrtve prirode. Organizator na levi i desni zid dodade još umetnosti, levo uramljene fotografije sale, desno neku crkvu u odgovarajućoj slikarskoj tehnici, plus sliku sa tri, reklo bi se gugutke, u letu. Ispred čeonog zida, a na malo uzvišenje, neka bude stopa visine, behu obeleženi takmičarski stolovi, u levi ćošak muzika, ispred sto na kome piše Časni sud, pa Viteški sto, Pres astal, još stolova sve do ulaza. Sala uze da se puni, časni voditelj Pija Majstorović uze predstavi takmičare, broj Jedan, kuvar iz Gornje Šatornje, broj Dva, frizer iz Topole, broj Tri, radnik iz Topole, broj Čet'ri, ekonomista iz Beograda, broj Pet radnik iz Topole, istog prezimena kao i ekonomista.

Takmičari sedoše na mesta, za prvi astal Kuvar bez kape u neku sportsku garderobu, do njega Frizer sa kapu, pa radnik, u dukserici sa kapuljačom, koji je na svaku ruku im'o po crnu brojanicu, do njega Ekonomista, za koga nam poverljivo rekoše da je bivši službenik naše ambasade u Moskvi, a do njega, i na kraju, u njega rođak sa isto prezime. Konobar posluži meze, pred svakog stavi flašu vina, vodu, po volji kolu, Predsednik Časnog suda, reče propozicije, da ima i kazneni' poena, i to za svaku vrstu uneređivanja. Javi se muzika, dve harmonike, violina i taj bas, *Još litar jedan, dobrog vina dajte nama vi,* svi uzeše da se založe, Kuvar bez kape je sve pravilno levom rukom met'o 'ranu usta, Frizer sa kapom je poštov'o taj bonton, i Srbin sa dve brojanice savlada tehniku 'ranjenja, Rođak od diplomatu 'odma uze ljušti "ružicu".

U ZDRAVOM TELU ZDRAV DUH: Kuvar, Frizer, Diplomata, sudije, šampioni...
Foto: A. Anđić

Časni sud viknu, Zakletva, svi se digoše, ponoviše, Zaklinjem se na ovom časnom skupu... i da ću se svim silama truditi da se božanska čarolija vinskog napitka i danas preobrati u radost i lepotu ljudskog druženja, tako mi pomoglo vino koje popijem! Sve uze da se odvija, al' nekako previše po pravilima, Kuvar bez kape je pušio, Frizer sa kapom nije skid'o kapu, Onaj sa brojanice se nešto ušukutio, Diplomata nije doito vino, jedino je Diplomate rođak tuko sve pred sobom, sve češće dizo, širio ruke, viko Ojha, sve ko kašikom jeo kiseli kupus. Voditelj najavi muziku po želji gazde kafane Rada, javi se muzika, *Živeli smo kao jedan, i pevali svaki dan*... Bi još pesme za gazda Rada, Rođak diplomate ubi i drugi litar vina, ostali su se nešto poštali, sporadično prelazili u taj razgovor i neverbalnu komunikaciju.

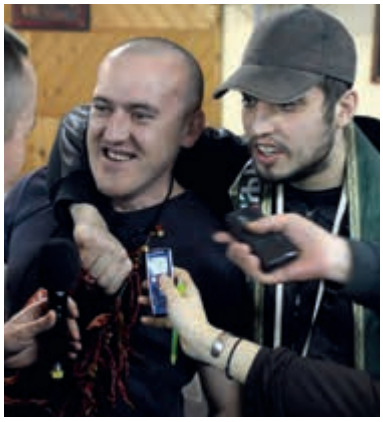
KAKO VAM SE ČINI: Na red dođe pogađanje zagonetki, dvojica napola pogodiše da se kod zagonetke Bez kože uđe, sa kožom izađe, radi o hlebu u peći, žiri, posle prvog sata, uze meri kol'ko ko popio, Kuvar bez kape iskapio litar, tu i Frizer, Brojanica nešto zaostaje, Diplomata nije ni laznuo, Rođak mu pred sudijom namiri dva litra. Sve se nastavi, Frizer uze nešto da aplaudira i da se javlja publici u sali, Brojanica da salutira, muzika pređe na *Na kraj sela čađava mehana,* Rođak uze s obe ruke gužva 'lebac i trpa usta, Predsednik Časnog suda uze obilazi salu sa pitanjem, Kako vam se čini?

Muzika pređe na *Pogledaj de mala moja, mala moja*, Kuvar stade zviždi, Rođak ust'o pa samo zamanjuje s obe ruke, viče Ojha, ljubi diplomatu, žiri uze da ga opominje da bude dobar. Kad voditelj Pija uze čita nešto o tradiciji, negovanuju, doprinosima, objavi da specijalnu nagradu za sve to, za još toga, dobija reporter "Vremena". Reporter, prozvan, skoči na noge lagane, primi nagradu od tri litra vina u jednom komadu. Na red dođe izgovaranje zdravica, Kuvar nešto reče, Frizer uze čita sa mobilnog, Svoju decu čuvati... kralja Petra... teče vino, Brojanica objavi da je dosta sluš'o o manifestaciji, ocenio da je vreme da se pojavi, reče se kratko i Diplomata, Rođak iz sedećeg položaja podviknu, Ooo, Srbi ustajte... Brojanica se diže, svi prihvatiše, *Oj đevojko Milijana*...

Rođak od diplomatu Ojha krenu u publiku, žiri ga vrati za sto, ovaj uze koja, mnogo i sve uzastopce, u sali počeše piju direktno iz flaše, Brojanica uze skida dukserica, i Rođak skide majicu kratkih rukava, osta u onoj na

bretele. Žiri jopet uze meri kol'ko ko popio, Frizer savlad'o dva litra, Brojanica zaostaje, Diplomata još na apstinenciji, Rođaku izmeriće 2,6 litara, on ojha iz mesta uze jošte kija i traži da se odma proglasi pobednik. Onda u sve to upade pevačica, mlada, a dobro u'ranjena, lila čarape, levo rame sa samo bretelicu, stade ko da peva *Da ćeš jednom iznenada, u zagrljaj meni doći,* Brojanica ko da to primi lično, preko stola krenu pravo na pevačicu, i Rođak s obe ruke, i to kako bato, lupi o sto, sve što imade žirija ode da ga smiruje. Pevačica nastavi ko da peva, Brojanica da igra guja kolo oko nju, Rođak je sve nešto streso sa sebe, gazda Rade, stade pred muziku da jednu mnogo dobru izjavu za TV, svrati i do Pres astala, sve gledajući u Diplomate rođaka uze kaže da u pravila lepo piše, Piti vino, a na opiti se...

Šta onda bi, onda bi pevanje pesme po izboru, Kuvar bez kape viknu *Krčma stara, krčmarica mlada,* Frizer jopet potegnu u sebe mobilni telefon, bi nešto suvremeno, *Nek se noćas umire, ja se ne bojim...* Brojanici objasniše disciplinu, na jednoj nozi otpeva *Donesi vina krčmarice,* Diplomata, trezan ko policajac na dužnosti, sa svima se podeli, *Ne kosite staru travu/ Ne dirajte staru ranu...* žiri odustade od Rođaka koji beše upo u stolicu, međutim ovaj se kovarnu, ko da reče *Oj đevojko Milijana,* kad se istrtlja pokriše ga sa majicom plavom i njegovom. Kuvar sve uze nešto da se češe, Frizer udara u grudi, Brojanica jede s obe ruke i to sa mnogo efikasnu tehniku, uzme mesa punu šaku pa sve nagurava usta, Diplomata ode obilazi društvo za stolom, za koje poverljivi izvori rekoše da je neka policija na položaji.

ŠUŠKAVAC REANIMACIJA: Voditelj najavi pevača Čigiju, ovaj udari u neke takoreći šansone, Rođak definitivno u autu, Diplomata ne može veruje, priđoše štipkaju Rođaka, ovaj jok, umiše ga ladnom vodom, stadoše masiraju, još štipkaju, ne pomaže, doneše i šuškavac da ga pokriju, ovaj tek ako na jače štipanje otvori oči. Brojanica ode u publiku, sve gledajući 'de nesta pevačica, nešto raspravi, ispred Rođaka skloniše sto, oslobodiše prostor da čo'ek more dija, nastaviše sa reanimacijom, digoše ga, obukoše šuškavac, cela sala udari u aplauz, Rođak nije dav'o nikakvog znaka, stadoše da ga iznose iz sale dok su mu noge vukući se sve nešto zaostajale, žiri naredi muzici jedno mnogo dobro kolo za ispraćaj Diplomate rođaka. Kuvar i Frizer stadoše da se naginju jedan ka drugom, Brojanica opet ode u muziku, bi disciplina hodanja po brvnu, koga je predstavljala traka zalepljena za pod. Svi nekako iskoračaše, žiri sve oceni, orkestar Zlatni gidža se nastavi, *Kad sam bio dečko bez brčići,* Diplomata poče diplomatski pijucka, Frizer uze nešto da se nadima, maše glavom, Brojanica je zaspiv'o i budio se, jeo celom rukom, guto nežvakano, sve se presamićiv'o ko da će povrati...

Muzika pređe na hit *Odelo staro, cipele još starije/ A u duši isto ko i ranije,* Diplomata uze diskretno podriguje, Frizer pije direktno iz flaše, dođe na red brzalica, Prolete kobac kroz pokrovac, i pronese iglu i konac, i to tri puta. Kuvar prolete ko kolac, Frizer prolete, prolete, Brojanica uze mikrofon, omaši disciplinu, krenu pesma, *Oj lijepa Crna Goro... tebe traže mene zovu...* pridruži se Diplomata, bogumi pri'vati i sala, *Oj Jelo, oj Jelena...* Jopet usitni kolce, Diplomata sve 'oće nešto kaže Brojanici, konobar pristade na saradnju sa policijskim astalom, koji je preko njega menj'o prazne flaše za pune kod Diplomate. Dok si rek'o akcija, ispade da je Diplomata popio tri flaše. Uzeše mere, Kuvar ister'o tri flaše, Frizer skoro ko Kuvar, Brojanica zaost'o, žiri konstatova da Diplomata mnogo napredov'o, doš'o do 2,5 litra. Komandovaše da se pije poslednjih 15 minuta, u tišini, Brojanicu uze boli glava, policijski sto objasni žiriju da se Diplomata naglo propio, objaviše da takmičenje nastavljaju Kuvar, Frizer i Diplomata, Brojanica eliminisan, ovoj trojici okačiše lente Viteza dobre kapljice.

Kuvar uze pozira sa čašom, Brojanica se skida i zateže mišiće, sve nešto i svima pokazuje srednji prst, žiri aklamacijom donese odluku da Brojanica dobija Specijalnu nagradu za poseban doprinos manifestaciji. Kuvar stade gleda samo pravo i preda se, Diplomata bude nedisciplinovan, Brojanica, koji nije napušt'o sto, uze pojede šta ostalo. Uto pevačica priđe Frizeru, Brojanica stade uzme da joj nešto kaže i veli, uđe u klinč sa Frizerom, žiri objavi da ostalo samo pet minuta, Kuvar i Frizer uzeše užurbano piju, Kuvaru se sve vraća, prosipa pod sto, ponovo sipa, naginje, Frizer ga prati, publika koristi priliku i sa kolica odnosi vino namenjeno takmičarima, Frizer u zadnji čas eksira, žiri svira kraj. Objaviše da Kuvar i Frizer ravnopravno dele prvo mesto, da Diplomata, u zadnji čas, stig'o do drugog. Nasta gužva i krkljanac, svak svakom čestita, svak se svakog do'vata, okačiše im još lenti, i sedma sila uze radi pos'o, predstavnici policijskog stola stadoše savetuju svog pulena da sve nameštено, Diplomata da ponavlja, Sve je namešteno. Očem se radi doaka i Brojanica, i on pređe na ijekavicu, stade da se drekenja da je sve namešteno, Kuvar uze u mikrofone viče Uuu, bilo je lepo, podrža ga Frizer, Brojanica upade u pres sto, sve će da i' nabije... ◂

Dragan Todorović

piše: Teofil Pančić

Dobrosusedstvo, zanat najstariji

Kako je "tihi sused" Rumunija Srbiji "udario rampu", i šta nam to govori o naravi nacionalizma

U izvesnom šatro "geopolitičkom" smislu, nacionalizam ume da bude neka čudno pervertovana, čak do paroksizma doterana verzija kosmopolitizma. Otkud to? Pa lepo: iz ugla poštenog nacionaliste, Drugi nije nužno neprijatelj, štaviše, ume da bude blizak i drag, uz samo jedan uslov: da je negde daleko. Što je dalje taj Drugi, što nam je apstraktniji i izmešteniji sa vidika naše svakodnevice, pa i naše istorije kao takve, to nam je srcu bliži, ili bar nemamo nikakvog jeda oko njega. Evo, recimo iz "srpskog" ugla: Rusi su dar sa neba, šteta što su malo podaleko! A tek Kinezi, ma na 'leba da ih mažeš! Mada ni Papuanci zapravo uopšte nisu loši, kad malo razmisliš. Problem je uvek sa ovima koji su tu blizu, u prvom komšiluku: Hrvati, Bošnjaci, Albanci, Mađari, Bugari... Da te bog sačuva! Eh, da imamo bolji komšiluk, videli biste kakvi smo mi ljudi, bre! Isto je naravno iz ugla nekih drugih nacionalizama, samo što njima divotalne Ruse i Kineze igraju, na primer, Turci, Nemci ili Amerikanci, dok im Albance i Hrvate igraju, recimo – Srbi. Briljantni i zaumno lucidni satiričar Zoran Stanojević – ne ovaj naš redakcijski koji naviga po "Navigatoru", nego jedan malo stariji, nepravedno pomalo zaboravljeni čika – svojevremeno je smislio da reši gorući sveopšti problem "pogrešnih suseda" tako što je izradio alternativnu mapu Evrope na kojoj je totalno ispreturao nacije i države, po sistemu da se, na primer, Finska graniči sa Grčkom a Irska sa Moldavijom, ili tako već nekako. Dakle: ne sviđaju vam se susedi, nema frke – evo vam onda novih! Naravno, kad bi to bilo moguće, ubrzo bi ti koji su izgledali sjajno dok su bili daleko postali mnogo manje privlačni izbliza... Nacionalizam, naime, i nije drugo doli pokušaj istovremene racionalizacije i mistifikacije trivijalnog ljudskog egoizma: ono što vam u soliteru radi nesnosni i neotesani komšija, to na "opštijem" nivou nacionalizmi rade jedan drugom.

Na drugoj strani, sastavni deo ove priče je i mit o "dobrom susedu"; jeste, nacionalizam je u nekoj vrsti permanentnog, ako ne oružanog onda bar emotivno-vrednosnog rata s vaskolikim okruženjem, ali opet – to jest: baš zato – voli da ima i jedan *izuzetak* u blizini, ne bi li preko njega dokazao kako nije problem u njemu, nego u tim prokletim Drugima koji su prokleto grozni i prokleto preblizu, a da su bolji, onda bi sve bilo u redu... Za srpski su nacionalizam taj Dežurni Izuzetak bili Rumuni: eto, kako sa njima nikada nije bilo nikakvih problema? Ne diraju nas, ne diramo ih! Te sam rečenice, ovako ili onako varirane, čuo bezbroj puta tokom postjugoslovenskih ratova, a imale su biti nekom vrstom posrednog opravdanja – preko slike "Rumuna" kao nesvesnog medijuma – neizbežnosti ratova i pokolja na nekoj drugoj strani, jer da su izazvani, hm... čime zapravo? Nekom vrstom tuđeg *nerumunskog ponašanja*, tj. susedskog aktivnog ili pasivnog interferiranja u "naše stvari".

Na trećoj strani, eto malog prividnog paradoksa, iz ugla "prosečnog Srbina", Rumunija jeste prostorno sused, ali je istovremeno daleka i apstraktna: o njoj zapravo "ništa ne znamo", tamo ne putujemo, nije nam ni tranzitna zemlja za bilo koji suvisli pravac, njen jezik ne razumemo ni u naznakama, a o njenoj kulturi znamo sramotno malo, to jest uglavnom ništa (a i to "uglavnom ništa" su degradirajući stereotipi). Neka, dakle, vrsta slepe mrlje, nevidljivog suseda, nešto kao komšija koji – da nastavim sa onom soliterskom metaforom – nikada nije kod kuće, pa ga ni ne primećujemo, a samim tim ni nemamo ništa protiv njega.

Kanda ste shvatili: sve ovo ispisujem povodom (ne)očekivane diplomatske rampe Rumunije, koja u trenutku nastanka ovog teksta stoji između Srbije i formalizacije njene evrokandidature. Verujem da će rampa biti uveliko podignuta pre nego što ove novine stignu do vas, ali svejedno, slučaj je višestruko zanimljiv.

"Zaplet" je nastao oko tretmana – ne toliko građanskog koliko verskog – prilično brojne vlaške zajednice u istočnoj Srbiji. Naravno, svi znamo da postoje "nekakvi Vlasi" tamo na nerazvijenom i slabo prohodnom istoku zemlje, o njima je stvorena jedna vrsta muzejske etnofolklorističke predstave, ali je, kako god, sve u vezi s njima donedavno bilo bazično "nepolitička" stvar: većinski nacionalizam nije imao na njima rašta oštriti zube jer ih nije gledao kao konkurenciju, nego kao neku vrstu etnokulturološke bizarnosti: ah da, Vlasi, to su oni tamo dole, čobani frulosvirci u svetlim šubarama što doduše malo vuku na Rumune, ali su zapravo više Srbi, ili već nešto između, kako god, irelevantno. Megjutoa: neko se dosetio da zatraži za Vlahe versku nadležnost Rumunske pravoslavne crkve i bogosluženja na rumunskom jeziku (kao i školsku nastavu etc.) jer da su "Vlasi zapravo samo jedan ogranak rumunskog etnosa". Neko drugi je, pak, u tome video ugrožavanje vlaške ne-rumunske posebnosti, a neko treći ništa manje doli ugrožavanje srpske države sa strane s koje se tome nismo nadali, od onog tihog komšije koji nikada nije kod kuće... I tako to jalovo preganjanje traje već izvestan broj godina, mada nikada nije uspelo da dođe u fokus pažnje ovdašnje javnosti. E, sada možda hoće...

Kao i uvek kada imamo posla sa preklapanjem različitih nacionalističkih fantazama, ceo je spor istovremeno vrlo banalan i vrlo nerešiv. To jest, banalnim ga čini njegova temeljna "veštačkost", a nerešivim ogromna količina zle volje i rešenosti da se od te nerešivosti parazitski živi. Represivnosti "identitarnih" pitanja liberalizam ume doskočiti vrlo jednostavno: Vlasi koji za sebe kažu da su Rumuni sasvim su u pravu, baš kao i Vlasi koji za sebe tvrde da su Vlasi, a bogme i Vlasi koji se kunu da su Srbi... Nacionalna pripadnost nije genetska niti bilo kako drukčije "objektivno utvrdiva stvar", nego pitanje istorijsko, kulturološko i emotivno. Tek mrvičak pojednostavljeno: ono si što smatraš da jesi. Otuda na to pitanje nema *pogrešnog* odgovora; tvrditi suprotno znači biti već gotov, dovršen, skroz opremljen fašista. Čim neko – bilo ko, odakle god, u ime bilo čega – krene da ti popuje da bolje od tebe zna ko si i šta si, a da bi tebi bilo bolje da ga u tome slediš, nevolja kuca na vrata. ◂

VREME USPEHA!

Klub dobrih poslovnih ideja

REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

MAJA KOLAR, BANCA INTESA

Siromaštvo je gorući problem

OLIVER KLESINGER, HYPO ALPE ADRIA BANKA

Siguran način ulaganja

VESELIN JEVROSIMOVIĆ, COMTRADE GROUP

Kapital ne dolazi preko noći

Intervju: Veselin Jevrosimović, predsednik ComTrade Group

Kapital ne dolazi preko noći

"Bez jake ekonomije nema jake politike, i obrnuto. Ali nema ni jake ekonomije bez jake informatike. To je danas činjenica"

Uprkos krizi koja muči i svetsku IT industriju, za ComTrade ova godina počela je izuzetno uspešno. Sa američkom kompanijom Bally Technologies potpisali su 21. novembra višemilionski ugovor, koji je objavljen 23. januara u Londonu na sajmu ICE Totally Gaming Show 2012. Ovaj posao predviđa angažovanje ComTradeovih razvojnih stručnjaka kako bi se igre za klasične slot aparate "preselile" i u *on-line* okruženje. Bally je vodeća svetska kompanija u oblasti naprednih uređaja i sistema za igre na sreću, čija berzanska vrednost iznosi 1,82 milijarde dolara. Takođe, 9. februara, ComTrade je proglašen za najbolju IT kompaniju na prostoru Istočne Evrope na četvrtoj tradicionalnoj godišnjoj dodeli nagrada *DISTREE- EMEA* (za najbolje IT kompanije Evrope, Bliskog istoka i Afrike). Ova nagrada predstavlja važno profesionalno priznanje, jer na događaju u Monte Karlu učestvuju najbolje svetske IT kompanije, a žiri je sastavljen od predstavnika 80 najvećih vendora kao što su HP, Intel i Microsoft. "Kriza je nastupila 2008. godine i za godinu dana zahvatila ceo svet. Otada do danas, srpsko i regionalno IT tržište je konstantno u padu od oko 45 odsto, u odnosu na 2008. godinu. Sa druge strane, ComTrade je uspeo da izjednači poslovni rezultat u 2011. sa onim iz 2008, što znači da smo kao kompanija mnogo brže rasli u uslovima krize nego tržište koje je u padu. To smo uspeli prvenstveno zato što smo uveli neke nove programe, a najveća zasluga pripada tome što smo proširili poslove na zemlje Evrope i Amerike, gde nam tržište raste. Ugovor sa kompanijom Bally Technologies koja je kupila našu licencu je zaista veliko priznanje, jer su oni svetski lider u gejming industriji. Izabrali su ComTrade i pored velike konkurencije koja dolazi iz američkih, kineskih i indijskih kompanija", kaže u razgovoru za "Vreme" Veselin Jevrosimović, predsednik ComTrade Group.

"VREME": Kazali ste da u Istočnoj Evropi nemate ozbiljnu konkurenciju.

VESELIN JEVROSIMOVIĆ: U ovome što radimo nemamo, a u nekim stvarima smo čak i lideri u svetu, kao što je razvoj softvera za velike *storage* sisteme i za *on- line* igre na sreću koje ne može svako da licencira. To je jedan on najviših standarda u softverskoj industriji koji kompanija može da postigne. Mi smo jedna od retkih kompanija u Istočnoj Evropi i među par u Zapadnoj, koje imaju tu licencu. Trenutno imamo dozvolu u preko 40 zemalja, uključujući i zemlje Beneluksa, gde možemo da prodajemo naša softverska rešenja. Malo ko zna da se 70 odsto našeg poslovanja i prihoda odvija u inostranstvu, a samo 30 odsto u Srbiji i regionu.

Ovim poslom počeo sam da se bavim sa dvadeset godina u Americi, kada sam sa trojicom poslovnih partnera osnovao firmu. Kasnije smo nas dvojica prešli u Nemačku, gde smo pozicionirali kompaniju koja je bila druga u svetu u trgovini kompjuterskom opremom. Bili smo na berzi i imali promet od 12,5 milijardi dolara. Kada sam 1995. prodao akcije, vratio sam se u Srbiju, a mojim dolaskom ComTrade je počeo naglo da se razvija. Sa stečenim iskustvom bilo je prirodno da firmu u startu okrenem ka inostranim tržištima. Prva smo IT kompanija koja je 1997. počela da radi u Bosni, a prvi smo ušli i na tržišta Hrvatske, Albanije i Slovenije. Smatram da privatne firme nisu nacionalne reprezentacije, već interes kapitala i vlasnika, koji bira gde će da uloži i uveća svoja sredstva. Naš interes je bio širenje u regiji, pa onda van regije što smo i uspeli. Trenutno smo najveća regionalna IT kompanija u hardveru, a što se tiče softvera zahvatili smo i deo tržišta gde smo i svetski lideri. Završavamo i nov poslovni objekat od preko 10.000 kvadrata u centru Ljubljane, koji će u junu biti otvoren.

Da li ste na početku karijere imali intuiciju da je IT posao budućnosti?

Kada sam ulazio u trgovinu računarima, o kompjuterima nisam znao ništa, ali su me oduvek fascinirali i voleo sam da ih popravljam i sklapam. Prvi put sam došao u susret sa PC tržištem u Americi, što se poklopilo sa PC revolucijom. Kada je u Americi počela masovna potražnja za PC računarima, tržište je eksplodiralo. Počeli smo tako što je svako od nas četvorice uložio po 2000 dolara i polako smo razvijali posao. Tamo sam naučio da kapital ne dolazi preko noći, već samo upornim radom i trudom.

Za uspeh u IT industriji potrebno je da imate četiri osobine: upornost, znanje, talenat i, što je najvažnije – viziju. U IT-ju stvari se dešavaju brzo, promene su svakodnevne i u toj "šumi" tehnike treba prepoznati pravi put kojim ćete voditi kompaniju narednih deset godina. Važno je da ne "svaštarite", jer je oblast toliko široka da ne možete sve podjednako kvalitetno da radite. Zato se ComTrade usmerio na distribuciju i razvijanje softvera. U distribuciji imamo 400 zaposlenih, a u softveru preko 1200 inženjera, i okupili smo u tom razvojnom segmentu "creme de la creme". Zato nije slučajno što iz naše kuće izlaze samo kvalitetna softverska rešenja. Nedavno su naši inženjeri jedini u svetu uspeli da naprave most pomoću kojeg se povezuju softverska rešenja Citrixa i Microsofta. Vrlo smo inovativni i jedini sa tim rešenjem kao mostom za komunikaciju. Zapadni svet ne zanima odakle dolazite, već ono što možete da uradite i šta imate kao proizvod. ComTrade je ambasador srpske i regionalne IT industrije u svetu, i nastupamo sa našim rešenjima kao kompanija iz Srbije. ComTrade još nije imao

Veselin Jevrosimović, predsednik ComTrade Group

Foto: A. Anđić

Digitalna i ekološka vizija

Koji su najveći planovi ComTradea u narednom periodu?

Smatram da naša zemlja može vrlo lako da prevaziđe tehnološki jaz, samo je potrebna volja. Tako što ćemo veliki deo onoga gde smo zaostali da preskočimo, i da se okrenemo novim tehnologijama i mnogo više cenimo domaću pamet. Samo kada pogledate koliko se softvera uvozi, tragedija je koliki je to odliv deviza. Sve što se uvozi može da se napravi ovde, pritom da se ista rešenja izvoze po celom svetu. Mi smo se dosta okrenuli razvoju softvera za zelene tehnologije i završavamo veoma dobro rešenje za koje su mnoge zemlje već zainteresovane. Ideja je da uz svaki PC koji prodamo školama, fakultetima i obrazovnim ustanovama ponudimo i licenciran softver o štednji energije. Radimo i na softveru za daljinsko upravljanje solarnim farmama, s obzirom da se solarna energija sve više koristi u svetu. Završavamo i projekat koji se zove "Digitalni Beograd" i imamo viziju da Beograd bude pretvoren u digitalni grad. Živimo u digitalno vreme i problem je što deca razmišljaju digitalno, a mi još uvek analogno. Svakom građaninu treba omogućiti što lakši pristup internetu. Društvene mreže su postale svakodnevica, privatno polako prelazi u poslovno, što dokazuje i sve češća upotreba ovih mreža prilikom trgovine, oglašavanja i izbornih kampanja.

nijedno promašeno IT rešenje, a zna se da se 70 odsto softvera u svetu baci. Nemamo nijednu negativnu referencu iza nas. Zato sam ponosan što smo uspeli da napravimo ovakav trust mozgova.

Planirali ste 2008. izlazak na Londonsku berzu. Da li je to još u planu?

Tada smo bili na korak do izlaska na berzu, međutim, nepovoljna svetska ekonomska situacija nas je prekinula, pa smo odlučili da to na nekih pet godina odložimo i pokušamo ponovo. Sada ponovo razmišljamo u tom smeru. ComTrade ima vrlo jak bord direktora koji bez problema mogu kompaniju da izvedu na strana tržišta akcija. Od 2008. UniCredit Grupa je naš partner sa vlasničkim udelom od 21 odsto. Na ovom "brodu" itekako je značajno za uspeh i rast imati jakog finansijskog partnera kao što je UniCredit, pa smo zajedno sa njima uspeli da prebrodimo posledice krize.

Kako ocenjujete odnos države prema IT industriji?

Nisam od onih koji će da kritikuje državu niti imam običaj da za neuspeh krivim nekog drugog. Vrlo je jednostavno. Ako vam poslovno okruženje nije naklonjeno, možete da zatvorite kompaniju i odete tamo gde su uslovi bolji. Sa druge strane, smatram da Srbija ima veliki potencijal, ali da to još ne znamo da iskoristimo. To je, prvo, potencijal u ljudskom kadru, a drugo da i pored velike tehnološke zaostalosti mi imamo izuzetno veliki tehnološki potencijal. Takođe, srpsko tržište je najveće u regionu.

U Srbiji su uvedene neke olakšice: smanjena je stopa PDV-a na kompjutere i carine, što je doprinelo da IT tržište do izbijanja svetske recesije raste 20 odsto godišnje. Međutim, za vreme ove krize izgubljen je fokus na IT investicije, i mislim da je to velika greška. Država se nije okrenula informacionoj ekonomiji kao sredstvu u kome će videti veliku šansu za izlaz iz krize, jer nije postojala kritična masa onih koji su bili spremni da izbave ovu zemlju iz krize uvođenjem IT tehnologija. Postoji jedan vrlo značajan proračun. Ako svake godine uložite pet odsto više u rast informatike, to donosi državi rast BDP-a od jedan odsto. Za državu to nisu značajna ulaganja, ali su veliki podsticaj za ekonomiju. Činjenica je da je pristup evropskim fondovima prvo uslovljen ulaganjima u IT. Ako ne omogućite sistem nadzora, kontrole, dobijanja podatka i statistike, onda ne možete ni da adekvatno upravljate privredom. Brzina donošenja odluka uz pomoć IT-ja i sagledavanja skeniranog stanja privrede itekako je bitna za budućnost ove države i privrede uopšte. Bez jake ekonomije nema jake politike, i obrnuto. Ali nema ni jake ekonomije bez jake informatike. To je danas činjenica. Ova kriza je za velike zemlje problem, ali male zemlje mogu da nađu svoj izlaz. Mogu da iz ovakvih situacija izvuku korist tako što će da privuku strane investitore raznim olakšicama, smanjenjima poreza i kvalitetom radne snage. To je nešto što smo mi trebali da iskoristimo. Država nije kriva što se desila kriza, ali nije ni prepoznala pravi fokus. Loše je što smo izgubili šansu da budemo regionalni centar, koji je sada u Hrvatskoj. Nadam se da će se to polako promeniti. Ako zanemarimo informatiku, ako me pitate kako se Vlada snašla u krizi, mogu da ih ocenim, na skali od 1 do 5, sa 4 plus.

Od 2009. ste članica Svetskog ekonomskog foruma.

Svetski ekonomski forum je prepoznao ComTrade kao jednu od 300 najbrže rastućih kompanija u svetu. To nam je najveće priznanje i poznato je da se od njih poziv teško dobija. Mi se nalazimo u toj grupi. Oni su prepoznali kvalitet naših softverskih rešenja i tamo smo zbog tehnologije koju razvijamo.

Ana Radić

Siromaštvo je gorući problem

"Čitavi segmenti društva su zbog nedovoljnih primanja, a time i kreditne sposobnosti, uskraćeni za šansu da uz finansijsku podršku reše neki od egzistencijalnih problema i izađu iz začaranog kruga"

Izdvajanja za CSR projekte i inicijative za pomoć zajednici vidno su smanjena usled ekonomske krize, a mnoge kompanije mahom su se vratile na princip da preduzeća posluju odgovorno samo onda dok "gledaju svoja posla" i ne smanjuju broj radnih mesta. Ipak, Banca Intesa nastavila je da ulaže u zajednicu, a 20. februara banka je dobila nagradu "Planeta Biznis" za društveno odgovorno poslovanje. O načinima za održivi biznis koji brine o ugroženim grupama i finansijskoj inkluziji razgovarali smo sa Majom Kolar, direktorkom sektora za marketing i komunikacije Bance Intesa.

Maja Kolar, Banca Intesa

"VREME": Na koji način se socijalno odgovorna investicija vraća?

MAJA KOLAR: Nesporno je da je kao posledica ekonomske krize CSR pao na listi prioriteta mnogih kompanija i banaka, naročito onih koje su ove aktivnosti tretirale isključivo kao filantropske i čijim se sprovođenjem samo povećavaju troškovi. Isto tako, činjenica je da se pod održivim poslovanjem pre svega misli na ekonomsku održivost, koja je preduslov za svaku kompaniju da može da kreira radna mesta, izmiruje svoje poreske obaveze i doprinosi jačanju ekonomije u celini. To međutim ne znači da u uslovima krize treba odustati od CSR napora. Opasnost kod ovakvog pristupa leži u činjenici da se njime umanjuje kredibilitet kompanije i povećava reputacioni rizik. U periodu ekonomske krize nepoverljivost prema privatnom sektoru od strane medija, regulatora i javnosti uopšte se povećava i baš zato bi trebalo odgovoriti ispoljavanjem još većeg stepena odgovornosti. U tom smislu, verujem da strateški pristup društveno odgovornom poslovanju otvara brojne mogućnosti bez obzira na ekonomski ciklus. U praksi to može da znači da se pažljivije biraju inicijative, stavljajući fokus na one koje zaista dodaju vrednost poslovanju i ujedno ostvaruju pozitivan uticaj na društvo.

Tvrdite da imate integralni pristup i da kroz svakodnevnu poslovnu praksu promovišete finansijsku inkluziju. Šta to tačno znači?

Finansijska inkluzija je koncept koji se rodio iz uočene korelacije između siromaštva i isključenosti iz regularnih finansijskih tokova. Siromaštvo je danas jedan od gorućih problema u Srbiji, ali i u čitavom svetu, što potvrđuju procene da oko 2,5 milijardi ljudi živi ispod granice siromaštva raspolažući sa manje od dva dolara dnevno. Čitavi segmenti društva su, zbog nedovoljnih primanja, a time i kreditne sposobnosti, uskraćeni za šansu da uz finansijsku podršku reše neki od egzistencijalnih problema i izađu iz začaranog kruga siromaštva. Koncept finansijske inkluzije upravo podrazumeva razvoj specifičnih finansijskih usluga pod povoljnijim uslovima u odnosu na tržišne koji su namenjeni posebnim društvenim grupama, kao što su nezaposlene žene, osobe sa invaliditetom, mladi i penzioneri, a sa idejom da se poboljša njihov kvalitet življenja i time pruži doprinos ekonomskom i društvenom razvoju zemlje.

Konkretno, Banca Intesa je u želji da stimuliše samozapošljavanje ponudila neprofitne kredite, poput mikrokredita za mlade preduzetnike i "start up" kredita za žene preduzetnice u Vojvodini. Prvi na tržištu smo ponudili kredite penzionerima omogućujući im da se zaduže do 74 godine života. U saradnji sa partnerima iz nevladinog sektora i našom matičnom bankom radimo na razvoju uslužnog modela namenjenog organizacijama civilnog društva. Takođe, 2008. godine smo uveli prvu dobrotvornu platnu karticu u

zemlji u saradnji sa Paraolimpijskim komitetom Srbije. To je bila prva inicijativa ove vrste na domaćem tržištu, usmerena ka uspostavljanju stabilnog i nezavisnog mehanizma za dugoročnu pomoć sportistima sa invaliditetom i razvoju paraolimpijskog sporta u našoj zemlji.

Na koje načine Banca Intesa obezbeđuje transparentnost svog poslovanja?

Transparentnost je jedna od osnovnih korporativnih vrednosti Banca Intesa koja je aktima samoregulative, poput Etičkog kodeksa ili Kodeksa profesionalnog bankarskog ponašanja, ugrađena u temelje odnosa koje uspostavljamo sa svim interesnim grupama, omogućujući im da donose informisane i savesne odluke. U našoj interpretaciji transparentnost znači otvoreno, jasno i nedvosmisleno komunicirati sa akcionarima, zaposlenima, klijentima, kao i sa čitavom zajednicom, čineći dostupnim informacije o načinu na koji generišemo trajnu vrednost za sve interesne grupe. Pored nastojanja da klijentima jasno predočimo karakteristike i vrednost proizvoda i usluga koje nudimo, akcionarima Banke, drugim zainteresovanim licima i finansijskoj zajednici u celini garantujemo da će blagovremeno dobiti jasne, kompletne i transparentne informacije o strategiji Banke, njenoj primeni, kao i o rezultatima koje Banka postiže, i to uz poštovanje principa jednakosti u informisanju i korišćenjem različitih kanala informisanja. Tako je na našoj internet stranici moguće u svakom trenutku pronaći godišnje, finansijske i tromesečne finansijske izveštaje, saopštenja za štampu i prezentacije korporativnih rezultata i strategija namenjenih tržištu, kao sva glavna korporativna dokumenata. U domenu društveno odgovornog poslovanja, Banca Intesa kao članica Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija priprema godišnji izveštaj kojim beleži razvoj i jačanje svog doprinosa u oblasti društveno odgovornog poslovanja.

U javnosti su najpoznatije vaše akcije "Mesto koje volim" i "Dokaži se 100%". Koliko ste zadovoljni dometima ovih kampanja?

Sa ponosom mogu da kažem da smo izuzetno zadovoljni rezultatima ova dva projekta, kao i sveukupnim efektom koji su do sada postigli. Činjenica da su građani u okviru projekta "Mesto koje volim" nominovali ukupno 1290 lokacija za obnovu i dali im više od 190.000 glasova govori u prilog tome da je ova inicijativa uveliko ostvarila svoj osnovni cilj pokretanja javnosti u pravcu očuvanja našeg kulturno-istorijskog nasleđa i jačanja svesti društva o njegovom bogatstvu. Krajnji rezultat inicijative biće rekonstrukcija tri lokaliteta koja su osvojila najveći broj glasova građana: Obeležja Narodne biblioteke na Kosančićevom vencu uništene tokom bombardovanja u Drugom svetskom ratu, Beogradske kapije na Petrovaradinu, kao i Gradskih bedema u Novom Pazaru.

S druge strane, za učešće na studentskom konkursu "Dokaži se 100%" prošle godine prijavilo se blizu 150 akademaca, od kojih se 12 najtalentovanijih nadmetalo u pravljenju inventivnih projekata na polju unapređenja zadovoljstva klijenata. Svih 12 učesnika dobilo je novčane stipendije i mogućnost stručnog usavršavanja u Banca Intesa, a četiri pobednika boravila su u Italiji, gde su se takmičili sa pobednicima ostalih banaka članica. Tako je ovaj projekat osim podsticanja kreativnosti i inovativnog pristupa u rešavanju izazova u oblasti zadovoljstva klijenata ustanovio i godišnju nagradu za ideje koje doprinose unapređenju i razvoju ove oblasti poslovanja.

Da li su akcije više ad-hoc ili imaju strateški karakter?

Početkom 2011. usvojili smo trogodišnju CSR strategiju koja uključuje jasne ciljeve koje želimo da postignemo delujući u pet oblasti: tržište, društvena zajednica, radno okruženje, životna sredina, kao i dalji razvoj CSR upravljačkog modela. Jedan od ključnih projekata koji profiliše naše delovanje u oblasti doprinosa razvoju društvene zajednice jeste projekat očuvanja kulturno-istorijskog nasleđa "Mesto koje volim". Ove godine pred nama je veliki i složen zadatak, koji podrazumeva obnovu ove tri lokacije. Takođe, nastavljamo sa podrškom školama u Srbiji i deci koja žive u porodicama skromnih materijalnih mogućnosti, i ove godine u partnerstvu sa "Našom Srbijom" koje inače bez prekida traje još od 2003. U planu je i novi ciklus konkursa "Dokaži se 100%", kao i nastavak aktivnosti u okviru saradnje sa britanskom nevladinom organizacijom Euclid Network kako bismo se upoznali sa bankarskim potrebama neprofitnog sektora u Srbiji i zajednički razvili usluge i proizvode namenjene za njihovo osnaživanje.

SAVETI IZ OSIGURANJA

Šta su to bonus i malus u osiguranju od autoodgovornosti?

Bonus-malus sistem predstavlja utvrđivanje visine premije osiguranja od auto-odgovornosti (AO) određenog vozila primenom odgovarajućeg premijskog stepena, u zavisnosti od toga da li je osiguranik u definisanom prethodnom periodu imao prijavljenu štetu po osnovu osiguranja za to vozilo, a za koju je on odgovoran. Bonus predstavlja umanjenje osnovne premije osiguranja od AO, ukoliko u periodu osiguranja od najmanje jedne godine nije bilo šteta, dok malus predstavlja uvećanje osnovne premije ukoliko je bilo prijavljenih šteta u prethodnom posmatranom periodu. To znači da prilikom zaključenja polisa osiguranja od AO, osiguravači počinju da vrše selekciju i individualizaciju rizika u zavisnosti od rizičnosti osiguranika. Dakle, vlasnici vozila, čijim vozilom je načinjena šteta, odnosno postoji odgovornost vozača tog vozila za načinjenu štetu, plaćaće veću premiju osiguranja od AO u odnosu na ostale vlasnike vozila, odnosno obračunata premija će na taj način biti pravičnija za pojedinačnog osiguranika. Konačna premija osiguranja od AO, za konkretno vozilo, dobija se množenjem osnovne premije sa određenim popustom ili doplatkom, u zavisnosti od toga u kom se premijskom stepenu zatekao osiguranik (u zavisnosti od prijavljenih šteta u prethodnom periodu) u trenutku kada mu se sačinjava polisa AO. Premijski stepeni od 1 do 3 podrazumevaju popuste na osnovnu premiju, a premijski stepeni od 5 do 12 podrazumevaju doplatke na osnovnu premiju. Najpovoljniji premijski stepen za osiguranika, za dato vozilo, je 1. premijski stepen, gde je definisan popust od 15 odsto. Za svaku godinu bez šteta, osiguranik se pomera za jedan premijski stepen naniže u odnosu na onaj u kome se nalazio u trenutku sačinjavanja polise AO. Takođe, za svaku prijavljenu štetu, osiguranik se pomera za tri premijska stepena naviše, a najviše do 12. stepena, koji podrazumeva doplatak od 150 odsto ili 2,5 puta u odnosu na osnovnu premiju.

Goran Pecikoza
Rukovodilac Službe za motorna vozila
Wiener Städtische osiguranje

Tanasis Kacirumpas, predsednik UO Vip mobile

VIP MOBILE

Rast od 20, 8 odsto

Tokom 2011. Vip je povećao korisničku bazu do ukupnog broja od preko 1,6 miliona korisnika i time zabeležio godišnji rast od 20,8 odsto, dok je tržišno učešće kompanije na kraju decembra prošle godine iznosilo 15,7 odsto. Prihodi su u 2011. porasli za skoro 37 odsto do iznosa od 143,1 milion evra. Rast prihoda rezultat je povećanja broja korisnika i ukupnog mobilnog saobraćaja generisanog od strane korisničke baze, najvećim delom zahvaljujući povećanju broja privatnih postpejd i poslovnih korisnika, kao i segmenta mobilnog brodbenda. "Vip je jedan od najbrže rastućih mobilnih operatera u regionu i na dobrom smo putu da postanemo prvi izbor za korisnike u Srbiji. Vip je samo u 2011. uložio 56 miliona evra, najvećim delom u HSPA+ mrežnu tehnologiju koja našim korisnicima pruža veće brzine prenosa podataka", izjavio je Tanasis Kacirumpas, predsednik UO Vip mobile.

CENTROPROIZVOD

Vlasnici "Future plus"

"Štampa sistem", članica poslovnog sistema "Centroproizvoda", otkupila je 28. februara potraživanja od pojedinih stečajnih poverilaca društva "Futura plus", postavši time njegov najveći poverilac. Preuzimanjem navedenih potraživanja, "Štampa sistem" će kroz realizaciju postojećeg Plana reorganizacije "Future plus" postati i jedan od njenih vlasnika. Grupisanjem kompanija zajedničke delatnosti, pre svega su stvoreni uslovi za uspostavljanje stabilnog poslovnog sistema koji će sačuvati više od 4300 radnih mesta.

Profesionalni tim menadžera "Centroproizvoda" prepoznao je ne samo ekonomski već i društveni značaj "Štampa sistema" i "Future plus" i odlučio da se upusti u veliki izazov njihovog objedinjavanja. "Smatramo da je u vreme ekonomske krize objedinjavanje preduzeća mnogo bolja opcija od zatvaranja, a ta mera ima kako socijalni tako i ekonomski karakter, jer brine o ekonomiji države i društva u celini", istakao je Nemanja Popov, generalni direktor poslovnog sistema "Centroproizvod" a.d.

DELTA HOLDING

Priznanje za socijalnu inkluziju

Internacionalna nagrada Disability Matters za 2012. godinu dodeljena je srpskoj kompaniji Delta Holding za program profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom. Značajno priznanje biće dodeljeno na svečanosti u Parizu 27. marta. Disability Matters je jedna od najvažnijih evropskih nagrada za korporativnu društvenu odgovornost, koja se dodeljuje kompanijama liderima u pružanju podrške osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama. Kao kandidata za nagradu Delta Holding je nominovala organizacija Springboard Consulting, globalni ekspert u oblastima marketinga za OSI i njihove porodice, regrutacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom i podrške zaposlenim osobama sa invaliditetom. Program profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom u okviru Delta Holdinga pokrenut je 1. oktobra 2008. Motiv za pokretanje programa bila je što uspešnija radna i socijalna inkluzija osoba sa invaliditetom koje su u dugom vremenskom periodu izolovane iz šire društvene zajednice i bez ikakvog radnog iskustva. Program je obuhvatio edukaciju, program radne i socijalne inkluzije i zapošljavanje, a danas je u Delta Holdingu zaposleno 207 osoba sa invaliditetom.

CAFE CROSSFIRE

Srbija kao investiciona destinacija

Organizacija "Prijatelji Evrope" u saradnji sa Vladom Srbije organizovala je debatu u okviru serije "Cafe Crossfire", koja je održana 27. februara u Briselu, a centralna tema bilo je usmeravanje na Srbiju kao investicionu destinaciju. Učestvovali su Čirinjejev Katurija, predsednik "New Generation Power" u Čikagu, i investitor obnovljivih izvora energije u Srbiji, Ivica Dačić, zamenik premijera i ministar unutrašnjih poslova, Silvana Koh-Merin, član Evropskog parlamenta u Odboru za međunarodnu trgovinu, Milan Konopek, vođa projekta OECD Inicijative za regionalnu konkurentnost, i Dušan Petrović, ministar poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede. U ime Kompanije Dunav osiguranje, kao nacionalnog lidera na tržištu osiguranja i jednog od najvažnijih privrednih subjekata u Srbiji, učestvovala je generalna direktorka Milenka Jezdimirović. Ona je istakla da Srbija može podići konkurentnost i održivi razvoj kroz investiranje u razvoj novih proizvoda, tehnologije, više oblike prerade, očuvanje životne sredine, povećanje izvoza na nova tržišta i sufinansiranje izvoznih poslova. Generalna direktorka Dunav osiguranja je podsetila i na pogodnosti koje Srbija može ponuditi potencijalnim stranim investitorima za ulaganja kapitala, među kojima je činjenica da se Srbija

nalazi u centru CEFTA zone. Poseban akcenat stavila je na korišćenje obnovljivih izvora energije, jer Srbija ima znatan potencijal koji nije u dovoljnoj meri iskorišćen.

ERSTE BANKA

"ECO profit"

Erste banka je tokom 2011. godine znatno unapredila rezultate na polju zaštite životne sredine, čemu je doprinelo i učešće u projektu "ECOprofit". Ovaj međunarodni projekat pokrenut je pre dve decenije u Gracu, sa ciljem smanjenja količine otpada i emisije štetnih materija, kao i primene ekoloških standarda u njihovom tretmanu. U Srbiji, program je pokrenula Gradska uprava za zaštitu životne sredine Novog Sada u saradnji sa Austrijskom agencijom za razvoj i Konzorcijumom "Denkštat" iz Beča. U 2011. godini, deset novosadskih kompanija koje su se priključile projektu uštedelo je 209.652 evra, dok se ove godine očekuje povećanje uštede od preko 50 odsto. Erste banka je, i pre pristupanja projektu "ECOprofit", tokom 2011. godine uštedela oko 23.000 evra, najviše kroz ekonomičnu upotrebu goriva. Takođe, Banka je prethodne godine reciklirala 34.550 kilograma kancelarijskog papira, 823 prazne kasete za toner i 1990 kg elektronskog otpada. "Učešće u projektu 'ECOprofit' omogućilo nam je da napravimo precizan presek potrošnje struje, gasa, goriva i vode i utvrdimo količinu otpada koje Banka proizvodi", rekla je Dragana Arsić, direktorka Sektora upravljanja imovinom Erste banke.

RAIFFEISEN BANK

Usmerenje na CEE

Preliminarni rezultati za finansijsku 2011. godinu, zasnovani na brojkama koje nisu prošle reviziju, predstavljaju pozitivnu sliku za Raiffeisen Bank International AG (RBI). Sa neto prihodom od kamata koji je bio skoro 2,5 odsto viši i stabilnim prihodom od tarifa i provizija, RBI je generisala profit pre oporezivanja od 1373 miliona evra u 2011. godini, što je za oko sedam odsto više nego 2010. godine. "Naša visoka moć generisanja profita zasniva se na našem široko diversifikovanom poslovnom modelu, sa jasnim usmerenjem na područje srednje i istočne Evrope, koje će nastaviti da bude područje rasta u budućnosti", izjavio je Herbert Stepic, predsednik RBI.

SOCIETE GENERALE

Subvencionisani stambeni krediti

Societe Generale banka Srbija počela je da prima zahteve za subvencionisane stambene kredite, u skladu sa Uredbom o merama podrške građevinskoj industriji kroz dugoročno stambeno kreditiranje u 2012. Krediti se odobravaju u iznosu od 10.000 do 100.000 evra, uz minimalno učešće klijenta od pet i učešće države od 20 odsto. Kamatna stopa kreće se od šestomesečni Euribor plus 4,25 do šestomesečni Euribor plus 4,45 odsto.

Ovogodišnjim programom subvencija predviđeno je kreditiranje kupovine novih i nekretnina u izgradnji, na rok otplate od 120 do 360 meseci. Rok otplate uključuje i mogućnost dobijanja grejs perioda od 12 meseci, tokom kog klijent plaća samo kamatu. Novinu predstavlja ukidanje starosne granice klijenta u trenutku odobravanja kredita, dok u trenutku otplate poslednje rate klijent može imati najviše 70 godina.

VINARIJA TIKVEŠ

Vino "Šarac"

Vinarija Tikveš predstavila je na sajmu vina BeoWine Fair novo poluslatko crveno vino "Šarac" (u pakovanju od 1 l i 0,75 l) koje će se na tržištu naći krajem marta i namenjeno je široj populaciji. Novo vino dobilo je ime po čuvenom konju Kraljevića Marka poznatom po ispijanju crvenog vina, a koji se pojavljuje i u makedonskoj i srpskoj poeziji. Ljubitelji vina su na štandu vinarije Tikveš imali prilike da se upoznaju sa linijom *terroir* vina među kojima je i "Bela Voda red 2010", koje će vinarija plasirati na tržište početkom marta.

PR INDUSTRIJA

Reputacija je sve

Piše: Dr Vladimir Krulj,
Senior advisor Kreab & Gavin Anderson, Brisel

Segment PR-a prati sudbinu globalne ekonomije. Ekonomska kriza koja traje od 2008. godine, ozbiljno je uzdrmala pre svega finansijske pozicije segmenta odnosa sa javnošću na tržištu Srbije. Pad proizvodnje, prodaje i tražnje, finansijska nelikvidnost i smanjena zaposlenost naveli su privredne subjekte u Srbiji da u cilju smanjenja troškova među prvima smanje, ili čak ukinu budžete za PR, marketing i oglašavanje. Takav potez je samo na prvi pogled bio logičan, iz aspekta menadžera kompanija. Smanjenje troškova – da, ali po koju cenu? Upravo je u vremenima ekonomske krize potrebno intenzivnije raditi na kreiranju reputacije privrednih subjekata i njihovih proizvoda i usluga, odnosno brendova. Tada treba ubediti korisnike i kupce da svoje smanjene budžete usmere u kupovinu određenih roba i usluga. S obzirom da realno nema finansijskih sredstava za obimne i skupe reklamne kampanje, PR ostaje sredstvo kojim se može braniti i unapređivati reputacija, posebno u ovim kriznim vremenima. Menadžeri koji su to na vreme shvatili, mogu da očekuju da će se njihov biznis brže oporavljati u vremenima posle krize. U prilog ovoj tezi govore i primeri velikih multinacionalnih kompanija iz segmenta public and corporate affairs, koje u poslednje vreme ostvaruju rast prometa i prihoda, pre svega od klijenata iz finansijskog sektora, koji je u najrazvijenijim zemljama bio najviše pogođen globalnom finansijskom krizom. Oni su shvatili da pad reputacije znači i pad poverenja, što je pogubno za sektor finansijskih usluga. PR ima tu mogućnost da funkcioniše i u veoma teškim vremenima, i da ne zavisi od skupih marketinških kampanja, već da kreativnim pristupom, koristeći sve moguće kanale komunikacije, šalje željene poruke do korisnika usluga i kupaca proizvoda. Novih kanala komunikacije je sve više. Fenomen interneta i njegov brzi razvoj geometrijskom progresijom, otvara prostor za veliki broj novih kanala komunikacija, od kojih društvene mreže poput Fejsbuka u Srbiji imaju zaista veliki potencijal.

Štednja van "Nedelje štednje"

Siguran način ulaganja

"Na odluku građana da osiguraju svoj novac u bankama utiče pre svega poverenje u stabilnost banke koje se gradi godinama, ali i dodatne povoljnosti na koje klijenti mogu da računaju", kaže za "Vreme" Oliver Klesinger, član Izvršnog odbora Hypo Alpe Adria banke

Štednja je u velikom broju razvijenih zemalja odavno prihvaćena kao jedan od najsigurnijih načina obezbeđivanja budućnosti pojedinca i cele porodice. U Srbiji se, prema podacima Narodne banke, iz godine u godinu štedi sve više. Broj štednih uloga (partija) u 2010. iznosio je 5.352.748 miliona, što je skoro duplo više nego 2005. kada ih je bilo 2.651.636. Krajem septembra prošle godine taj broj je bio nešto viši i iznosio 5.539.630 miliona, a prosečna vrednost štednog uloga 1362 evra, dok je u 2005. bila 844 evra. Prema podacima Narodne banke, ukoliko se uporedi ukupna dinarska i devizna štednja na kraju 2004. godine, koja ja iznosila oko 115 miliona dinara, sa ukupnom štednjom na kraju 2011. godine, koja je dostigla iznos od skoro 800 miliona dinara, rastući trend je evidentan. Ovakav pozitivan rast štednje pokazuje da je poverenje građana u bankarski sistem sačuvano uprkos uslovima problematične likvidnosti usled ekonomske krize.

"Na odluku građana da osiguraju svoj novac u bankama utiče pre svega poverenje u stabilnost banke koje se gradi godinama, ali i dodatne povoljnosti na koje klijenti mogu da računaju. Štediše Hypo Alpe Adria banke, koji su samo u 2011. godini oročili oko 30 odsto više uloga nego u prethodnoj godini, potvrđuju upravo ovakav pozitivan trend", kaže za Vreme Oliver Klesinger, član Izvršnog odbora Hypo Alpe Adria banke.

KONTINUIRAN FOKUS: Prilagođavajući štedne proizvode potrebama klijenata tokom cele godine, Hypo banka motiviše građane da razmišljaju o štednji i van "Nedelje štednje", odnosno meseca oktobra, kada tradicionalno vlada najveće interesovanje građana. Odlično interesovanje građana u toku prve ovogodišnje štedne kampanje Hypo Alpe Adria banke potvrdili su da su dobri uslovi za štednju jedan od najvažnijih motivacionih faktora za građane. U skladu sa strateškim

Oliver Klesinger, član Izvršnog odbora Hypo Alpe Adria banke

opredeljenjem da je kontinuirana štednja zaista dobra investicija za građane koji žele da obezbede svoju i budućnost svoje dece, Hypo Alpe Adria banka se zalaže da njeni klijenti razmišljaju o štednji kontinuirano, tokom cele godine. Samo u toku 2011. godine, Hypo Alpe Adria banka imala je nekoliko promotivnih štednih akcija, koje su kao rezultat imale izuzetan rast štednih depozita u odnosu na prethodnu godinu.

"Hypo Alpe Adria banka, kao banka sa značajnim tržišnim učešćem, uspela je da u prethodnom periodu održi trend rasta, poveća stabilnost u poslovanju i očuva lojalnost postojećih klijenata. Uz poverenje osam hiljada novih klijenata, uspeli smo da ostvarimo značajan rast depozita, koji je oko 30 odsto viši u odnosu na nivo štednje u prethodnoj godini. Vrlo smo zadovoljni rezultatima koje smo ostvarili, a zbog sigurnosti koju ulivamo svim građanima koji obavljaju finansijske transakcije kod nas", dodaje Oliver Klesinger.

Klijenti Hypo Alpe Adria banke, kao i najveći deo građana u Srbiji, i dalje se znatno više odlučuju da štede u evrima nego u dinarima. Tako odnos ukupne štednje u bankama u Srbiji iznosi 98 odsto u evrima i dva odsto u dinarima. Ukoliko je u ponudi, uvek je interesantna štednja sa isplatom kamate unapred, dok se u slučaju oročavanja štednje klijenti najviše odlučuju na rok od godinu dana. Razumljivo, štednja u evrima i dalje uliva više sigurnosti građanima i takva situacija se sigurno neće i ne može promeniti preko noći. Međutim, građani se sve više odlučuju za štednju u dinarima upravo zahvaljujući računici koja je isplativija i većem poverenju u domaću valutu. Dinarska štednja svakako ima potencijala, što pokazuju i podaci Narodne banke Srbije. Na kraju 2004. godine dinarska štednja je iznosila svega tri miliona dinara, a danas ona iznosi skoro 20 miliona dinara. "Štednja u banci od poverenja pruža sigurnost onda kada je najpotrebnija. Mi u Hypo Alpe Adria banci savetujemo našim klijentima da štede kada god imaju mogućnosti za to. Takođe, uvek toplo preporučujemo oročenu štednju, jer je to pre svega jedan od najboljih i najbezbednijih načina da se osigura novac, za razliku od štednje kod kuće. Naše opredeljenje je da nastavimo da motivišemo građane da kontinuirano štede i da im na taj način omogućimo da dočekaju sigurniju budućnost", objašnjava Oliver Klesinger, član Izvršnog odbora Hypo Alpe Adria banke.

VREME USPEHA je redovni podlistak nedeljnika "Vreme", izlazi svakog prvog četvrtka u mesecu, uređuje: Ana Radić

piše: Ljubomir Živkov

Moje pesme, moji snovi

Bio sam na dobrom putu da zaboravim bivšu guvernerku kad juče vidim njenu sliku i naslov da bi mogla biti premijerka – *ty nasha sestra, chto tak dolgo my byli v razluke*

Znadem da je Kori Udovički upamćena kao naša verzija Marije Antoanete, svima koji su jauknuli kako neće moći da plaćaju porez na višak stambenog prostorja tadašnja guvernerka preporučila je da prodaju te salonske stanove i presele se u garsonjere gde će i grejanje biti jeftinije, to se od vascele njezine karijere biračima najviše urezalo u sećanje, ali zato se baš i govori o položaju koji od birača najmanje zavisi.

Iako je i Tomislav Nikolić čovek naočit, više bih voleo da se gospođa Udovički zapremijeri: kad bih snimao film o Liv Tajler (po mome scenariju nastalom zahvaljujući združenim medijima koji su mi dali *sabbatical* – plaćeno godišnje odsustvo u kojem mogu da radim što god mi se prohte: da putujem, da meditiram, da snimam muziku ili da napišem dva scenarija i jednu radio-dramu) Kori bi igrala njenu majku.

Kako sam samo olako bio digao ruke od nauke već na prvoj ili drugoj godini studija, a sad malo-malo pa zažalim što ne mogu da izvedem ovaj naučni eksperiment, pa ne mogu onaj. Dobro, možda bi opiti bili i nenaučni, ali doveli bi do nekih rezultata, zar ne?

Čak i sa ovom naobrazbom, da sam samo vlasnik avio-kompanije naložio bih da se na jednom interkontinentalnom letu umesto sadašnjih pet ili šest posluži devetnaest obroka: jer koliko god puta stjuardese upale svetla i zazveckaju svojim kolicima toliko se puta svi putnici bude, svi se naprasno rasanjuju, uspravljaju sedišta, otklapaju one montažne držače i jedu, nanovo jedu, pa u vašoj domovini sad je četiri ujutro, da niste u avionu spavali biste najslađim snom, i ovde ste, evo, zaspali, iako je prostor među sedištima nezdravo i nepristojno skučen, i kako tek probuđeni možete toliko da jedete?!

Naravno da putna groznica podstrekava apetit, sve što se poslužuje u avionu nastalo je i razvilo se iz onog pileta umotanog u masnu hartiju, a kome smo prvi batak otkidali dok se konture polazne stanice nisu čestito ni izgubile, ista ta putna groznica nagoni ljude da piju, čim se ukrca na brod i u najzadrtijeg trezvenjaka ulazi duh mornara, pred očima su mu burad sa rumom, grogom i vinom...

U narednom eksperimentu bila bi poslužena dvadeset dva obroka, svaki obilniji od prethodnog, stjuardese bi nudile i najfinija pića ne upitavši nijednog putnika: "Pa zar vi svakog dana u pola deset pre podne pijete tri bočice vina?", i baš me kopka kad bi prvi putnik zavapio: "Aman-zaman, dobri ljudi, poslužite alka-selcer i negaziranu vodu i ne vovedite nas više ni vo jedno iskušenije!"

Kao i svaki eksperiment *in vivo* i ovaj bi bio etički problematičan i nosio bi izvesnu opasnost za zamorčad: maskirani u putnike, prisutni bi bili lekari spremni da pruže prvu pomoć svima kojima pozli, pripadnicima hitne pomoći bile bi servirane manje porcije i bili bi obučeni kako da posle dva ili tri zalogaja salvetom prekriju ostatke hrane, umesto viskija i votke dobijali bi čaj ili obojenu vodu, uglavnom bi pomoć putnicima bila ukazivana i u avionu i tamo gde se čeka prtljag, na izlasku sa aerodroma svakome bi bila uručena brošura: "Od Kalgarija do Amsterdama na vlastitu ste odgovornost i shodno vašem metabolizmu te raspoloženju konzumirali 27.389 kalorija, od Šipola do aerodroma 'Nikola Tesla' servirani su vam obroci sa 13.753 kalorije, nazdravlje vam bilo, premda se kod osoba naviknutih na manji unos kalorija mogu javiti zdravstvene smetnje zbog kojih savetujemo da se neodložno javite svome izabranom doktoru!"

Jedenje u avionu je zapravo domaćinsko ponašanje: jedni na posluženje gledaju kao na nešto besplatno, i to im otvara apetit, drugi su opet stalno i gorko svesni da je sve što im se nudi zapravo plaćeno i preplaćeno avionskom kartom: "Koliko god da je ova hrana ukusna i obilna, koliko god nas na ovome letu kljukali i pojili, još je avio-kompanija na dobitku i bio bi greh da ono što sam teško zarađenim novcem platio i preplatio sada odbijem, a da onda ogladnim na aerodromu gde sendvič košta četrnaest evra!"

Novine bi pitale gde su granice ljudskih mogućnosti, ali bi ogled bio odviše okrutan, a doveo bi do otkrića koje nije novo, so, možda bi trebalo sprovesti jedno skromnije i jeftinije istraživanje: stjuardesa gura kolica sa pićem i putnici govore šta se kome pije, dupli viski sa ledom, šardone, ovo, ono, ona svakome doda piće, ali svakome tutne i cedulju (ćutke, kao oni koji vam u kafiću priđu i bez reči ostave na stolu neku bezvrednu lopticu ili kalendar, što će uskoro dospeti za naplatu), a na cedulji piše: "Piće sami plaćate. Viski košta 25 evra, šardone 18. Ako niste žedni poručeno piće možete vratiti mojoj koleginici koja će se pojaviti iza mene za jedan i po minut!" Kamera bi snimala vrpoljenje, osvrtanje levo-desno, nelagodu i vraćku koja bi verujem bila masovna. Isto to moglo bi i sa hranom: "Dragi putnici, ukoliko ste uprkos svemu što vam je posluženo ostali gladni, uskoro će biti serviran dodatni obrok koji sami plaćate, cenovnik vam je na poleđini uputstva za prinudno iskrcavanje, a prijaviti se možete tako što ćete pritisnuti dugme na kome je ikonica, silueta vaše domaćice."

Iskreno, imam nešto građe koja prethodi i mom prvom letu avionom, svirao sam na *Jedanaestom spratu*, ugao Kumanovske i Bulevara, sedamdeset i možda druge ili treće, Aca, Branko i ja smo kao redovna večernja muzika bili angažovani za jednu svadbu; posluženom prasetinom založismo se ko više ko manje, kad se veselje završilo mladoženja je, prosto mu bilo, odbio da plati i našu hranu, te smo iz tananog bakšiša odvojili novac za taj neporučeni oval: "Bar da sam bio gladan!" – izrekao je Branko zajedničku misao. "Ne bi mi bilo ovoliko žao!" ◂

“U poslednjih 50 godina sve što je u ovoj zemlji izgrađeno delo je mojih ruku.”

MILUTIN MRKONJIĆ, ministar za infrastrukturu (B92)

Jovan Krkobabić,

lider PUPS-a, najstariji član srpske vlade, bio je prisutan na predavanju dr Žežera, koji će rukovoditi laboratorijom dugovečnosti u Bačkoj Topoli na Megatrendovom Fakultetu za biofarming, gde će se praviti “telomerin”, lek kojim će se usporiti starenje, kaže: “Ne verujem da ću dočekati ovaj lek. U postizanju dugovečnosti činim dodatne napore, pa mi takav lek u stvari nije potreban. Puno pokušaja je do sada u nauci bilo da se nađe lek protiv starenja. Ipak, ako budu pronašli neki od takvih lekova, svakako da ću da ga upotrebim i lično, ako budem imao para.”

Žarko Obradović,

ministar prosvete i profesor na Megatrendu, takođe je prisustvovao svečanosti povodom otvaranja laboratorije dugovečnosti i predavanju dr Žežera: “Ovaj projekat prevazilazi ustanovu u kojoj se nalazi. On nije nacionalno i državno obojen. Za tri godine ispunićemo onaj moto ‘živeti duže, živeti bolje’.” (“Press”)

Marijana Vučković,

sestra Severine Vučković, pevačice, koja je pre nekoliko dana rodila sina, otkriva kakav poklon sprema za malog sestrića: “Presrećna tetka plete mu nakurnjak. Mislim da će mi zafaliti vunice... Ipak je on jedan dobar i podebeo muškarac, s obzirom na to da smo ga dugo čekali. Kod nas u kući su se rađale samo devojčice. Aleksandar je lep. Ma, prekrasan je, liči na mamu. A i zgodni tata je ponosan na svog junaka. Volela bih kada bi imao oči na nas, postojanost i čvrstinu. Ma, neka ima tatin stas i mamin glas.” (“Press”)

Bane Dević,

“poznati beogradski stilista”, raskrinkava skrivene poruke koje šalje autfit nekih od domaćih političara u jeku predizborne kampanje:

Aleksandar Vučić,

zamenik predsednika SNS-a, jedan od onih koji je ozbiljno shvatio moć oblačenja, pa je zamenik lidera naprednjaka iz nemaštovitih odevnih kombinacija naprasno uskočio u džins i vesele tonove: “Vučić je definitivno poslušao nečiji savet, pa ga za razliku od beskrajno dosadnih izdanja na koja nas je navikao, sve češće viđamo u živopisnijim kombinacijama. Strani političari odavno koriste moć boja i mislim da Vučić upadljivim zelenim džemperom, farmericama ili jaknom s krznom želi da poruči glasačima da je ipak moderan političar.”

Boris Tadić,

predsednik Srbije, sa suprotnog političkog pola svojim stajlingom šalje poruku čvrstine i samouverenosti: “Predsednik je uvek besprekorno odeven i jasno je da se neko stručan bavi njegovim stajlingom. Iako ima običaj da posegne za marketinškim trikovima poput fotografisanja u atlet majici ili vijetnamci, najčešće ga viđamo u elegantnim odelima, čime nam stavlja do znanja ko je glavni. Tadić ume verbalno da se približi narodu, ali to definitivno ne radi načinom odevanja. On uvek stoji iza svoje odeće i jasno poručuje da je on stub države.”

Čedomir Jovanović,

lider LDP-a, prema rečima modnog stručnjaka, “modna ikona srpske političke scene”, i dodaje da mu to “ipak neće mnogo pomoći kod starijih birača”: “Jovanović je moderan u svakom smislu, pa i u oblačenju. On je političar mlađe

Dragan Vukanić,

predsednik Opštine Voždovac, našao se u čudu kada su ga novinari pozvali i pitali šta “skandalozna slika italijanske starlete Ćićoline” traži na zidu svečane sale u zgradi njegove opštine, sale u kojoj se sklapaju građanski brakovi: “Moji saradnici organizuju izložbe. To nije moj posao. Bio sam na otvaranju izložbe, sećam se raspeća i ikona, ali ne i bilo kakve obnažene žene. Ko je uopšte ta osoba? Pitao sam svoje saradnike, rekli su mi da je ona bila članica italijanskog parlamenta”.

Ljubica Jelisavac-Katić,

istoričarka umetnosti i likovna kritičarka, međutim, ukazuje da nije sve tako jednostavno kao što predsednik kaže, jer “u pitanju je slika koja ne zadovoljava kriterijume kakve treba da ima jedno umetničko delo”: “Da li je umesno da ona bude tu gde jeste, to zavisi i od onoga koga pitate. Mislim da je ljudima koji se venčavaju bolje ponuditi nešto prikladnije. Nemam ništa protiv aktova, ali treba voditi računa o tome šta se izlaže u javnim prostorima. Nažalost, i dalje je slučaj da se mišljenja brojnih stručnjaka i različitih komisija nikad ne uvaže kad su takve stvari u pitanju.” (“Kurir”)

generacije, kojoj se i obraća svojim načinom odevanja i čestim modnim eksperimentima. Poznajem mnogo mladih ljudi, pa i iz sveta mode, koji su mu prišli."

Mlađan Dinkić,

lider Ujedinjenih regiona, za razliku od kolege Jovanovića, ne može da se pohvali ni stilom ni ukusom, a ni stasom, a Dević veruje da tome i ne poklanja mnogo pažnje: "Dinkić je totalni modni autsajder, njega odeća kao da uvek proguta. On je jednostavno dosadan čak i kad je u kežual varijantama."

Slavica Đukić-Dejanović,

predsednica parlamenta, ocenjena je isključivo komplimentima: "Predsednica, pored dobrih cipela, koje su joj fetiš, svoje odevne kombinacije uvek oplemeni ešarpom ili nekim drugim detaljem. Iz njenog stajlinga jasno se čita poruka: 'Prvo sam žena, dama, a onda sve ostalo!'"

Jelena Trivan,

potpredsednica Demokratske stranke, prema rečima Devića, brzo uči i ne preza ni od hirurškog noža: "Na istom putu je i Jelena Trivan, koja u skladu sa svojim godinama emituje neku dobru energiju. Po odličnim detaljima, poput modernih naočara ili dobrih torbi, jasno se vidi da se ubacila u modu i da želi da se približi mlađim biračima. Svakako pozdravljam i što je smanjila usne. Još jedan dokaz da je u toku."

Milutin Mrkonjić,

ministar za infrastrukturu, večna je inspiracija u razgovorima o neukusu. "Ugledni stilista" kaže da dok političari probaju da odećom "hipnotišu" svoje birače, ministar Mrkonjić svoj izgled koristi da pošalje poruku svojim kolegama: "To što se Mrkonjić na sednicama vlade i ostalim formalnim sastancima pojavljuje u već čuvenim 'polo' majicama i kožnim jaknama trebalo bi da njegove sagovornike učini inferiornim. On time pokazuje da je jači od protokola i da se već dokazao na terenu, pa nema potrebe da vodi računa o strogim pravilima!"

Cvijetin Milivojević,

direktor PR agencije Pragma, takođe se uključio u procenu "vizuelnog dometa" političara, pa kaže da je neverbalna komunikacija, u koju spada i stajling političara, deo njihovog nastupa pred biračima. Pošto svi domaći političari daju uglavnom ista obećanja, govor tela i stil oblačenja mogu biti ono što jedne odvaja od drugih:
"Kod nas je biračko telo konzervativno i uglavnom želi da političar liči na običnog građanina, pa su mu recimo skupi satovi i skupocena odela neprihvatljivi. Građani imaju neku vrstu prirodne zavisti prema skupo obučenim političarima. Tako su se, recimo, modni stručnjaci 2000. godine zgražavali nad stajlingom Vojislava Koštunice, a da se on tada pojavio u ultramodernom izdanju, veliko je pitanje da li bi dobio glasove većine, koja je ionako bila uplašena društvenim promenama koje je nudila opozicija."
Šta neki ipak sebi mogu da dozvole: "Što se tiče hrabrijih poteza, oni mogu biti prihvatljivi jedino ako imaju sigurne birače, a žele da se približe nekoj drugoj ciljnoj grupi. U tom slučaju u obzir dolaze i farmerice i uske majice kako bi pokazali mišiće."
("Alo")

Vanja Udovičić,

kapiten vaterpolo reprezentacije i lepo vaspitani mladić, na pitanje da li je već "pao" na šarm neke Zagrepčanke, pošto odnedavno živi u Zagrebu, kaže: "Moram reći da svima rado izlazim u susret."
("Story")

Nataša Miljković,

TV novinarka Javnog servisa, na svom Tviteru piše: "Darvinova nagrada dodeljuje se posthumno za najgluplju smrt. Danas mi je za dlaku izmakla, presekla sam venu. Nožem. Slučajno, naravno, dok sam otvarala kutiju sa lego kockicama."
Na novinarsko pitanje, da li je bilo potrebe da lepa voditeljka zatraži lekarsku pomoć, Nataša kaže: "Nije bilo potrebe da idem kod lekara. Čak sam razmišljala da li uopšte da podelim to sa javnošću." ("Alo")

Intervju: Zoran Kostić Cane, Partibrejkers

Zabavu još

"Imam jednu vežbanku iz škole koju sam sačuvao. Zbog sledećeg sastava su me u sedmom razredu poslali kod psihologa: 'Došlo je šugavo jutro, ustajem iz šugavog kreveta, pozdravljam svoje šugave roditelje, uzimam nož, nanosim šugavi margarin na šugavi hleb, odlazim u šugavu školu da slušam šugavog profesora kako šugavo kenja.' To je bilo napisano kao pismo drugu. Onda mi profesor da keca od 4 santimetra i 7 milimetara, i napiše sa strane: 'A od svega je najšugavija tvoja pamet, ali ti izgleda toga nisi svestan.' Ja i dan-danas ne bih da se to prekine kod mene, da me nešto fura. Svaka reč nosi život, a ako to hoćeš da menjaš i doteruješ, onda se nešto gubi. Često se zapitam odakle to dolazi, prolazi kroz mene i izlazi..."

Partibrejkers su uspeli nešto što je malo kome uspelo u našoj muzici – da potraju isti, i tako demantuju sve sumnje da li je rokenrol deo naše kulture ili nije. Pitanje je samo da li je naša kultura dorasla rokenrolu.

Model buntovne rok grupe koja govori na našem jeziku nikad nije jasnije ostvaren u ovoj sredini: nikog ne ostavljaju ravnodušnim, u fajtu su sa svima, imaju svakom da viknu nešto, podjednako ih poštuju i razumeju na svim širinama bivše Jugoslavije, i tako već tri decenije. Sastav je zato bio i ostao neverovatno uticajan, i dalje ga pre ili kasnije, manje ili više, oponašaju i citiraju svi koji žele da se bave rokenrolom ovde. Čak i političari.

Može li rokenrol i dalje da govori autentičnim jezikom ljudi koji se snalaze na ulici, može li muzika da ostane vredna sebe mimo tržišnih diktata sveta zabave, nikad nije bila dilema za Zorana Kostića Caneta. Po njemu, drugačija muzika i ne vredi da postoji. Ona uvek govori nešto i kazuje nekome.

Reč je o tipičnom predstavniku generacije koja nije izgubila nijednu važnu bitku na svojim unutrašnjim frontovima. Koja je bila protiv socijalističke potrošačke laži kad je bilo vreme i kad je Tito još bio živ, sedamdesetih. Koja je bila protiv nameštenog nacionalnog osvešćenja osamdesetih. Koja je bila protiv bilo kakvog nasilja i posebno ratnog raspleta devedesetih, kao takvog. Koja je i sad pretnja moralno i socijalno neosetljivim pomagačima tranzicione pljačke društva. Da, postoji ne tako tih, mada marginalizovan naraštaj koji je svih ovih decenija moralne potrebe držao visoko i orijentisao se samo po sebi, tražeći odgovor šta je dobro, a šta zlo u ovoj konfuziji.

Koncertom 3. marta u Hali sportova u Beogradu Partibrejkers će obeležiti 30 godina postojanja. Tim povodom sa Canetom razgovaramo o počecima benda.

"VREME": Cane, kako si ti uopšte ušao u muziku, kako si je otkrio?

ZORAN KOSTIĆ CANE: Pa ušima verovatno. Pre neki dan nađem kod sebe ploču *The Best of Jimi Hendrix* i kažem ćaletu, e ćale, ovo si mi ti kupio u prodavnici Robne kuće u podzemnom prolazu. I pogledam, ploča baš glanc nova, a kupljena 1978, dakle pre 34 godine. Ona je glanc, a toliko sam je slušao.

Posle, kad sam ušao u muziku, provalio sam da postoje dve stvari koje su mi ostale zauvek, zbog nekog delića karakterističnog u tim pesmama – *Paint It Black* Rolling Stonesa i *Rosie, won't you please come home* Kinksa. Tih stvari sam se posle sećao, kao "u, vidi, ovo sam čuo kao klinac". U mojoj kući se uvek slušala muzika. Naravno, ne rokenrol. Moja majka je imala svoje singlove narodne muzike, toga je bilo baš puno, pa smo sedeli i onda ona pokaže omot nekog singla i pita me "ko je ovo?", a kad ja tačno kažem ona se oduševi kako sam pogodio nekog od njenih favorita.

Muzika te ili uzme, pa te vodi, od prvog puta kad dođe – ili nikako ne utiče na tebe. To je prva stvar koja mene neopuštenog može da opusti i dan-danas. Kad sam prvi put čuo Hendriksov *Voodoo Chile* imao sam taj osećaj velike snage, kataklizmičnih pojava, velike bujice koja nosi sve sa sobom – voda koja pravi sebi svoj put. I onda stalno slušaš muziku, slušaš dosta i tu bluz muziku – naravno, ima tu i gomile gluposti – onda sam slušao i Flojde i kraut rok, slušaš sve to malo pa kažeš: "E, dobro, nije ovo baš za mene". Ja sam počeo da slušam muziku kad su ploče bile 5800 dinara, pa onda kad su bile 6100 dinara, pa 7200, pa 8400 i tako dalje... I

kvarimo

dan-danas imam one ploče kao što je *American Blues Festival* – to je bila ploča, čoveče! Posle, kad malo uđeš u muziku i vidiš šta su izdavale naše muzičke kuće, shvatiš da je tu bilo jako lepih izdanja. Baš u tom trenutku, 1978, kao da se to malo prekinulo, kao da se malo proredilo. Do tad su ti neki urednici u izdavačkim kućama mogli, zbog mesta na kome su, da izdaju ploče za sebe i svoje drugove. Danas se iznenadiš kad shvatiš šta su Jugoton, Suzy i PGP sve objavili. Bilo je mnogo iznenađenja u tom socijalizmu sa ljudskim likom.

Onda je došlo to naručivanje ploča iz inostranstva preko Cob Recordsa. Uvek je bilo neko štekovanje tih adresa sa kojih se naručuje, jer je bila kao fora da nemamo iste ploče, nego da imamo različite, pa se tu nađemo. Ja ih nisam ni imao, ali je imao moj ortak, koji nije hteo da mi da, a s njim sam počeo da slušam muziku. A ja se, sa druge strane, sećam ploče *Lust For Life* kako godinama stoji svima dostupna u izlogu u prodavnici "Kultura", jedan sivi omot koji te gleda, neki čovek na njemu, godinama to tako stoji, pa tek posle provališ da je to Igi Pop i da je to jedna super ploča koju i dan-danas slušaš.

Muzika ima terapeutsko dejstvo. Pa i svi ti "Džuboksi", koje sam od broja 54 počeo da kupujem, za svaki broj se budim i idem da ga kupim. I danas me to prati, stalno se raspitujem ko ima stare brojeve. Ja sad imam sve brojeve "Džuboksa", od prvog broja, a ove od broja 54 naovamo – te sam milijardu puta pročitao. Sve sam upijao. Oni su i dalje očuvani, kao i moje ploče. Moj vinil ne šušti i ne krcka. Uvek sam pažljivo puštao ploče na mojoj Toski. Čuvale su se ploče i pazilo se kako se igla spušta. Kad sam pre nekog vremena poklonio svom sinu 50 ploča, rekao sam mu: "Kako se budeš ophodio prema njima, tako ćeš se ophoditi prema svom životu – budi pažljiv prema njima, to su stare ploče, to su moje ploče, moje vreme je u njima". One su lek za tinejdžersku usamljenost.

Pošto sam učio ruski u školi, i nisam učio ▸

Foto: A. Anđić

Početak doba praštanja

Uzbuđenje nikad nije nedostajalo, bunt se nije izgubio, rhythm'n'blues je uvek ostao za ponos. Srećom, nisu se (samo)uništili. Od *Prstena* naniže, preživelo je i pregršt snažnih i važnih pesama; uvek iznova citiram poneki od stihova koje Cane izvikuje, i ložim se kad god Anton oplete žice

Srećom, pripadam onim naraštajima s Balkana, tačnije njihovim ne baš malim delovima kojima nadimak 'Cane' prvenstveno – pa i isključivo – znači 'Zoran Kostić, pevač Partibrejkersa'. Teško je posle tri burne decenije i-kusur-godina setiti se tačno, ali mislim da sam ga prvi put sreo kao člana tada u pank/novotalasnim krugovima Beograda već poznatog kvarteta Radnička kontrola. Učestvovao sam u organizaciji dvodnevnog koncerta novih bendova na malom stadionu 'Tašmajdan' – ABRS/Aktuelna Beogradska Rock Scena, leta '81. – i po običaju glavna frka je počela kad je izvlačen redosled nastupanja. Niko ovde nikad nije bio toliko mali i nepoznat da mu ne proradi sujeta, pa se velika prostorija u Domu omladine očas ispunila nadvikivanjem, pretnjama i prenemaganjima prisutnih članova par desetina sastava. Pošto sam s Petrom Janjatovićem prihvatio da izaberemo učesnike i nekako sredimo program, sledovalo nam je i suočenje s dotad predusretljivim mladim muzičarima; normalno, mi smo im bili krivi za sve, ili bar odgovorni da isposluju njihove prohteve.

Pevač Radničke kontrole je gotovo režao na mene, preko stola se unosio u lice, ultimatumom valjda pokušavao da isprovocira tuču ako ne udovoljavanje njegovom zahtevu. Kad je izjurio tresnuvši vratima, neko mi uzgredno reče: "Ma pusti klinca nek besni, ima on drugih problema...", a utom se Cane opet stvori preda mnom i gotovo istim, nepomirljivim tonom zgranu me pitanjem: "Je l' istina da ti imaš one LP-ije Roberta Džonsona?" Spreman da postane kralj (beo)gradskih bluz-pevača, u međuvremenu na Tašu je uspeo da isprovocira publiku i prekid koncerta.

REGLERI DO PANJA: Uz rad u muzičkom magazinu "Džuboks", jedan od poslova koje sam rado prihvatio bio je da uređujem program male rok-scene DADOV-a jednu sezonu, dok urednik Vojislav Koki Đukić odsluži vojni rok u JNA. Tu se radilo o tradicionalnom terminu ponedeljkom uveče (za 3-4 mlada benda), i ponekom specijalnom koncertu van toga.

Nabujali New Wave probio je i u starinsku, minijaturnu salu DADOV-a, a posle niza izveštaja u 'Džuboksu' – kojima sam favorizovao svežu krv i oslobođene ideje novotalasnih grupa Beograda i okoline – morao sam to i da primenim svojim izborom izvođača. Nekako sam se sporazumeo i s Kojom čija je – još uvek samo dvočlana – Disciplina kičme bila u bučnom, punom zaletu. Iako nikakvih honorara ni na vidiku (jedva se skuckavalo za prevoz opreme), Koja je naravno imao sopstvene uslove. Među njima dva su bila da priliku na toj bini dobiju izvesni njegovi štićenici, i da im on radi zvuk za tu svirku. Tako sam čuo (za) Partibrejkerse, od čijeg se nastajanja i mojom zgradom vukao grafit "Albert Kalašnjikov". Gitarista Anton već je imao pedigre, od sastava BG5.

Prvog ponedeljka u oktobru '82. (uvek fonetski/po Vuku napisani) Patribrejkers su se prvi put pojavili pred publikom, kao tzv. zagrevanje za

engleski nego sam provaljivao – onda jednu reč u tekstu pesme shvatiš, pa putuješ do druge, vršiš rekonstrukcije toga šta je neko hteo da kaže. U "Džuboksu" su bile reči nekih pesama, pa kad vidiš prevedeno, kažeš sebi "pa ja sam mislio da je to nešto bolje", pošto je engleski tako milozvučan jezik, kratke su reči, tamo možeš bilo šta da pevaš, na tom jeziku sve lepo zvuči.

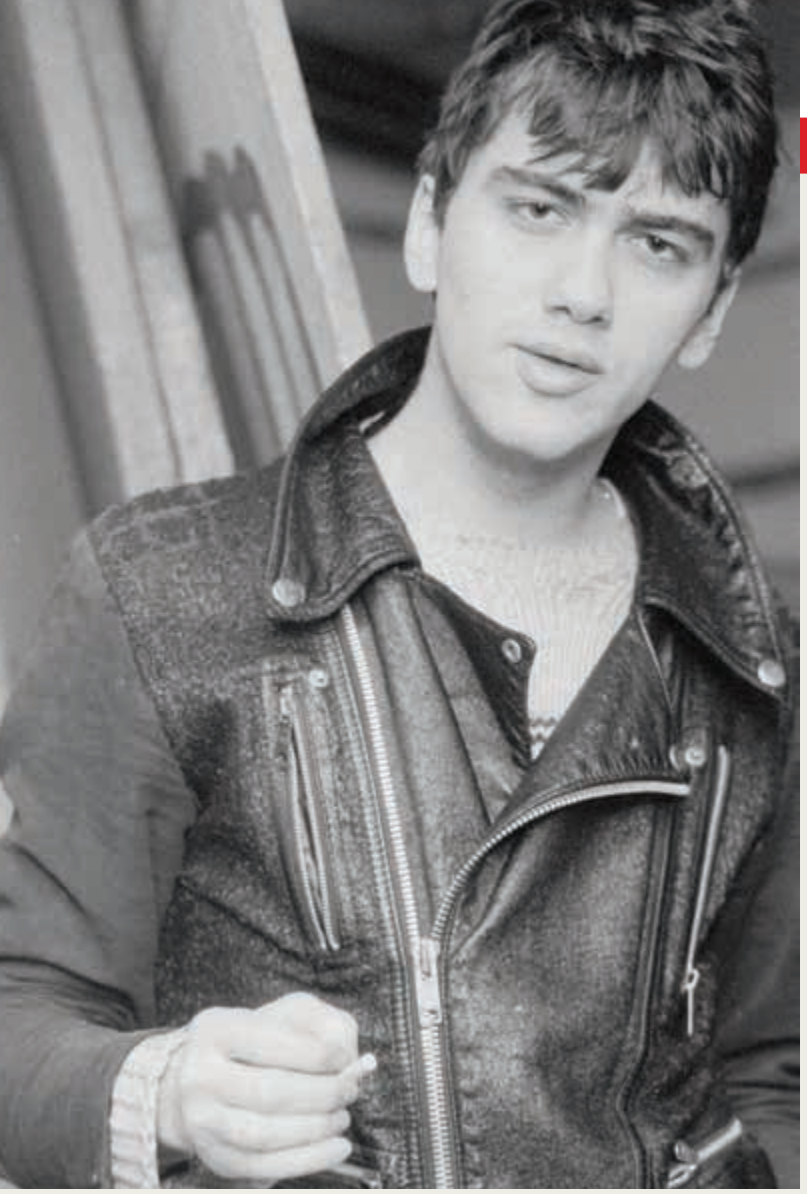
Kad smo počeli da pišemo pesme, gledali smo da ne koristimo one prozaične reči. U našim grupama je uvek bio problem to što je malo njih pisalo svoje pesme, nego su imali nekog ortaka sa strane koji im je pisao, kao onaj Glišić što je pisao za Smak. To su bile pesme koje nisu ništa govorile. A opet, imao si i druge primere, kao što je Dado Topić i grupa Time. Taj prvi album grupe Time i *Za koji život treba da se rodim*, ja sam godinama samo tu jednu pesmu slušao, samo to. Stalno sam razmišljao o njoj. *Hoću da znam* možda iz te pesme vuče neko svoje rođenje. Ili one pesme grupe Buldožer... A opet si imao Glišića i Tucakovićku, koji su sa strane sedeli i pisali pesme za grupe, ali i primere kao što je Topić, koji je kao pevač bez grupe uspeo nešto da napiše što je stvarno nekog interesovalo, nešto što je bilo odraz autentičnosti bića koje je o tome pevalo.

Tad su svi učili da razvaljuju gitaru, da razvaljuju bubnjeve, pa onda odmah idu u neki džez rok da pokažu da su na nekom višem stupnju muzike, a to bre nikog nije zanimalo. Sećam se kad sam išao na prve koncerte, to su uvek bili loši razglasi, neko zujanje, bendovi i ovako i onako, a onda su došli Atomsko sklonište koji su zvučali kao sa ploče, i ti ne znaš u čemu je fora. To je bio 1978. na Tašmajdanu koncert, onda Riblja čorba, Smak, September, sve je to bila domaća muzika, koja nije imala veze sa mnom, mada je bilo u njoj nekih momenata koji su te terali da razmišljaš, ipak je tu bila i ta Yu grupa i *U tami disko kluba*. Onda je morala da dođe ta stvar – pank rok.

Malo nas je u školi slušalo tu muziku, muziku uopšte. Mi smo bili kao neki sektaši. Tako otkriješ Led Zeppelin, pa ne možeš da veruješ da tako nešto postoji, pa se pitaš šta je to uopšte, dok su ti Deep Purple onako, nekako kao neki domaći bend. Voleo sam Ten Years After, Džonija Vintera, The Doors, znači neki hard zvuk koji je imao jedan dramaturški trenutak.

The Doors su bili jako bitni, oni su osnova mnogih modernih bendova.

Jesu, bili su bitni, ali kad ti vidiš sve te ribe i seljake koji nose Morisona iscrtanog na jaknama, dođe ti "jaooo, šta je ovo". A i ti likovi su znali dve, tri pesme The Doorsa. Imao sam sreću da je moj otac putovao po nekim privrednim sajmovima, pa mu ja lepo napišem: ćale, donesi mi ovo, donesi mi ono. *Led Zeppelin 4* kad sam nabavio, to je bila neverovatna ploča oko koje smo se okupljali – dođe moja ekipa, a keva donese jafa keks i koka-kolu u moju sobu, dok mi puštamo non stop ploču do besvesti i odvrćemo je. Keva dođe pa počne ono, e hajde smanji malo, komšije će da čuju, a ja kažem: kevo, pusto bre komšije... A mnogo sam gotivio te Zeppeline. Pa ta Dženis Džoplin, i *Ball and Chain* i onu njenu žvaku o jednom danu

PRE TRIDESET GODINA: Cane

Foto: Goranka Matić

lokalni RnR-revival bend The Fifties. Koja je još na tonskoj probi naizmenično 'dizao' reglere na mikseti do granice izdržljivosti živaca vlasnika te opreme, kasnije zaboravljenog muzičara. U prvoj postavi, Brejkersi su imali 2 gitare ali ne i bas, i praštali izvanredno, do bola. Ne sećam se kako je tad reagovalo oko 150 (obično, znatnim delom prijatelja i sl.) natiskanih u DADOV, jer sam i bez plavog šlema služio kao tampon-zona između Dušana Kojića i vlasnika ozvučenja, koji je onako sitan skakao naokolo pokušavajući da od miksete otrgne Čoveka-koji-u-bendu-nema-gitaru, dok je ovaj podlakticom držao sve reglere nagurane 'do panja'.

SLOBODA ILI NIŠTA: Doba praštanja je tako započelo. Bio sam na bar 50 koncerata Partibrejkersa, pre nego što prestadoh da brojim: i po selendrama osuđenim na Beograd, i po dva u istoj zagrebačkoj noći, i na premijerama novih članova, i na po nekoliko oproštajnih i povratničkih, i u rupama i na stadionima i na trgovima, i dobrotvornim i pod menadžerima-krvopijama, ispred Motorhead i iza 3 filmadžije... Uzbuđenje nikad nije nedostajalo, bunt se nije izgubio, rhythm'n'blues je uvek ostao za ponos; srećom se nisu (samo)uništili. Od *Prstena* naniže, preživela je i pregršt snažnih i važnih pesama; uvek iznova citiram poneki od stihova koje Cane izvikuje, i ložim se kad god Anton oplete žice.

Dragan Kremer

koji može sve da promeni, i ti onda – cap – uhvatiš to i posle mnogo godina nastane taj jedan poziv koji će da promeni sve. Taj poziv se i sad u ovom vremenu evo čeka, poziv koji će da promeni svet.

Nije bilo toliko toga što je u našim rok pesmama govorilo nešto iz grada, kako izgleda živeti u gradu, počnimo od te osnovne teme...

Imaš pevača grupe Smak koga uopšte ne razumeš, ne znaš o čemu peva, plaši te čitava ta filozofija. A onda sa druge strane imaš Bosance i taj kulovski, pastirski rok, za koga bre odmah znaš da nisi u tom fazonu. Zato, na primer, kad se pojavila prva Riblja čorba, koja je bila nešto autentično, napravili su čuveni koncert na kome sam bio 1. septembra 1979. – svi su znali pesme mada ploča još nije izašla, svi su bili kao jedan, pravo ludilo. Oni su morali dva puta da okrenu ceo album, svirali su i *Jumping Jack Flash*, *The Letter*.

Gledam ovu glupu seriju "SFRJ za početnike", i kao da nisam živeo u toj zemlji. Pa oni su u njoj na nacionalnoj televiziji prikazali *Mad Dogs and Englishmen*, pa su prikazali *Mačka Frica* u deset uveče, prvi deo, najsubverzivniji crtać svih vremena, to nisi mogao da veruješ. Prikazivali su Stonese uživo iz Olimpije i "Poslednji valcer"...

Monti Pajtone, klasične, najbolje epizode, prikazivao je TV Beograd praktično kad su prikazivani i u Engleskoj.

Dakle, dosta da ti zavrti mozak... Sa mojom generacijom je tek počelo nešto da se pravi što će da eskalira kasnije kao pank, novi talas. U principu, sve je bilo jako škrto, pa provališ da moraš da se snalaziš, da razgrćeš, da se raspituješ ko zna kad, gde i kako. Tako je i danas.

Znaš, kad smo se mi skupljali u parkovima, kod Hotela "Palace", mi "otpaci društva" što bi rekli TV Moroni, tu smo shvatali da te sve vreme kljukaju sa Prvog i Drugog programa televizije nečim što nema veze sa onim što ti vidiš, nema veze sa životom.

A ti vidiš da odrasli žive u tome, i kao sve je u redu...

Imaš 15 godina, dolaze ti neki profesori i kupuju ti cirku. Ti se pitaš da li će da te vaćare zato što su ti donelu tu cirku, da li su pederi ili nisu, kad on počne da priča nešto zanimljivo – a mi smo bili žedni znanja. Sve je to ekipa koja je tad imala 15-16 godina i bilo smo žedni svega.

Ja sam odlazio u diskoteku Cepelin sa 14 godina, a moje drugarice su se u to vreme – pazi sad – zabavljale sa starijim tipovima koji su tu radili na vratima. Sad bi se zbog toga išlo u zatvor. One su se zabavljale s njima, pa kad mi dođemo, one obezbeđenju kažu, e nemojte da ih dirate, to su naši drugari, ludaci, pankeri, oni te pogledaju i ti prođeš kroz iglene uši. Onda u tom Cepelinu neko ludilo, čuješ tu neku muziku, vidiš kako otkidaju ribe... Pričam kako je bilo, a za mene sa 14 godina je bilo važno što sam išao u Kikindu, kod rođaka, jer sve te provincije, kao što smo i mi iz Beograda provincija za neke, hoće da budu što odistinskije, sve to shvataju jako ozbiljno. Ja sam u Kikindi video u diskoteci ljude koji igraju sa ofarbanim licima, kao Kiss, ribe koje đuskaju ►

polugole maltene, ludilo, ludilo. I taj moj rođak je kupovao "Džuboks", pa sam mu uzeo neke brojeve i nikad mu nisam vratio – i dandanas mu kažem da su još uvek kod mene, da ne brine.

Šta je još bilo važno – *Strung Up*, album grupe Sweet, to mi ćale kupio u šestom osnovne, mada mi je kupio i Osmondse, pa sam morao da mu objasnim da ne slušam ja to. Ali Sweet, taj ufur. Mi smo to slušali, sećam se, neprestano – na televiziji Nedeljno popodne, izdanje iz Zagreba, kažu "evo, ne znamo šta se dešava, ali treći put uzastopno zahvaljujući vašim zahtevima moramo da pustimo *Fox On the Run*. Ludilo, *Balroom Blitz* sa onim odbrojavanjem na početku, pa to kad počne u diskoteci... U to vreme se muzika širila presnimavanjem, ali smo imali i one kasetofone sa spoljnim mikrofonom bez kablova. I onda uzmemo da presnimavamo nešto što duže traje, ploču *Stratosfear* grupe Tangerine Dream, pa se neko pomeri u 17. minutu, i to se čuje na snimku, onda moraš sve ponovo da snimaš. Tako je bilo.

Prve pesme sam počeo da pišem u 15. godini. Ćale kaže, e ajde gasi to svetlo, 'oću da spavam, odlazi na šljaku ujutro. Onda ja odem u kupatilo i pišem na mašini za pranje veša svoje pesme probuđene svesti.

Imaš nešto od tih pesama sačuvano?

Nešto imam. Naravno, to ništa ne valja, ali može da se skapira, pošto su reči žive, kako si tu nešto provalio, hoćeš da budeš ozbiljan, izlaziš pred mrak, pa hoćeš svojim rečima da osvetliš taj mrak. To je kao kad sam čitao "Džuboks", pa gledam Live Iggy Popa, gledaš ga i vršiš samohipnozu, rekonstrukciju događaja koje nisi video. Ja sam tek kasnije video tu scenu kad on u Sinsinatiju stoji na ljudima, sa teglom sa kikiriki puterom koju mu je neko dao. To je bilo objavljeno u "Džuboksu" kao počeci panka. Imao si u "Džuboksu" i one tekstove o osmorici najvećih bluzmena, sa izborom njihovih najboljih ploča, a ti sve to prepisuješ da možeš negde da nabaviš, uz to slušaš "Bluz sat" na Radio Beogradu 202 da čuješ sve to.

Mi smo išli i na Mašinac kad se prvi put tamo uživo puštao bluz – jeste da je to bila retrogradna ekipa i to, pa su pričali "šta će ovaj panker ovde", ali evo jednom sam iznenadio Vladu Pejaka svojim znanjem o bluzu, mislim da se toliko iznenadio da se i napio. Moglo se naći malo, ako te zanimalo. Emisije Slobodana Konjovića, Marka Jankovića, dakle Radio Studio B, to je sve bilo važno.

Ali kad je došla ta 1980. godina, ona kao da je odskočila, i zbog toga što se desio pank rok, i zbog Tita. Na sprovodu, mi smo bili kod Voznesenske crkve. Ugao Kneza Miloša i Narodnog fronta, tu su nas stavili, pa nas je uhvatio neki ludi kikot, koji te uhvati samo na sahrani. Sve su to bile neke paranoje, mi smo saznavali iz prve ruke o nekoj drugoj verziji stvarnosti od one u kojoj smo mi živeli. Saznaš svašta o nekim profanima koji su šutnuti iz nekih razloga, o nekoj drugoj vrsti istorije koja je bila prećutkivana, a mi smo hteli da jedan drugog impresioniramo takvim znanjima koja smo skupljali kao neke otpatke koji bi otpali od usta nekih starijih. Nije to smelo da se priča, mada je nama to uvek bilo ono "šta bre, zašto ne sme?". Nikad nam te zabrane nisu bile jasne, zašto nešto ne može normalno da se kaže. I onda se pojavio pank rok.

Tad su diskoteke u kraju počele da ga puštaju. Išli smo ovim redom po diskotekama – Cepiška, pa odemo u smrdljivi Filozofski među hipike, gde smo imali svojih deset minuta programa, i onda idemo u kraj – diskoteka se zvala "Inferno", iliti "Pakao". I on, disk-džokej Zeka, tu je puštao *Anarchy In The UK* Pistolsa, ili kad pusti *Black Betty* onih Ram Jam, tu nastane luuuudilooo. To je sve stvar toga da budeš što luđi, da ljudi vide da ti postojiš. Mladost koja traži ljubav svog sveta za sebe, ali nesposobna da mnogo puta ljubav uzvrati. A pank je još doneo tu estetiku, što luđe – pametnije, što ružnije – to lepše. Tek kasnije, kad vidiš kud ode ovaj svet, shvatiš šta je sve bilo iza toga...

Grad je tad bio manji, bilo je i manje mogućnosti, i morao si da se više boriš...

Svi smo se poznavali, pank rok ekipa se skupljala na jednom mestu. Od Zemun Polja, Mirijeva, Galenike, Novog Beograda, Vračara, Sremčice, centra... mi smo imali jedno saborno mesto – to je park kod "Moskve", brate. Mi koji ležimo po onim brdašcima i valjamo se i sve vreme se ponašamo tako da šokiramo one ljude koji prolaze tamo, koji furaju s posla. Znači oni moraju tu da idu na Zelenjak moje mladosti – Zeleni venac, odakle idu svi ti autobusi za Bežaniju, Ledine, Zemun, Novi Beograd, blokove, masa ljudi koja ide tamo, a preko puta drugi autobusi za Žarkovo, Banovo brdo... To su delovi grada u koje ja nisam išao, meni je to bila neka Srbija, Šumadija, koju nisam bio u stanju da shvatim i sebi objasnim.

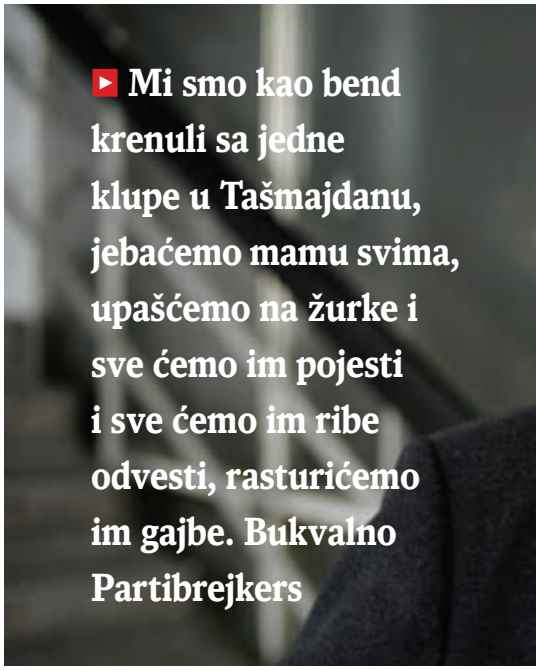
Naša teritorija su bili ti parkovi, SKC, i možda nešto malo iznad Slavije, dalje nismo išli, možda do Krsta, do Pejtona... Tu smo isplели svoju mrežu, inače su pravci kretanja jako bili limitirani. Ovo ostalo nismo znali, baš smo bili kao sekta.

Tad je bilo puno nekog sveta koji se obukao u rokenrol, a nije bio rokenrol uopšte... Vi ste generacija koja je napravila tu razliku.

Dobro, mi smo živeli to što smo slušali, o tome se radi. Bilo je tu ljudi u farmerkama i sa dugim kosama, mi smo to zvali Filozofski fakultet, koji su slušali muziku da bi imali ribe. Zaostale hipičkinje, tako smo ih zvali, koje su bile slatke, ličile bi na Ali Mek Grou ili Kendis Bergen, ali je sve to bio deo nečeg što je zaostalo, kod nas se vuklo i trajalo dok je bio pank, još je tu bilo nekog hipi naleta...

Pa u vreme kad je konačno počinjao pank, hipi fazon je bio na vrhuncu popularnosti u Beogradu.

Pa onda taj događaj na Stadionu JNA – postoji slika kad nas na koncertu opkoljavaju hipici da nam jebu mater. A mi kao neko ostrvo, nas 20 ili 30, suočeni sa hiljadu razjarenih rokera seljaka, koji hoće da nas polome. To je bio koncert Bijelog dugmeta koji je imao celodnevni fazon, mnogo bendova je nastupalo, došli su i Prljavo kazalište, koji su svirali svoj prvi album, pank. Mi smo bili ceo dan tamo, praveći raznorazne skarednosti koje se inače nisu mogle videti. Verovatno ono što su oni pre nas radili sa *Kosom*, e mi smo bili to isto, samo u drugom vremenu, i sa tim da smo mi bili i scenografija i koreografija i glumci. Maksimalno ludiranje, jer smo čitali da negde postoji neka sloboda koja se zove pank, da možeš da radiš šta hoćeš i ko jebe ceo svet. Ja sam to što jesam,

i drago mi je što sam besan, jer sam mlad i truo i za sve me boli uvo.

Jer to je sve bilo ispred nekog svog vremena, danas kad se setim – Ozren je bio 1953. godište, on je proživeo hipi period, ali je posle na Hendriksa dodao Karađorđa i Sid Višiza, čega sam se ja setio za omot ploče *Gramzivost i pohlepa*. Nas su i privodili, kad je Zlatko Sid napisao "komunisti = nacisti", pa smo i muriju videli. Onda film o The Clash koji smo gledali u Domu sindikata, pa su se beogradski pankeri drali protiv Margaret Tačer kao da im ona lično i direktno ne znam šta radi sa životima. Ali to je tako – morali smo da ubrzavamo vreme da bismo imali teme za pesme.

Bilo smo jako nevini i naivni u svemu tome, nismo znali šta nam donosi sutra. Uravnilovka je bila po principu – onaj ko je imao i onaj ko nije imao; onaj koji je imao crnu jaknu i čizme

Foto: A. Anđić

Dr Martens, taj je za nas bio šminker, a pravi smo bili mi koji smo imali HTZ opremu, šlampave vijetnamke, farmerke, i izgledali kao da smo izašli iz prvog kontejnera, da nam ne uzmeš orah iz ruke; a i mi smo potencirali to što smo ružni. Bio je i pank maskenbal 29. novembra 1979. u Hali Pinki – iz svega toga je nastala cela ekipa, mnogi su odrasli na takvim događajima, to je prvo svetlo na kome su se prikazali.

Prvi bend?

Kopilad, nastupili smo samo jednom, na pank maskenbalu, gde su mi slomili vilicu jer sam prskao publiku "nuvanom". Onda je došla Urbana gerila – Branko Rosić Rosa priča da je on mene otkrio, tu je već bio Vlajsa, Draža koji je posle svirao u Laibachu, Pegla koji je svirao u Kazimirovom kaznenom korpusu. Najveća je frka da se bude pevač, treba da si lud, ne možeš da budeš lud ako sviraš gitaru. A ja nisam mogao nikako da se iskuliram, znači agresijom protiv depresije, protiv monotonije. Sve vreme kao da si napunjen ludilom, ostaješ živ, a sve vreme se pitaš kako si ostao živ. Sve vreme se nešto dešava, a sve vreme imaš neku pažnju.

Uvek sam bio autsajder i spreman da napravim neko sranje, spreman da svoju nevaspitanost pustim u javnost. Uvek sam bio obeležen kao "šteta što ćeš završiti na vešalima", odnosno: ako nećeš da budeš dobar, ideš u popravni dom – to su nam pričali. Ako te popravni dom ne iskulira, ideš u zatvor, posle zatvora ideš u vojsku, posle vojske bi trebao da se oženiš sa nekom tu iz kraja. Bila je propisana šema. I država je trebala da reši sve vaspitno popravne probleme.

Sve do kraja je bilo nacrtano, mislim da ljudima to danas nije najjasnije, mogao si da vidiš sebe do kraja, kako te je neko drugi nacrtao.

Sve je bilo tako. Ako ispadneš iz šeme, onda se snalazi, onda se brini za sebe. Sećam se svog prvog sastanka sa Darkom Milojkovićem i Žikom Todorovićem. Imali smo jednom sastanak u tadašnjoj Dansing sali Doma omladine, pored šanka, iznad koga je bila panorama Beograda, pošto su oni čuli da sam ja kao neki zajeban frajer. Hteli su da napravimo bend. I to je Radnička kontrola, ja sam dao ime. Ali taj susret je izgledao tako da čim su oni došli, odmah su krenule varnice, tako je to bilo, sa nekim prozivanjima, pa je Žika krenuo da nas umiruje. Žiku znam od 14. godine. Tu je došao i jedan čovek koji je jako uticao na mene, to je bila priprema. Dva čoveka postoje koji su značajno uticali na mene – prvo Srđan Đile Marković, a onda Goran Bulatović Manzanera.

To su dva tipa koja su rekla: stani, smiri se. Đile Marković je veliki erudita, poznavalac muzike i čovek koji je mogao da obavi rekonstrukcije zbivanja maltene kao da je lično prisustvovao svemu tome o čemu priča. Jako je bio naslušan i načitan, a onda je pričao priče, pričao je te priče, čoveče, kao da je tu bio sa Džonijem Tandersom i Ričardom Helom. Đile je 1959. godište, imao je tu magiju da te zadrži za sebe, da ti prepriča tuđe kao svoje, kao da je on tu bio kad se sve to dešavalo, kad se neko tamo roknuo, kad su se najebavali keve jedni drugima u nekom bendu i tako dalje. Plus što je bio dobar svirač.

Mi smo u to vreme vežbali u Žikinoj sobi, mala soba četiri kvadrata sa pojačalima. A zid smo delili sa nekom kancelarijom iz koje uvek čujemo kad zvoni telefon. On je u toj sobi i spavao. Stigli smo da sviramo i dva puta ispred Šarla Akrobate, što je najveća grupa koja se ovde pojavila, jednom na FDU, a onda u Ljubljani na poslednjem koncertu Šarla, 4. ili 5. oktobar 1981. Oni su bili najveći, svuda smo išli da ih gledamo, a prisustvovao sam toj sceni kad se veliki bend raspada na železničkoj stanici u Ljubljani, na kojoj stoje i niko ni sa kim ne priča. Jedino je VD išao od Koje do Milana i nešto pričao. Pre toga je bilo takvo ludilo u hotelu u kom su bili, ne smem ni da pričam šta se radilo u sobi, ludilo nad ludilima. Što je najbolje, na istom koncertu u Ljubljani,pukla je i Radnička kontrola, dok smo svirali obradu pesme *Mramor kamen i željezo*. Žika je zaustavio koncert i rekao "idemo, pukla je bas pedala". To je bilo kao na filmu.

Radnička kontrola je bila dobra, pesma *Dosada* mislim da i dan-danas stoji i da je aktuelna. Ja sam tu naučio da se obraćam nekom u publici – pojedincu koji predstavlja celu masu. Skoncentrišeš se na jednog da bi ta energija mogla da ide i da pukne i da se rasprsne na sve ljude – to i sad radim u Partibrejkersima. Mene su inače prozivali u "Ekspres politici" posle ABRS festivala na Tašmajdanu 1981, kad sam pravio salto na bini i nastavljao da pevam, Dejan Pataković je tražio da neko ozbiljno istraži ko je taj mladić, pevač Radničke kontrole, koji je sve prisutne prozivao. Možeš da misliš. Od te "Ekspres politike" je sve loše krenulo. A ja sam dete "Večernjih novosti", to se čitalo kod mene u kući – porodica Tarana, Julija Džons, Cisko Kid... a tamo su bile i neke informacije koje si tek posle mogao da pročitaš u "Politici". Isto je bilo i sa "Startom", oni su donosili prikaze koncerata Partibrejkersa čim smo počeli, znaš ono "pevač koga se publika plaši", "razbijači tuluma".

Ti imaš sposobnost da kažeš neke stvari umesto drugih, odnosno da u tvojim rečima ljudi prepoznaju svoje iskustvo. To nije samo iz roka – kako si pisao pismene zadatke u školi?

Imam jednu vežbanku iz škole koju sam sačuvao. Zbog sledećeg sastava su me poslali kod psihologa: 'Došlo je šugavo jutro, ustajem iz šugavog kreveta, pozdravljam svoje šugave roditelje, uzimam nož, nanosim šugavi margarin na šugavi hleb, odlazim u šugavu školu da slušam šugavog profesora kako šugavo kenja.' To je ►

bilo napisano kao pismo drugu. Onda mi profesor da keca od 4 santimetra i 7 milimetara, i napiše sa strane: 'A od svega je najšugavija tvoja pamet, ali ti izgleda toga nisi svestan.' I ja sam to uspeo da nabavim, to mi stoji u kući, to je sedmi razred. Ja i dan-danas ne bih da se to prekine kod mene, da me nešto fura. Svaka reč nosi život, a ako to hoćeš da menjaš i doteruješ, onda se nešto gubi. Često bih se zapitao odakle to dolazi, prolazi kroz mene i izlazi...

Pa i tih *Hiljadu godina* sam napisao sa 19 godina. Ima jedna uživo verzija *Roadhouse Bluesa* na *American Prayer* albumu The Doorsa – to smo slušali. Manza je svirao ritam električnom gitarom, koji niko drugi pre njega ni posle njega nije svirao – izgurati do kraja tu svoju energiju, i svi idemo velikom brzinom preko dozvoljenog sve vreme. Jer je i on bio sa nama kad se to desilo sa raspadom Šarla i Radničke kontrole, pa je znao, bio je prisutan. Mi smo imali i tu tenziju u bendu da su Žika i neki bili iz Prve gimnazije, da su se znali odavno iz kraja i da nisu išli na Novi Beograd, to im je bila Austro-Ugarska, kao što ja nisam išao u Žarkovo. Ja sam rođen i živeo na Dorćolu, u baraci u Visokog Stevana 7, tamo je danas basket igralište, znači rođen sam u centru. Dakle, stalno sam bio strano telo. A svi su bili sa Novaća – Milan 23. blok, ja 22, Manza, Koja, svi smo se znali iz poslednjih autobusa sa Zelenog venca.

Alkohol je rano počeo da se koristi, od 14. godine, to je tako tad bilo, duvanje tek kasnije. U to vreme, kad god dođu gosti, sipa se i deci neko piće. Danas bi to bilo nezamislivo, a onda smo čim odu gosti mi deca uzeli sve da popijemo, ono što je ostalo.

Prvi album Partibrejkersa je remek-delo koje još uvek stoji na posebnom istorijskom mestu.

Mi smo prvi bend koji je počeo da radi ono što su svi kasnije radili, snimali smo demosnimke i puštali ih okolo. Manza je rekao da pravi bend i mi smo kao bend krenuli sa jedne klupe u Tašmajdanu, jebaćemo mamu svima, stvarno spremni da upadnemo na žurke i sve ćemo im pojesti i sve ćemo im ribe odvesti, rasturićemo im gajbe. Bukvalno Partibrejkers, a posle je to ime bilo u smislu čoveka koji neće da prihvati ustaljene šeme, nego će da razmisli sam pre nego što nešto uradi. Sve što ljudi pasu zdravo za gotovo, mi ćemo promeniti.

Onda su krenule prve probe kod Manze u sobi, u Bloku 45. Tu prvu ploču je Anton pravio, ali je Manza bio glavni za stil benda, on je govorio kako da se svira. I opet smo bili kao rogovi u vreći – Manza i ja jedno doba, a ovi Anton i Ljuba neko drugo doba. Uvek neke priče o Kastanedi, neke pojave neobične, ja kažem Manzi: da li ovi sebe slušaju šta govore, o čemu pričaju uopšte? Ja sam sa Ljubom voleo da se zezam, on je iz Kapetan Mišine, i imao je uvek te dorćolske vokale š, đ, ć.

Dobro, sav taj beogradski govor je na prvom albumu poslužio da se na naš ulični jezik prevede rokenrol mitologija.

Nama je bilo glupo da pevamo kako se onda govorilo, jer se govorilo suviše književno, odnosno suviše državno, sistemski. Mi nismo pričali u slengu, ali jeste to ulični stav. Anton je došao iz grupe Šine kao autor i tu je doživljavao vrh, a ja sam stalno morao da ulazim u ritam svojim tekstom. Voleo sam da budem pričalica u ritmu. I dan-danas sam to. Volim onaj momenat u pesmi *When the Music's Over*, kad sve stane. Volim da zastanem u priči, da napravim taj trenutak iščekivanja, koji pravi hipnozu i povećava nervozu. I ljudi koji iščekuju tu sledeću reč. A oni će kao patke da skoče da se biju za tu jednu reč koju im baciš. Onda ćeš da im opet baciš reč, a oni će da se biju, a onda ćeš da ih fintiraš, i oni će se baciti u prazno.

Velika beskrajna noć u kojoj mi nemamo nikog i nemamo ništa. Tripovali smo tako u sobi kod Manze, on pusti muziku i pojača je, odvrne je kroz pojačalo, pa pusti *Human Fly*. Onda odozdo okrene lampu i go do pasa počne da đuska. Ja pomislim da će njegova senka da me ubije. Svojom senkom na njegovu odgovaraš, svi sedimo i sve vreme je kao neki šamanistički obred, inicijacija, uvođenje. Onda pustimo Litl Ričarda, dere se, izaziva muku, i njegov najbolji bubnjar na svetu, kog su posle svi skidali. To je izvor. Svi treba da idu na izvor, tu je počelo, 1982. *New wave* je bio neorganska muzika, sve iz glave, danas ne može mnogo da se sluša. Onda su došli The Cramps i taj *fuzz*, i nema basiste, ali nema veze. Džerija Li Luisa smo ponovo otkrivali, dok smo duvali i pili, ali tražili smo stalno i uvek prave stvari, a ne polufabrikate.

Pesmu *Ulični hodač* je Anton doneo, pa smo ga zezali zbog teksta "modro i plavo kao tvoje oči, dečko", on se naljutio i bacio pesmu, pa sam ja bio u fazonu "daj bre, sve je ok", jer mi smo se prozivali po toj liniji kao momci. Mene recimo nisu toliko zanimale žene, više cirka i duvanje, mada se uvek našla neka maca, ali uvek sam čekao neku pravu. A ovi su stalno menjali jedne te iste ribe.

Jesi li dočekao onu pravu?

Pa jesam. ◂

Dragan Ambrozić

84. dodela nagrada Američke filmske

Crno-beli

Duhu tridesetih godina prošlog veka u koje je smeštena radnja *Umetnika* najviše doprinosi glavni glumac ovog filma Žan Dižarden sa svojim tankim brčićima, velikim zubima i džinovskim osmehom. Oskara za najbolju mušku ulogu osvojio je pomoću mnogo mimike i samo dve reči koje je izgovorio u filmu: "Sa zadovoljstvom"

Ako je prošlogodišnjeg apsolutnog pobednika dodele Oskara, film *Kraljev govor*, publika okarakterisala kao "dosadan" i "za matorce", ovogodišnji hit *Umetnik*, ne bi trebalo da gledaju mlađi od 80. Valjda zato što je *Umetnik* nemi, crno-beli film, čija je radnja smeštena na početak tridesetih godina XX veka.

Jeste, nemi, crno-beli film, snimljen je u Holivudu 2011. godine. Glumci progovaraju tek u poslednjoj sceni, posle više od sat i po muzike, mimike i otvaranja usta. Možda je zato od američke publike, nenaviknute na ovakve "ispade" i "jeftine" filmove (budžet oko 15 miliona), zaradio manje od 30 miliona dolara.

Mnogo više sreće *Umetnik* je imao u Kanu, gde je premijerno prikazan, a Žan Dižarden proglašen za najboljeg glumca. Nominovan je za šest zlatnih globusa i osvojio je tri. U "Holivud i Hajlend centru", nekadašnjem "Kodak teatru", koji je posle bankrota Kodaka promenio ime, u noći između nedelje i ponedeljka ovaj film osvojio je i pet statua Američke filmske akademije – za najbolji film, najboljeg režisera (Mišel Azanavisijus), najbolju mušku ulogu (Žan Dižarden), kao i za najbolji kostim i muziku.

Holivud

Foto: A. Anđić

Umetnik je, u stvari, romantična komedija o zvezdi nemog filma Džordžu Valentinu, koga publika obožava. Na premijeri njegovog poslednjeg filma, ispred bioskopa na Valentina bukvalno naleće mlada plesačica Pepi Miler. Posle malo šale, zajedničkog fotografisanja i nevinog poljupca u obraz, na naslovnoj strani jutarnje štampe pojavljuje se tekst koji sugeriše da su oženjeni Valentin i Pepi u vezi. Svi se sada pitaju ko je ta devojka koja, uz malu pomoć Valentina, polako ulazi u filmsku industriju. Međutim, ubrzo dolazi kraj ere nemog filma. Valentin se opire novotariji, tvrdeći da je zvuk samo moda koja će brzo proći. Odlučuje da uprkos svemu sam nastavi putem nemog filma, dok Pepi u svetu zvuka postaje velika holivudska zvezda. I tada kreće drama...

Ekipi *Umetnika* niko ne može osporiti originalnu ideju – da gledaocima bez reči toliko kaže. Međutim, da smo bili strogi, mogli bismo da kažemo da ovo baš i nije nemi film – sve vreme čuje se muzika koja dočarava vreme i dramatizuje radnju, a na samom kraju čak ima i nekakvog dijaloga. Duhu tridesetih godina, u koje je smeštena radnja *Umetnika*, najviše doprinosi Dižarden sa svojim tankim brčićima, velikim zubima i džinovskim osmehom. Oskara za najbolju mušku ulogu osvojio je pomoću mnogo mimike i samo dve reči koje je izgovorio u filmu: "Sa zadovoljstvom." Dižarden je plešući sa Berenis Bežo (u ulozi Pepi) uspeo i da podseti gledaoce na to kako su izgledale prave zvezde nemog filma, kao i na glamur tog vremena.

Jedina paralela koja se može povući između *Umetnika* i drugog holivudskog favorita za Oskara za najbolji film jeste verni povratak u prošla vremena – tridesete godine XX veka. Napravljen u maniru *Harija Potera*, a po dečjoj knjizi *Izum Igoa Kabrea* Brajana Selznika, *Igo* Martina Skorsezea je 3D film o avanturama siročeta koji živi u velikom časovniku na železničkoj stanici. Nominovan je za Oskara u 11 kategorija, među kojima su i najbolji film i najbolji reditelj. Osvojio je pet – za najbolju kameru, scenografiju, montažu i miks zvuka, kao i za vizuelne efekte.

Uz ova dva filma, *Umetnik* i *Igo*, mada uglavnom zbog političkog konteksta, dobitnik Oskara koji je privukao mnogo pažnje je iranski film *Razvod* Ašgara Farhadija. Ovo je prvi oskar za najbolji film van engleskog govornog područja koji je otišao Iranu, iako je, iranski mediji su primetili, u konkurenciji bio i izraelski film *Fusnota*. "U vreme kada političari govore o ratu, zastrašivanju i agresiji, Iran sada govori o svojoj veličanstvenoj kulturi, bogatoj i drevnoj kulturi koja je sakrivena pod debelim slojem prašine politike", rekao je između ostalog Farhadi. Neki Iranci cinično su zaključili da je sada iranska zastava na dodeli Oskara zabodena na vrh Amerike. ◂

Marija Vidić

Čelična dama

"O, Bože. Ma, hajde. U redu. Hvala vam mnogo. Hvala vam, hvala vam. Kada su mene prozvali, imala sam osećaj da mogu da čujem pola Amerike kako govori 'O, ne, ma, hajde, zašto ona ponovo?'. Ali, to je nebitno", počela je duhovito svoj govor na bini "Holivud i Hajlend centra" jedna od zvezda večeri (pored desne noge Anđeline Džoli koja već ima 10.000 obožavalaca na Tviteru), glumica Meril Strip (63) dobitnica Oskara za najbolju ulogu – Margaret Tačer u filmu *Čelična dama*.

Uz 17 nominacija, ovo je treći Oskar Meril Strip. Prethodna dva dobila je davno – 1980. godine za sporednu ulogu u filmu *Kramer protiv Kramera,* i 1983. godine za glavnu žensku ulogu u *Sofijinom izboru*.

U intervjuu koji je sledio nakon dodele, priznala je da nije nikad upoznala Margaret Tačer, ali da nose istu marku cipela, te da će kasnije tokom večeri sigurno popiti nekoliko viskija. "Nisam je upoznala. Zaista, gotovo potpuno se povukla iz javnosti u poslednje dve godine. Ali sam je proučavala, jer ima toliko arhivskih snimaka. Najveći izazov bio je zamisliti njen život u sadašnjosti", dodala je Meril Strip.

Intervju: Ljubodrag Janković Jale, slikar

Galaksija ljudskog tela

“Onako kako čovek živi tako i slika. U tome su uvek prisutni raspoloženje, momenat, dobra volja, dobra atmosfera, dobra sreća i – slučaj. A slučaj je, kažu, Bog. Eto, tako nastaje slika”

Retrospektivna izložba crteža Ljubodraga Jankovića Jaleta, održana nedavno u beogradskoj galeriji Haos, skrenula je na njega pažnju javnosti više od njegovih brojnih prethodnih izložbi. Jale kaže da crta od ranog detinjstva. Poslednjih šezdesetak godina, koliko je zvanično umetnik, slika i vaja. Grafikom se, kaže, najmanje bavio mada ima pedesetak bakropisa. Pre ove najnovije izložbe nazvane “Jaletove crtačke metamorfoze”, mnogo je izlagao samostalno i kolektivno. Predavao je akt studentima Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu. Sad je u penziji i svakodnevno radi. Ima i dve monografije. Pre skoro četiri godine objavljena je monografija Jaletovih slika zavidnog obima i važnosti, a na pomenutoj retrospektivi promovisana je i monografija Jaletovih crteža: 500 reprodukcija, tekst Dragana Jovanovića Danilova i impresije o Jaletovoj umetnosti Dragoslava Mihailovića, Živojina Pavlovića, Srete Bošnjaka, Đorđa Kadijevića, Milana Komnenića, na 270 strana. Autor dizajna obe knjige je “Blažina studio”, a izdavač – Radionica duše.

“VREME”: Ako je tačno da monografija najbolje i najjednostavnije pokazuje i čuva umetnikovo delo, može se reći da su vaše slike i crteži sada i dostupni i bezbedni. Šta je sa vajarskim delima, da li pripremate i treću monografiju?

LJUBODRAG JANKOVIĆ JALE: To je sugestija i mojih prijatelja, ali rano je da razmišljam o trećoj knjizi. Možda ni ove druge ne bi bilo da Milan Komnenić, autor teksta u monografiji slika, nije pomenuo i moje crteže. Sad je učinjen sličan previd, objavljeni su crteži koji se odnose na skulpturu, pa zato, ko zna, možda za godinu-dve bude i treća knjiga. Vajanje, posebno mala plastika, pretočeno je u formu slike. Ili obrnuto, zato što je to isti odnos prema obliku, prema formi, i ideji. Često kažem da bih svakog dana mogao nešto da izvajam, ali nemam gde posle to da držim. Moji prvi dodiri sa vajarstvom su iz ranog detinjstva, u Jagodini, u grnčarskim radnjama. Tu, osim gline, zavolite i rad, dobijete dobre osnove iz života koje kasnije sledite i dograđujete. Imao sam sjanog profesora u gimnaziji, pa divno društvo na Akademiji primenjenih umetnosti. Sve su to srećne okolnosti zbog kojih izađete u život kao pobednik.

Na početku svakog umetničkog dela je, zar ne, crtež. Stariji je i od reči. Šta je za vas crtež?

Sećam se da sam još pre polaska u školu nacrtao mamu i tatu. Olovkom. Moj crtež je ličio na njih, pa sam zato dobio podršku od porodice i drugara da nastavim sa tom rabotom. I, evo, ja to još uvek činim. Negujem sve vrste crteža, od skice do crteža kao autonomne discipline. Pojave Somborskog bijenala i Bijenala crteža u Zagrebu su bile veoma stimulativne, razlog da se svake godine posvetim crtežu, da isprobavam ne samo ideje i oblike nego i materijale koji će na najbolji način izraziti to što sam zamislio. Inače, za mene je crtež osnovna poruka čoveka u svakom periodu njegovog života. I u misaonom i u manuelnom pogledu.

Koji format, i koja vrsta crteža vama najviše odgovara?

Format A4 mi je važan, omogućava istraživanje, on je polazna tačka, prvi kontakt sa unutarnjim provokacijama. A4 pretpostavlja jedan vid potpunog oslobađanja. Ako ne valja to što ste nacrtali, najlakše je zgužvati i baciti papir A4. Istina, to mi se gotovo nikad ne dešava, ali je postojanje te mogućnosti veoma oslobađajuće. Crtež tog formata deluje toliko dekompleksirajuće da oslobađa energiju za istraživanje: ne razmišljate o rezultatu, već slobodno i zdušno idete u one zone svesti i podsvesti u kojima niste bili i odatle vadite divni i božanstveni materijal koji se pred vama, na papiru, množi u raznim oblicima. I zatim slobodno idete dalje, na brušenje, na doradivanje tih oblika, a iz njih izlaze božanstvene slike i praslike raznoraznog materijala od koga možete da načinite šta god hoćete. Taj način mi pruža neverovatno zadovoljstvo. Preda mnom se množe nenadana, apsolutno nikad viđena obličja.

Otkud ta obličja u vašoj podsvesti? Gde ste ih vi videli, doživeli?

Pokušavam da odgonetnem odakle je taj moj svet koji ima paralele sa arhaičnim. Ali ne mogu, to je, što bi rekao Krleža, zapreteno

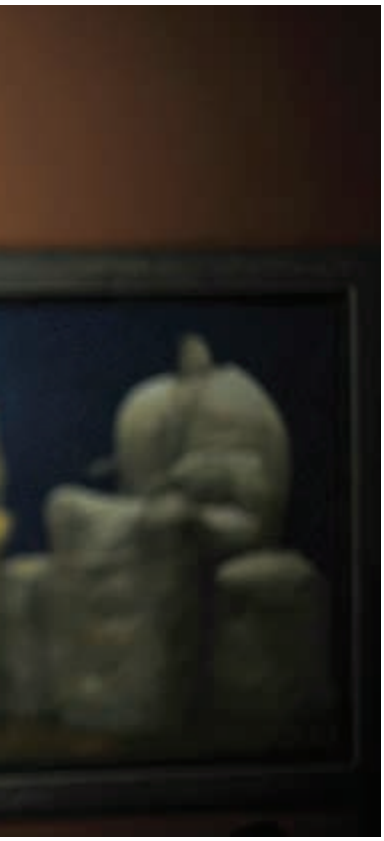

Foto: M. Milenković

negde u nekoj prapodlozi. I možda je dobro što ne znam odakle dolazi.

Ima o tome jedna mala priča iz života. Na samom početku mog slikarskog iskustva, u tadašnji atelje na Obilićevom vencu banuo je moj prijatelj Ljubiša Petrović i video radove izuzetno pesimističkih tonova, punih figura asketa. Iznenađen, pitao me je odakle mi te slike. Pojma nisam imao! U stvari, kao da sam ih i ja tek tada postao svestan. I, kao što nisam znao kad i odakle su došle, tako nisam znao ni kad su minule i kako sam došao do nekih drugih slika, do drugih obala, do kupačica, vestalki, rusalki, jahača, putnika... Ostaće, izgleda, tajna odakle su svi oni došli i šta su.

Šta god da su sva ta vaša obličja, ona su uvek ljudi. Pojavi se na slici ponekad i ptica, neka voćka ili životinja, ali je na njoj obavezan čovek – odnosno najčešće žena.

Često me pitaju zašto stalno čovek. Pa neka mi pokažu šta je lepše i interesantnije, dramatičnije, provokativnije od čoveka! Pogledajte, na primer, ženu, ženski portret. Pa neka mi neko pokaže šta ne valja na licu žene. Jeste, lep je i cvet, i lubenica i dinja su lepe, ali dva oka, to nema nigde na svetu! Različite su boje, različitog izraza, nesagledivo brojne emocije su u njima! Pa nos, savršena forma. Kako baš da je na sredini lica? Pa dve nozdrve, dve jagodice, linija povijenih obrva ocrtava te oči, prebogate, pa usta! Zar to ima negde na svetu? Ili, evo vam još dokaza: od Euklida ljudi znaju da je krug najsavršenija forma. Pa taj krug na sredini još ima malu ružicu, pupoljak za hranu života. Gde to još ima? I onda, kad tako sve to ispričam tom ko me pita zašto stalno slikam čoveka, kaže mi – jeste, u pravu si. Reći ću vam i još jedan razlog. Ako uzmemo Davida Mikelanđelovog kao meru stvari, i dodamo jedan pikasovski ugao optike, gde sve može to da nas dovede? Do nepregledne galaksije oblika i to samo na temelju ljudske figure! Da li je sad jasnije zašto stalno slikam čoveka? Ceo moj život je istraživanje antropomorfne norme! Ceo svet je istražuje! I baš kad ljudi pomisle da su sve otkrili, shvate da nisu još ni na početku svega lepog što od tela čoveka još može da nastane! To je polje koje je meni još zanimljivo i inspirativno, i ja niti imam nameru niti mogu iz njega da odstupim.

Portreti tih ljudi često nemaju ni oči ni usta...

To su glave, a ne portreti, portret podrazumeva lice određene ličnosti, a ja slikam glave mog sveta, mog plemena. Njihovo telo govori, a ne glava. Glava samo objašnjava situaciju u kojoj se telo nalazi ili je psihološki sublimira. I atmosfera i morfologija figura govore same za sebe o tom mom svetu, pa je nepotrebno da glava bude umešana u objašnjavanje situacije.

Moglo bi se reći da je hrabrost insistirati sve vreme na jednoj temi.

Uvek sam bio povučen, nisam bio interesantan medijima. Najvažnije mi je bilo što sam u mojoj uobrazilji, u koncepciji, u nameri negovao nešto što je meni ležalo, što me je uzbuđivalo, čime sam ja bio zadovoljan i čime sam bio ispunjen. Naravno da mi nije bilo svejedno što me kritičari nisu prihvatili na mnogim izložbama, ali sam uvek sebi postavljao pitanje – da li bih bio srećniji da sam afirmisan? Odgovor je: ja ipak iz sve snage volim da radim to što radim. I to me ispunjava. Kad sam počinjao, ljudi su se grozili one moje pesimističke, asketske faze. Klima šezdesetih je iznedrila Medijalu i sve one koji su bili kontrapunkt apstraktnom slikarstvu i enformelu. E, sad, što smo bili postepeno prihvatani, to nije imalo veze sa nama. Bitno je da čovek uporno ostane ubeđen u to što radi.

Istoričari umetnosti vas opisuju kao autentičnog umetnika beogradske škole fantastike, i ističu vašu doslednost fantastičnom, nadrealnom i simboličnom. Da li su u pravu?

Ja ništa od toga nisam, a opet imam pomalo od svega toga. Drugovao sam sa Medijalom, ali sam usvajao njihova gledišta u meri koja je meni bila potrebna. Njihov ideal je bila takozvana integralna slika koja kao koncepcija nije bila definitivno i precizno izražena. Pod pojmom integralna podrazumevala se potpuna, završena i savršena slika. Simbol te savršene slike bio je Vermer. Njegovim slikama čovek ne može ništa da doda. Njegov crtež, pa savršeni zanat strukturiranja forme i prikazivanja figure u prostoru, atmosfera enterijera, pa tajna svetlosti slike, pa materija koju slika, i materija kojom se izražava – sve je to fantastično i završeno. U Parizu sam video Vermerovu izložbu. Sećam se, kad sam je opisivao Leonidu Šejki, sladio sam namerno taj svoj doživljaj, a on je bio ushićen do ljubomore! Tada je u Parizu, preko puta Vermerove izložbe, bila retrospektiva Pikasa. I, šta se desilo? To ogromno, razuđeno, božanstveno Pikasovo delo koje podrazumeva istraživanje niza galaksija, do te mere mi je bilo uzbudljivo, da sam shvatio da je to put kome treba težiti. A Vermerovo delo je završeno, do te mere završeno da je iluzorno tražiti u njemu bilo šta. Odlučio sam da krenem u neko svoje istraživanje... Znate, ljudi često poistovećuju stepen kreativnosti sa fantastikom. Svaka kreativnost je izmaštana. Čim ste vi u stvaralačkom smislu pomerili makar za stepen neku formu da ona bude vaša, proživljena, doživljena, onda je to blizu neke fantastike. Pogledajte tepsiju u kojoj stoji krčag Vermerove *Mlekarice*, videćete bar 20 valerskih razlika koje nagoveštavaju kubizam! Sve se oslanja jedno na drugo. Znači: da, neki pravci se osećaju i u mojom slikama. Ali ne možete paušalno da svrstavate čoveka. Šezdesetih godina je jedna grupa oficijenih kritičara smatrala da je moje slikarstvo vezano za literaturu i, kako su me tu svrstali, odmah su me odbacili. Isto je i sad. Neko kao bombu nešto lansira, to se primeti, i postane idol neko izvesno vreme. Sve što nije to – lansirano, odbačeno je. Zar je trebalo da prođe 50 godina da moja izložba dobije dvadesetak kritika? Kao da sve te godine nisam radio! Ali, na kraju se ispostavi da ni to nije važno: mene možda nisu podržavali svi kritičari u gradu, ali sam uvek imao ogroman broj ljubitelja mog slikarstva, kolekcionara. Tako se ipak sve složilo kako treba. ►

Kako nastaje vaša slika?

Nekad je izašla iz skice, iz neke namere da se nešto uradi. Kad je skica sagledana kao slika, onda idem na polazni korak, na poziciju u kojoj nemam definisanu predstavu kako će slika da izgleda. To vas tokom rada inspiriše, kao motor vas tera, da menjajući već dostignuto uvek imate stvaralačku temperaturu. Ako čovek ima uvid šta će sledeće da uradi, to nije stvaralaštvo, to je izvođenje. Zatim: ako je format mali, animira me ovlaš nabačeni crtež, i to ide svojim tokom. Ako je velika kompozicija, crtež treba da bude relativno precizan, ali sve ostalo može da ostane u sferi tajne gde će te vi, samim postupkom, dijalogom sa bojama i slikom, odgonetati šta i kako dalje. Znači, ne slika se uvek istim putem, uvek je drugi povod, drugi način, metod – onako kako čovek živi tako i slika. U tome su uvek prisutni raspoloženje, momenat, dobra volja, dobra atmosfera, dobra sreća, slučaj. A slučaj je, kažu, Bog. Eto, tako nastaje slika.

A umetnik? Da li je dovoljno da čovek savlada nekoliko kompjuterskih programa pa da postane umetnik?

Divim se i svakog puta iznova ushićujem pred tom napravom, ali mene je kompjuter zatekao u godinama kada nisam u stanju da ovladam ničim od svega onoga što on nudi. To je dostignuće koje apsolutno otvara čoveku neverovatne mogućnosti! Neverovatne! Ali, ja sam još uvek kod olovke i – još uvek sam umetnik. Mislim da je potrebno desetak elemenata da se bude umetnik. Zazvučaće banalno, ali zdravlje je osnovni preduslov. Zatim: ljubav prema radu, upornost, radoznalost, inventivnost, smisao za eksperiment, hrabrost... Jedan element je moj izum: izdašnost, odnosno pametno ulaganje u svoj posao. Cicija nikad ne može biti slikar. Ako škrtarite na materijalu, škrtarite na ideji!

Bez čega slika nije slika?

Slika koja se ne odgoneta, koju ne možemo dugo da gledamo, za mene nije napravljena. Slika mora da bude knjiga koju ćete iščitavati, koju ćete odgonetati: šta bi moglo biti ovo, a šta je ono tamo? Zavisi od raspoloženja, ugla, svetla. Ako ne možete da uspostavite dijalog sa slikom, ako je kao plakat apsolvirate u jednom pogledu, onda je ona mrtva stvar, dekorativna površina i ukras u kući, ali nije emanacija ideja, sadržaja, nije provokativna. Kao kod Pikasa. Izrazite deformacije, to njegovo čudo, i ta kreativna drskost uvek vas ili nervira ili zadivljuje, ali vas drži mobilnim. To je ta priča. To je moj estetski princip, moj stav. ◂

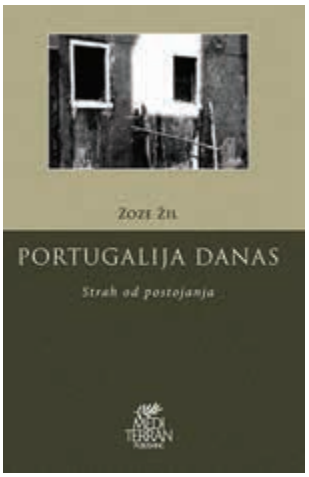
Sonja Ćirić

KNJIGE

Demokratska melanholija sa ćoškova Evrope

- Žoze Žil: Portugalija danas
- Prevela Vesna Vidaković
- Mediterran publishing, Novi Sad, 2011.

Dvostruka ugnjetavanost, koju Portugalac trpi, prirodno proizlazi iz ovog procesa: Portugalija je iz salazarizma izašla sa strahom, to jest, izašla je sa strahom od izlaska. Mlakost "revolucionarnog procesa", blagonaklonost ispoljena prema velikodostojnicima i plaćenim ubicama prethodnog režima, način na koji je zataškan kolonijalni rat, itd., itd., dokaz su tog straha. Povlačenje ili normalizacija, koja je usledila "revolucionarnim" prekoračenjima, sprovedena je u ime demokratske zlatne sredine. A nevidljivi slojevi straha su opstali.

Čini se da niko do sada nije tako uspešno i suvislo iskoristio instituciju zemlje-gosta na Beogradskom sajmu knjiga kako su to učinili... hm, umalo rekoh "Portugalci", ali valjda bi trebalo reći *luzitanci*, jer gost prošle jeseni nije bila konkretna zemlja nego jezik – portugalski, dakako. Tome zahvaljujući, naša je kultura obogaćena desetinama prevoda sa portugalskog za koje, eh, imamo razloga da verujemo da se "u normalnim okolnostima" nikada ne bi pojavili, a radoznalom se čitaocu nudi najneposredniji uvid u raznovrsnost i bogatstvo literature (tj. literatura) koje se ne da svesti tek na Pesou i Saramaga (o tzv. Paulu Koelju radije ne bih!), koliko god veliki oni bili...

Studija portugalskog autora Žozea Žila *Portugalija danas* otvara nam uvid u, hajde da to tako nazovemo, stanje portugalske duše na početku XXI veka. Autor to stanje, to jest temeljni problem u vezi s njim, *psihoanalitičarski* naziva "neupisivanje", i taj se pojam provlači kroz celu knjigu a da vam ovaj čitalac ipak ne bi umeo razgovetno reći šta je to tačno u ovom kontekstu (jedan od putokaza mogla bi biti i ova rečenica: "U Portugaliji se ništa ne upisuje, to jest ništa se ne dešava što bi obeležilo realnost, što bi je preobratilo i otvorilo"), što neizbežno podseća na onu Kunderinu *litost* kao neprevodivo "stanje češkoga duha", bar u vreme totalitarizma kada je Kunderina "definicija" i nastala, to jest kada ju je pozajmio iz češkog jezičkog fonda i učinio je nekom vrstom globalno prepoznatljive *metafore neizrecivog*. Kako god, to je *neupisivanje* Žilova polazna i zaključna tačka, ali između je sve ono što ga "puni sadržajem": brižljivo osenčena slika jednog društva koje pokušava da se razabere u pletivu, razapeto između davne kolonijalne i sasvim nedavne totalitarne prošlosti (portugalski je desničarski diktator Salazar bio neka vrsta "mlađeg brata" španskog kaudilja Fransiska Franka, a takav mu je bio i poredak), kao i kulture bitno obeležene klerikalizmom, patrijarhalnošću i svojevrsnim, moglo bi se reći, *melanholičnim izolacionizmom* jedne "male" nacije sa samog atlantskog ruba Evrope – ergo, sve do nedavno celog poznatog sveta – na jednoj strani, te ubrzane "evropeizacije i modernizacije" na drugoj (eto, da se ne misli da su takve stvari rezervisane samo za nas sa Istoka...). U tom se procesu – ne zvuči li nam i to tako poznato? – mnoge neizbežne faze preskaču ili ofrlje otaljavaju, uz bezbrojne regresije, što zakonito donosi groteskne rezultate, i svojevrsnu vrednosno-identitetsku pometenost društva, na jednoj strani opustošenog "starim" koje veoma nije valjalo (što svi negde osećaju, ali vam većina ne ume razložiti zašto, a kad i pokuša bude vam

žao što ste išta pitali...), a na drugoj što uplašenog od "novog" koje možda i valja, što odviše olako i bez zdrave zadrške predatog onom "novom" koje je zapravo samo najpovršinskiji (potrošački, spektakularni...) aspekt stvarnosti postindustrijskog društva i medijske civilizacije. Ishod? Ovlašno emancipovani *podanik* koji polako prestaje da drhturi od straha i transformiše se u *potrošača*, a da nije stigao da postane i *građanin*, sa svim što uz to ide. E da, međusobne sličnosti inače kulturološki relativno udaljenih posttotalitarnih društava su veće nego što obično pretpostavljamo...

Ne mogu i ne smem da oćutim prigovor izdavaču koji knjigu (kod nas do sada nepoznatog autora!) nije snabdeo nikakvim predgovorom ni pogovorom, ama ni uredničkim "tizerom", pa čak ni najbanalnijom "beleškom o piscu"!? Neshvatljiv propust za jednu od inače najboljih, uistinu u svakom smislu elitnih izdavačkih kuća u ovoj zapuštenoj zemlji.

Ako zanemarimo ovu "bočnu" brljotinu, *Portugalija danas* je pravo osveženje, studija jednoga stanja posttotalitarnog bluza koja svome predmetu pristupa studiozno i sa mnogo strana, svesna da su koreni problema o kojem govori dakako nužno "politički" ali tek u jednom mnogo, mnogo širem smislu od pitanja "ko je na vlasti" i u šta se ta vlast trenutno zaklinje. Dakle, koren društvenog stanja jeste *kulturološki*, ne u banalnome smislu "mentaliteta naroda" (na koji se uvek lako pozivati i vaditi), nego sadejstva bezbrojnih istorijskih silnica koje (ne)svest ljudi presudno oblikuju (*upisuju* se u nju!) čine takvom kakva je. A što se samog Žozea Žila tiče, biće da greši samo u jednom: mnogo toga za šta mu se čini da je "tipično (ako ne i isključivo) portugalski problem" ovdašnjem će čitaocu biti tako familijarno kao da je odrastao uz obale Težoa ili modrog Atlantika... ◂

Teofil Pančić

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Domaćice manje zbori

Narednih nedelja očekuje nas **zastrašujuća predizborna trka**. U informativnim emisijama ćete satima i danima gledati političare koji će pojedinačno ili u koalicijama pokušavati da vas u nešto ubede. Potpuno je prirodno da ćete posle početne znatiželje veoma brzo osetiti zasićenje. Po svoj prilici, formiranje nove vlade neće biti rezultat rezultata na izborima, to je već svima jasno, Vladu će formirati onaj ko bude u stanju da prvi **sklepa koaliciju** i skupi 126 poslanika. Dakle, vaš glas je bitan, a u stvari i nije, jer nećete baš samo vi da birate. Biraće političari i to jedni druge.

Ukoliko poželite da pobegnete od politike, (što je, verujte, uz TV program utopija), pomislićete da su TV serije **dobro skrovište**. Tu ćete tek osetiti kao da ste pred biračkom kutijom. Za vaš glas, ili broj na vašem daljinskom je počela ozbiljna bitka. Sulejman Veličanstveni, naslednik Ali Rize (sa Prve) – krenuo je na pohod ka Ostrvu (na Pinku), a moraće da pobedi i **Montevideo** (na RTS-u bog te video) i Selo koje gori dok se baba češlja. Nema šanse da gledate odjednom ili paralelno, jer sve serije se emituju u isto vreme, a reprize su raspoređene sa šahovskom preciznošću. Borba za TV gledaoce u Srbiji je neverovatno surova i ne dozvoljava **kompromise TV pluralizma**. Ne možete da gledate dve serije, kao što ne možete da glasate za dve partije. Rat je počeo borbom za termin. Ponedeljak u 20h je rezervisao RTS, a Prva je pokušala da ga otme spektakularnim krajem serije "Kad lišće opada", gde je turski Giga Moravac umirao na parče uz Prvi **TV parastos** na ovim prostorima.

Pink, naravno, nije ostao po strani i najavio je hit seriju "Ostrvo", gde će endemska lepra i ljubavne peripetije biti mamac za gledaoce. Da budem iskren, plaši me **mogućnost ekranizacije azila za leprozne**, svojevrsnog TV lazareta na kojem bi gledali posledice ove bolesti. Pošto je Montevideo jedan, u pomoć je pritekao Radašin, onako srpski, da se suprotstavi Sulejmanu – reprizno.

Borbe su se rasplamsale najavama gde su se pojavili glumci iz serija koji nas pozivaju da ih gledamo. Turskim glumcima je Prva prva, a na RTS su nas pozvali pitomci Vojne akademije i akteri Montevidea.

Nakon glumaca, a po uzoru na političke stranke – pojavile su se VIP persone u ulozi simpatizera serije. To je takođe novitet u promovisanju TV programa pa recimo, **Goca Tržan i Snežana Savić** obožavaju turske serije na Prvoj, a **Marija Šerifović i Lepa Brena** jedva čekaju da počne "Ostrvo" na Pinku. A šta ćemo ako neko od njih, čisto iz zezanja, daleko bilo, prebaci kanal tokom omiljene serije. Koliko vredi tajni snimak Brene koja gleda turske serije, ili Goce koja prati Grke?

Da li će se vekovni rivalitet, da ne kažem animozitet između Turaka i Grka oživeti danas u Srbiji prizvan bizarnim motivom – TV rejtingom? Taman se smirio Kipar, a mi ovde **podgrevamo napetost**. Ko će onda biti plavi šlemovi – da l' možda oni sa Vojne akademije?

Pitanje glasi, gde pobeći od presije sapunskih i parlamentarnih izbora. Ako mene pitate, a verujte nisam jedini, naša oaza se nalazi na kablovskom kanalu **24 Kitchen**. Nema vesti, nema politike, ono jest malo rogobatan taj njihov holandski, ali 24 sata dnevno neke žene i neki muškarci kuvaju samo za vas. Jednostavna kuhinja, divne slike namirnica i hrane, opuštajući tempo bez brze montaže i neurotične dramatike, **poput leskovačkog vozića** koji neprekidno ide u krug. Jela iz celog sveta, neke seksi gospođe, prave žene, a ne manekenke, a još i kuvarice, ima i feminiziranih frajera ko voli, nikada im ne dosadi da vam ponude da **još nešto čalabrcnete**. Je l' pamtite onu repliku kada nakon obilnog ručka sedite za stolom, a domaćica duboko uzdahne i pita (i sebe i vas) ono staro egzistencijalističko pitanje o smislu: **A šta ćemo sutra za ručak**? Ima u tom pitanju blage mučnine, jer osećate da sam razgovor o hrani može dovesti do njenog vraćanja iz nabreklog stomaka. No, osim pretovarivanja, pitanje ima u sebi i blagu notu neizvesnosti, jer danas jesmo, sutra ko zna gde smo. Ovakva pitanja treba postavljati oprezno, **nikako iznebuha**, jer nas vredna domaćica uprkos najboljoj nameri vraća u surovu realnost naših svakodnevnih izbora. ◂

Makedonija: **Stvaranje antičkog identiteta**

Muke po Aleksand

Kako lepša prošlost treba da nadomesti bedu sadašnjosti i neizvesnu budućnost. Aleksandar Veliki, Skenderbeg i barokno Skoplje. Zašto vlada premijera Nikole Gruevskog ne haje zbog kritika da suludo baca stotine miliona evra na stvaranje antičkog identiteta Makedonaca, to jest na "grubu, agresivnu i glupu nacionalnu politiku"

Za "Vreme" iz Skoplja

"Centar Skoplja liči na Diznilend, na Asteriksov park u Parizu... U ostatku Makedonije se ne grade putevi, nema nikakvih kulturnih zbivanja. Radi se o koncepcijskoj karikaturi glavnog grada Republike Makedonije", izjavio je u jednoj emisiji bugarske televizije bivši premijer Ljupčo Georgijevski komentarišući kontroverzni projekat "Skoplje 2014". Tako ne misli samo počasni predsednik i osnivač vladajuće partije VMRO-DPMNE, a danas lider opozicione

MAKEDONAC: Aleksandar Veliki u centru Skoplja

VMRO – Narodne partije. Projekat je naišao na osudu dela stručne javnosti zbog neviđenog kiča i maltene muzejske postavke "bataljona" spomenika ličnostima iz makedonske istorije i zbog izgradnje novih adminstrativnih zgrada i rekonstrukcija fasada u centru prestonice, sve u tzv. baroknom stilu. Makedonski mediji koji još nisu pod kontrolom vlade premijera Nikole Gruevskog o tome su kritički i podrugljivo izveštavali. Protestovale su i nevladine organizacije, a Atina i Brisel reagovali su zbog megalomanskog spomenika Aleksandru Velikom, koji je zbog toga brže-bolje prekršten u "Vojnika na konju".

Ipak, vladajuća koalicija VMRO-DPMNE i albanske Demokratske unije za integraciju – koja je ćutanje svojih glasača "kupila" postavljanjem proporcionalnog broja spomenika albanskim herojima i izgradnjom novog trga i spomenika Skenderbegu u Skoplju, na ulazu u Staru čaršiju na levoj obali Vardara – i dalje nemilice troši stotine miliona evra, pokušavajući da stvori utisak izgradnje novog nacionalnog identiteta.

ŽIVOT U BEDI: Dok makedonski ministri putuju svetom i u tzv. *road showima* očajnički i bez mnogo uspeha pokušavaju da privuku u predizbornoj kampanji obećane strane investicije, Makedonija koliko-toliko održava standard, pre svega zahvaljujući deviznim prilivima brojne prekookeanske makedonske dijaspore i redovnim doznakama albanskih gastarbajtera iz evropskih zemalja, koji su zajedno u 2011. iznosili preko milijardu evra.

Makedonska privreda je u kolapsu, stopa nezaposlenosti je u trećem tromesečju 2011. iznosila 31,2 odsto, broj siromašnih iznosi 30 odsto, zvanična prosečna plata oko 330 evra, s tim što hiljadama formalno zaposlenih ljudi plata kasni po dva i više meseci. Caruje siva ekonomija, koja prema procenama sindikata doseže 40 odsto BDP-a. Prema analizama Svetske banke, "na crno" zarađuje oko 80.000 građana. Zato i ne iznenađuje što je ugledni britanski "Ekonomist", na osnovu "indeksa siromaštva" Makedoniju stavio na prvo mesto od 92 analizirane zemlje i, kalkulišući procentom inflacije i brojem nezaposlenih, zaključio da stanovništvo Makedonije živi u bedi. Makedonska vlada nije htela zvanično da komentariše "novinarske tekstove", pozivajući se na pozitivne ocene svetskih finansijskih institucija o svom radu.

Barok-burek nacionalizam

"Istorija Skoplja (pa i Makedonije, jer je ovaj rak proširen na čitavu zemlju) jednoga će se dana deliti na turski period, srpsku vladavinu, bugarsku okupaciju u Drugom svetskom ratu, državu Makedoniju u socijalizmu, nezavisnu Makedoniju i Makedoniju pod okupacijom agresivnog, nazovimo ga, barok-burek nacionalizma", izjavio je reditelj Slobodan Unkovski za skopski "Utrinski vesnik". On je rekao da je "nacionalizam sladak, zavodljiv i osobito ga gladni konzumiraju lako; on kao turbofolk ili droga privremeno diže korisnika u nerealne visine, ali ga posle određenog perioda ostavlja tamo da se snalazi kako zna i ume."

"Mi, pre svega žitelji Skoplja, izdali smo Skoplje, prepustili ga čeljustima barokne aždaje, uopšte i ne pokušavajući da ga odbranimo, ne pomažući mu da izađe na kraj sa ovom primitivnom invazijom neukusa i proizvoljnosti, diletantske arhitekture i patetične simbolike, bakalske logike i novokomponovanog patriotizma. Izdali smo Skoplje bez reči, bez ispaljenog metka u njegovu odbranu. Skoplje pamti sve, i to ko ga je silovao, i to ko ga nije branio, a morao je da ga brani. I Skoplje će im, na svoj način, svima uzvratiti."

ANTIČKA ILI KOMINTERNOVSKA NACIJA: I pored toga što inače krajnje neorganizovana opozicija svakodnevno u medijima prebrojava stotine miliona evra bačenih u vetar na megalomanske građevinske projekte, vlada građanima koji grcaju na granici siromaštva ili ispod nje umesto bilo kakve nade za budućnost nudi lepšu prošlost: novi "antički identitet". Time se delimično maskira najpre koncept koji je bivši premijer Georgijevski nazvao "grubom, agresivnom i glupom nacionalnom politikom" a onda i novo poreklo koje vuče direktne korene iz IV veka pre naše ere uz "nasledstvo" ogromne imperije Aleksandra Velikog.

Iako je posle svega što se dešavalo na prostorima nekadašnje Jugoslavije neshvatljivo da se sa tolikim zakašnjenjem u XXI veku kao lek za nacionalne frustracije "prodaju" već prežvakane priče o poreklu (Srbija i Hrvatska su slične tužne priče preživele sa famama o "vaseljenskom narodu" i "tisućljetnoj kulturi"), plodno tlo na koje u Makedoniji nailazi antikvizacijska propaganda može se delimično razumeti. Jer, iz različitih razloga svi susedi Makedoniju decenijama drže u pat-poziciji: Grčka ne priznaje ustavno ime Makedonije, Bugarska jezik i naciju, Srbija autohtonost Makedonske pravoslavne crkve, a Albanija koristi brojnost makedonskih Albanaca za pritiske vezane za njihova prava i životne uslove, o kojima etnički Makedonci u Albaniji mogu samo da sanjanju.

U takvim uslovima je deo spin-doktora oko premijera Gruevskog pod pritiskom makedonske dijaspore u SAD, Kanadi i Australiji uspešno proturio "antičku" priču. Pritom ne haju za to da se zapravo makar i jalovim pokušajima presecanja veza sa slovenskim identitetom (teza: "preci današnjih Makedonaca nisu došli sa Karpata, roneći sa cevčicama u ustima, već ▸

"Pognutu glavu ni sablja ne seče!"

Prema nedavnom istraživanju Instituta za sociološke nauke, koje su preneli pojedini makedonski mediji, porazno je nizak stepen demokratske svesti među građanima Makedonije. Oni su se u ogromnom procentu izjasnili za "čvrstu ruku", za ulični patriotizam i za neporecivi autoritet vlasti, sve u duhu makedonske poslovice da "pognutu glavu sablja ne seče".

Čak 72 procenta anketiranih je ubeđeno da je "država najveća vrednost", a čak 64 procenta da "državu treba da vodi samo jedna autoritativna ličnost". Sablažnjujuće za budućnost Makedonije deluju objavljeni podaci iz ankete da maltene polovina ispitanika smatra da je "prevelika demokratija štetna" (49 procenata) i da je poslušnost "najvažnija osobina" (57 procenata).

Vevčani: Život (ni)je maskenbal

Na tradicionalnom karnevalu u etnički makedonskim Vevčanima su u glupoj humoreski maskirani muškarci u "burkama" nosili ogroman falus. To je izazvalo proteste uvređenih muslimanskih vernika u Strugi, na kojima su se pojavili i demonstranti sa bradama i vehabijskom odećom koji su nosili transparente na arapskom jeziku, spaljena je makedonska zastava i kamenovan jedan autobus. Zapaljena je crkva u etnički mešanom struškom selu Labuništa, a usledio je i pokušaj paljenja crkve u tetovskom selu Mala Rečica. Na vratima najveće aktivne džamije u Bitolju – Isak-begove – ispisan je grafit "Smrt Šiptarima".

su potomci antičkih Makedonaca...") makedonskom nacionalnom identitetu zapravo zadaje najteži udarac. I to ne samo zbog jezika i bogatog kulturnog nasleđa, već i zbog pothranjivanja politički vulgarizovane teze dela šovinista u Bugarskoj, koji tvrde da su Makedonci "izmišljena", "Titova" ili "kominternovska nacija."

BAROKNA PRESTONICA: Poznati arhitekta, profesor Miroslav Grčev, kaže da "samo diletant, samo "budala" može da govori o "makedonskoj praistoriji u neolitu i paleolitu", da bi u normalnim zemljama to trebalo da bude deo parodije i komedije. A u Makedoniji se ljudima koji zastupaju takve teze daju mikrofoni i govornice "da brukaju svoj narod". Grčev i druge javne ličnosti koje kritikuju "antičke ambicije" vlade, zbog svojih izjava izloženi su žestokim napadima vlasti, koja u makedonskoj javnosti i dalje plasira "naučne" teze poput onih da je makedonska kultura oformila barok, da su neka svetska remek-dela zapravo kopije makedonske kulture i da su među plagijatorima i stari Rimljani. Nije čudo što se zbog takvih teza udružuju grčki i bugarski poslanici u Evropskom parlamentu, usled čega Komisija za spoljne poslove donosi Rezoluciju u kojoj se preporučuje formiranje "zajedničkih komisija Makedonije i Bugarske" koje bi maltene bile zadužene za revidiranje zvanične makedonske istorije.

Ipak, čini se da ništa ne može da pokoleba čvrstu odluku vlasti da nastavi zahuktale procese antikvizacije istorije i nakaradne rekonstrukcije Skoplja u "baroknu" prestonicu. Mnoge arhitekte su se već izjasnile da će nova "barokna" fasada "staklenog" solitera nekadašnje makedonske Elektroprivrede – sada direkcije austrijskog EVN – biti "arhitektonsko samoubistvo". Među novim "baroknim" kulisama Skoplja posebno mesto pripašće modernom objektu vlade. Stručna komisija je već izabrala jedno od pet rešenja za novi izgled zgrade na Vardaru u baroknom stilu i zatražila od autora postojećeg objekta, nagrađivanog arhitekte Petra Muličkovskog, da učestvuje kao konsultant u procesu sakaćenja sopstvenog dela. Iako je reč o objektu koji je, kada je izgrađen 1970, bio ultramoderan i nagrađen prvim mestom na saveznom konkursu u SFRJ za idejno rešenje i saveznom i republičkom nagradom za najbolje izvedeni projekat. "Apsolutno ostajem pri stavu da je to što nameravaju izvitopereno, čitav slučaj je maskarada, pozorišna predstava. Barokna fasada bi iz korena izmenila izgled zgrade i u stvari je dokaz da se ne radi o običnoj rekonstrukciji fasade, kao što tvrde, nego o ideološkoj fasadi", reagovao je ozlojeđeni Muličkovski.

ČISTOKRVNI MAKEDONCI: Njegov protest zasad nije izazvao reakcije vlasti, ali je zato pojačan i ubrzan proces podele u društvu – na "Slovene" i "pristalice antike", na "izdajice" i "patriote". U vreme euforije zbog dobrog rezultata makedonskih rukometaša na EP u Srbiji, žestoko su napadani novinari koji su u svojim kolumnama ili na Fejsbuku pozivali na umereno proslavljanje i ublažavanje navijačke egzaltacije potpirivane od strane vlasti. Obeleženi su svi oni koji se nisu slagali sa zvaničnim podstrekavanjem maksimalne euforije: vladini navijački vozovi, doček rukometaša na granici, prolazak ispod novoizgrađene "Trijumfalne kapije" (koja je zbog šegačenja u javnosti prekrštena u "Kapiju Makedonije"), dodela medalja za zasluge za Makedoniju rukometašima za osvojeno peto mesto, gromoglasno emitovanje kopije srpske navijačke pesme "Pozdravite šampione" Tonija Montana u makedonskoj obradi, u kojoj se peva o "Goceovoj rasi" (Goce Delčev, makedonski nacionalni heroj iz vremena osmanlijskog ropstva) i u kojoj se uz prisustvo državnog vrha na proslavi "prisvaja Solunsko polje". Na veb-strani rukometaških navijača pojavio se i fašistoidan tekst da sportske reprezentacije Makedonije postižu vrhunske rezultate "jer se u njih ne mešaju Albanci", da će uspeha biti dokle god su reprezentativci "čistokrvni Makedonci".

Svi koji su pozivali na trezvenost stavljeni su na stub srama i optuženi zbog nedostatka nacionalnog ponosa. Iako su Islamska verska zajednica Makedonije i pojedini NVO-i etničkih Albanaca reagovali zbog navijačkog prekrajanja jedne antifašističke pesme u koju su ubačeni stihovi o "prokletim Šiptarima", koja se pevala u Nišu i Beogradu, vlasti nisu na vreme reagovale. Prisustvo predsednika države Đorđa Ivanova, koji je na jednoj utakmici sedeo među navijačima, optužbama da se zatvaraju oči pred šovinizmom dalo je drugu dimenziju. Opasna igra sa nepredvidivim posledicama u još rovitoj međunacionalnoj i međukonfesionalnoj sferi u rovitoj Makedoniji, ubrzo je imala svoj epilog u događajima u Strugi (videti okvir), a onda i širom zemlje, pa i na Kosovu, gde je nedavno na jednoj rukometnoj utakmici zapaljena makedonska zastava i gde su ponovo isticani transparenti sa zlokobnim porukama o kraju Makedonije...

I dok propadaju ideje o integrisanom multietničkom obrazovanju, a osnovne škole se i u prestonici polako etnički dele na "naše" i "njihove", uz žestoko disciplinovanje medija, produžava se hajka na "špijune", "nacionalne izdajice ", "strane plaćenike" i "zaverenike". U nametnutoj atmosferi krajnjih suprotnosti u kojima su oni koji odlučuju o sudbini države i sledećih generacija ljudi "kratkog fitilja", kao da postaje pravilo da se u politici najlakše katapultiraju "jastrebovi". I kod Makedonaca i kod etničkih Albanaca. ◂

Siniša Stanković

40. МЕЂУНАРОДНИ ФИЛМСКИ ФЕСТИВАЛ
40th INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

оснивач

Београд
www.beograd.rs

покровитељ

Република Србија
Министарство културе, информисања и информационог друштва

У СВЕТУ ВЕЛИКИХ
AMONG THE GREATS

24. II - 4. III 2012.

генерални спонзор

NIS
GAZPROM NEFT

Telekom Srbija

AIRFRANCE

SAMSUNG

TREND CAR

PTC

ПОЛИТИКА

VREME Danas Press studio B Kurir Вечерње новости Story Lisa sensa ELLE SAGA new frontier group

Radio 96.9fm Radio 3 WHAT HI-FI message DHL CONTINENTAL HOTEL BEOGRAD Забавник

Turistička organizacija Beograda
Tourist Organization of Belgrade

Mađarska pod sankcijama EU

MMF, CNN i ostali neprijatelji

Po prvi put Evropska komisija je kaznila jednu državu članicu EU zbog budžetske nediscipline i uskratila joj skoro pola milijarde evra iz fondova za privredni razvoj. Ali nisu samo ekonomski faktori uticali na ovu odluku bez presedana

Za "Vreme" iz Budimpešte

PRE NEKOLIKO NEDELJA u gradu Egeru, poznatom po crnim vinima i braniocima tamošnje tvrđave, koji su se junački borili protiv Turaka, aktuelni vođa mađarske oslobodilačke borbe, premijer Viktor Orban, na zatvorenom sastanku sa članovima vladine koalicije izneo je tvrdnju da je protiv njega planiran puč. Pokušaj puča je označen kao "tronožan": Jedna noga su mangupi u njihovim redovima, drugu nogu čine oni delatnici mađarske diplomatije koji još šuruju sa neprijateljima mađarskog naroda, kojima su se pridružili i strani elementi sa američkim CNN-om na čelu. Kao krunski dokaz navedeni su izveštaji ove medijske kuće, u kojima se kaže da navodno ima razmimoilaženja u vladajućem Fidesu. Izveštaji mađarskih medija o ovom "otkriću" premijera pojavili su se još u toku zatvorenog sastanka i to ne samo na stranicama malobrojnih nezavisnih medija (uglavnom na internet portalima) nego i na sajtovima proređimske štampe. Svi su se pozivali na nekolicinu nezavisnih izvora. Potom su, međutim, pred javnost izašli portparoli i vlade i premijera i partije i demantovali priču o "međunarodnoj zaveri".

Šta se u stvari dogodilo: za vreme glasanja o tome da li najbolja drugarica supruge premijera Orbana treba da postane šef svih sudija u zemlji, koji odlučuje o tome ko, gde i kome sudi, bilo je i u redovima Fidesovih poslanika glasova protiv. Pošto se na tajnom glasanju ne zna ko za šta glasa, Viktor Orban bio je primoran da zavede red u stranci, jer predstoje sudbonosne bitke.

EU TRENIRA STROGOĆU: Bio je u pravu. Prvo je Evropski parlament većinom glasova izrazio duboku zabrinutost zbog stanja demokratije u Mađarskoj i tražio od vlade Viktora Orbana da promeni najspornije zakone (ukupno šest) i to tako što će prvo da zatraži mišljenje Evropske komisije, Saveta Evrope i Venecijanske komisije i tek na osnovu njihovih preporuka da modifikuje već donete pravne akte.

Fidesovci su odmah pokušali da smanje značaj odluke Strazbura. Naime, EP je dao podršku predlogu "levih" parlamentarnih klubova (socijalisti, liberali, Zeleni) koji zajedno imaju većinu, dok su poslanici narodnjaka, kojima pripada stranka Viktora Orbana, imali drugačiji, blaži predlog i nisu navodno glasali za "zavrtanje ruke" Mađarskoj. Fides je, naravno, optužio socijalističke poslanike iz Mađarske da su "glasali protiv svoje zemlje".

Ali to nije sve: sledila je za građane Mađarske neočekivana odluka Evropske komisije da se blokira nešto manje od 495 miliona evra iz takozvanog kohezionog fonda EU namenjenih za razvoj mađarske privrede. To je prvi put da se vlada EU odlučila na tako drastičan korak protiv jedne od svojih članica. Ovo još nije konačna odluka, jer završnu reč ima *EcoFin* (Savet za privredu i finansije, to jest Savet ministara finansija EU; pored ostalog kontroliše budžetsku politiku zemalja članica) koji zaseda u drugoj nedelji marta. Još se, međutim, nikad nije dogodilo da ministri glasaju protiv predloga Komisije.

Orban i njegovi brojni portparoli proglasili su odluku nepravednom, pa čak i ilegalnom. Mađarski komesar u Evropskoj komisiji Laslo Andor, zadužen za zapošljavanje i socijalna pitanja, nije bio prisutan na sednici Komisije na kojoj se glasalo o merama protiv Budimpešte. On je umesto u Briselu u to vreme bio u Budimpešti na nekoj konferenciji sazvanoj od strane jednog sindikata i održao je predavanje o penzijskom sistemu. Posle odluke Evropske komisije objasnio je da je on pismeno dostavio svoje mišljenje, da se slaže sa odlukom i da se mere koje utvrđuje Komisija donose konsenzusom.

Na njega su se sručili patriotski projektili iz redova vladajuće koalicije. Pošto je Andora imenovala još socijalistička vlada Ferenca Đurčanja, manji koalicioni partner Fidesa, demohrišćani, njegov postupak je nazvao "nacionalnom izdajom na socijalistički način". Niko pritom nije ni spomenuo da evropski komesari ne smeju u Komisiji da zastupaju interese svojih zemalja, nego samo interese Evropske unije.

Blokiranje dela razvojnog fonda usledilo je zbog toga što Mađarska od svog pristupanja EU, znači od 2004. godine, nijednom nije uspela da održi strogi kriterijum budžetskog deficita od maksimum tri odsto. Drugo je pitanje što je sadašnja vlada konfiskacijom privatnih penzionih fondova privremeno sanirala veći deficit. Međutim, Evropska komisija smatra da su to "vatrogasne" mere (ne govoreći pritom o kršenju principa nepovredivosti privatne svojine) i da Mađarska mora da pokaže spremnost da sistematskije pristupa ovom pitanju.

BORBENA RETORIKA: Dva su osnovna

KAŽNJENIK I SUDIJA: Premijer Mađarske Viktor Orban i predsednik Evropske komisije Hoze Manuel Barozo
Foto: REUTERS

Mera bez presedana

Odluka Evropske komisije da Mađarskoj suspenduje 495.184.000 evra za razvoj, trebalo bi Budimpeštu "snažno da ohrabri" da vodi "razumnu finansijsku politiku", izjavio je evropski komesar za ekonomska i monetarna pitanja Oli Ren. Ta mera "bez presedana" bila je neophodna, jer je potrebno da se prvo ispune odgovarajući makroekonomski uslovi da bi novac iz kohezionih fondova mogao efikasno da se plasira.

EU na taj način povećava pritisak na Mađarsku, koja je u Briselu pala u nemilost i zbog ograničavanja slobode medija, pravosuđa i mađarske centralne banke. Ovakva mera je sprovedena prvi put od postojanja Evropskog pakta za stabilnost i razvoj 2005. godine.

razloga što Žoze Manuel Barozo i njegova Komisija treniraju strogoću na Mađarskoj. Prvi treba tražiti u stanju evropske ekonomije, odnosno u nevoljama koje se gomilaju – Grčka je već mesecima na korak od ambisa, ali nisu daleko ni ostale mediteranske zemlje. Na drugoj strani, tamo gde su Nemačka i ostali odlikaši, već se nazire nešto nalik na Sjedinjene evropske države, koje kao da ne računaju na mnogobrojne "slabije" članice EU. Zato Orbanovi ljudi, pre svega zbog svojih partijskih interesa, ali ne sasvim bez razloga, izjavljuju da ovo pre svega nije kazna za Mađarsku, nego opomena za ostale "loše evropske učenike".

Drugi je razlog skoro dvogodišnja "oslobodilačka" narativna borba Viktora Orbana i protiv Evropske unije i Zapada i ko zna još koga, samo ako "pali" kod potencijalnih glasača. Fides je od sredine devedesetih godina prošlog veka, kada je sa liberalne strane prešao na konzervativnu (taj politički prostor nije tada bio popunjen), naginjao nacionalnim (stroži bi rekli nacionalističkim), ne evropskim rešenjima. Odlučujući momenat se desio 2010. kada je novopečeni premijer-povratnik Orban pitao da li može malo da se olabavi taj strogi princip od tri odsto budžetskog deficita, a Barozo ga odlučno odbio.

Od tada mađarski premijer ni u jednom svom govoru nije zaboravio da istakne da će se boriti za suverenitet svoje zemlje, kao nekad protiv Beča i Moskve. On i njegov ministar privrede izmislili su tzv. neortodoksnu ekonomsku politiku i prvi korak im je bio da "oteraju" Međunarodni monetarni fond, sa obrazloženjem da mogu i bez MMF-a da reše probleme. Nakon godinu dana, ta ista dvojka je bila primorana da ponizno pozove u pomoć nepoželjni MMF.

Postavilo se pitanje kako to da se proda glasačima, koji su navikli na ratobornu retoriku "oslobodilačke" borbe Viktora Orbana? Tako što se nikako ne traži zajam, nego samo nekakva "zaštitna mreža", ako se, ne daj bože, nešto desi. Kao da je MMF nekakav osiguravajući zavod, a ne fond koji daje novac državama u nevolji.

Borbena retorika dovela je do toga da mađarska padne u nemilost Brisela. Označavanje Brisela za kolonizatora (glavna parola nedavnog mitinga podrške vladi Viktora Orbana: Nećemo biti ničija kolona!), nadmene poluizjave u stilu: "sirota Angela (Merkel)", hajke proređimske štampe protiv svih evropskih činilaca, koji nisu naklonjeni originalnom kursu Fidesove vladavine, neuzvraćena ljubav prema Istoku (Kina, Moskva) itd., stvorili su atmosferu odbojnosti prema mađarskom premijeru. On više nije rado viđen gost ni u jednoj prestonici koja smatra da civilizacijski pripada Zapadu. U Vašingtonu ga ne primaju već odavno. Ostaje, na primer, Azerbejdžan.

I, naravno, propaganda, jer se izbori dobijaju u zemlji, a ne u Briselu ili Vašingtonu. Usled totalne neizvesnosti da li će uopšte početi pregovori sa MMF-om, vlada se odlučuje na još jedan sudbonosni korak: dodeljuje više od šest miliona evra za poboljšanje svoje komunikacije (propagande). Posebnu ulogu imaju Orbanovi ambasadori u raznim zemljama, koji su zaduženi da svim silama odbrane vladu i njene postupke na neprijateljskim terenima, zatrovanim zluradim pisanjem strane štampe. Dosad je najubitačniji bio ambasador u Beču (Austrija je posebno pogođena mađarskim porezom na strane banke i strana preduzeća), koji je uputio protestno pismo šefu austrijskog odseka Reportera bez granica, zbog toga što su Austrijanci dodelili nagradu za slobodu štampe novinarima iz nezavisnih medija u Mađarskoj. ◂

Gabor Štajnic

HOĆEMO REFERENDUM: Škot u kiltu ispred edinburške tvrđave

Fotografije: REUTERS

Nezavisnost Škotske

Kilt bez krune

Koliko je realno da se Škotska otcepi od Velike Britanije? Kako premijer Dejvid Kameron ubeđuje Škote da su "zajedno jači" i zašto mu mnogi ne veruju

Za "Vreme" iz Londona

KADA NEKI NESMOTRENI stranac oslovi Britanca iz Škotske sa "Englez" obavezno se ujede za jezik. Greška te vrste teško se prašta, a uvređeni često gunđaju: "Glupi stranci, ne prave razliku između Engleza i Škota." Razlike su brojne: nacionalna hrana i piće, nacionalna muzika, nošnja, ples i instrumenti, nacionalni timovi u fudbalu, ragbiju i drugim sportovima. Iako im je kraljica zajednička, između ove dve "nacije" – kako se sami definišu – takmičarski duh je uvek prisutan.

U poslednjem odmeravanju snaga između Londona i Edinburga na izborima za škotski parlament 2011. godine, apsolutnu pobedu odnela je Škotska nacionalna partija sa Aleksom Salmondom na čelu. Ovaj "savršeni politički operativac", kako ga protivnici opisuju, sa strankom koja sada ima apsolutnu parlamentarnu većinu u Škotskoj, trn je u oku zvaničnog Londona, jer je stožer njegove politike poziv na referendum za škotsku nezavisnost. Optimizam i vera u bolju budućnost zrače iz Salmonda kad govori, a njegov prefinjeni osećaj za politički marketing prosto zastrašuje protivnike. Slogan *"Yes, we can"*, kojim je Barak Obama osvojio predsedničke izbore 2008. godine, bio je uzvik Škotske nacionalne partije u kampanji 1997. godine, primetio je "Gardijan". Ubedljiva pobeda

IGRE SA OTCEPLJENJEM: Šef škotske vlade Aleks Salmond

nacionaliste i separatiste otvorila je niz pitanja o političkoj, ekonomskoj i socijalnoj budućnosti kraljevstva.

"Počujte naše argumente", poručuje Aleks Salmond, premijer Škotske, uz promotivnu kampanju "Napred Škotska". Iako ima malo više od pet miliona stanovnika, što je nešto manje od deset procenata ukupnog stanovništva Velike Britanije, Škotska je za Kraljevstvo važan faktor stabilnosti. Salmondovo podgrevanje političke situacije samo utiče na podizanje strateške i ekonomske vrednosti severne britanske države kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou. Pogled koji finansijski centar kao što je London ima na Severno more, bogato izvorima nafte i gasa, neprocenjiv je. Premijer Dejvid Kameron u nekoliko navrata skrenuo je pažnju da je ujedinjena Britanija jača Britanija.

HRABRO SRCE: Temelji današnje težnje Škotske da se otcepi od Velike Britanije zalaze duboko u istoriju Ostrva i sežu do trinaestog

veka i borbe protiv engleskog osvajanja, ovekovečene u filmu Mela Gibsona *Hrabro srce*, koji je došao kao vetra u leđa škotskim separatistima. Još od 1707. godine, kada je formirano Ujedinjeno Kraljevstvo, separatizam je prisutan u političkom životu Škotske, a u modernoj istoriji politički osnov za to uspostavio je referendum o devoluciji iz 1997. godine, kada su Škoti potvrdno odgovarali na pitanje: da li podržavate osnivanje škotskog parlamenta? Proces praćen zakonom o devoluciji iz 1999. godine doveo je do osnivanja lokalnih parlamenata i u Severnoj Irskoj i Velsu, čime je veliki deo nadležnosti prebačen iz Vestminstera na regionalne (državne) parlamente. Devolucija je jedino zaobišla Englesku, koja je ostala u potpunoj nadležnosti Londona.

Klima koju je tada stvorila laburistička vlada Tonija Blera dovela je do dodatnog političkog profilisanja svake od konstitutivnih država, pa je Škotska uobličila svoju levičarsku nacionalnu politiku. Socijalistička Škotska svojim građanima nudi besplatno obrazovanje i zdravstveno osiguranje, kao i niz drugih socijalnih beneficija. "Selimo se u Škotsku", poručivali su mladi Englezi sa skorašnjih protesta zbog rigoroznih mera štednje koje vlada Dejvida Kamerona uvodi ne bi li smanjila državni deficit. U poslednjih par godine recesije, mladi Englezi pokazuju prstom na Edinburg dok kritikuju London.

Trenutna situacija je, ipak, prilično jasna – otcepljene Škotske nema prevelikih izgleda na uspeh. U istraživanju sprovedenom u januaru, svega 23 odsto Škota podržalo bi nezavisnost. Britanska javnost je povodom ovog pitanja prilično mirna. Pitanje nezavisnosti ne izaziva socijalno nezadovoljstvo, proteste ili nemire. Iako su mnogi označili nedavnu posetu Dejvida Kamerona Edinburgu kao događaj visokog rizika, britanski premijer se po ocenama analitičara odlično poneo. On je staloženo objasnio da je pravo građana Škotske da odlučuju o svojoj sudbini, ali da on lično ne veruje da će do otcepljenja doći. Dodao je da će škotsko "ne" nezavisnosti otvoriti prostor za pregovore o dodatnim nadležnostima koje London može da prenese na Edinburg.

ŠTA BI BILO, KAD BI BILO: Sa druge strane, Aleks Salmond nezaustavljivo vodi političku kampanju. On, kako unutar tako i van zemlje, priprema teren za novu evropsku državu. Energetski gigant SSE, jedna od najvrednijih škotskih kompanija, upozorila je da Salomondove unutrašnje i međunarodne aktivnosti u poslednje vreme utiču na nestabilnu poslovnu klimu u Škotskoj.

Ostrvski mediji su se u proteklom periodu intenzivno bavili pitanjem: šta bi bilo da Škotska zaista izglasa nezavisnost? Transformacija sistema koja bi usledila imala bi nesagledive razmere. Politički gledano, demokratija bi bila u škripcu, jer bi Konzervativna partija pobeđivala na svim izborima. Laburisti bi izgubili najveći deo svog biračkog tela baziranog u Škotskoj. U tom slučaju tradicionalni sistem glasanja, prema kome pobednik u regionu nosi sve glasove tog regiona, morao bi da bude promenjen. Vojska i policija takođe bi pretrpele rigorozne strukturne reforme koje otvaraju pitanja nacionalne sigurnosti. Mnoge druge socijalne i kulturne institucije bile bi na tankom ledu podeljene vlasti.

SIMBOL NEZAVISNOSTI: Ser Šon Koneri

Zajedno smo jači

"Ja se nadam da će se ljudi u Škotskoj izjasniti za ostanak u Ujedinjenom Kraljevstvu", rekao je britanski premijer Dejvid Kameron, jer je Škotska kao deo Velike Britanije "jača, bogatija i sigurnija", te da će se on za to boriti. Baš kao i Vels i Severna Irska, i Škotska po njemu profitira od snage Ujedinjenog Kraljevstva, kome je pristupila "Aktom ujedinjenja" 1707. godine. Zagovornici nezavisnosti smatraju sa druge strane da bi Škotskoj bilo bolje izvan Velike Britanije. Milijarde od poreza na naftu u Severnom moru u tom slučaju ne bi se odlivale u London. Kameron je na to odgovorio da Škotska kao deo Velike Britanije ima glas u Savetu bezbednosti UN, te da je brani jedna od najjačih armija na svetu.

ŠPANSKA VEZA: Plašeći se španskog veta pri eventualnom pristupanju Evropskoj uniji, škotski nacionalisti su sa zadovoljstvom dočekali izjavu španskog ministra spoljnih poslova Hosea Garsije Margalja. On je boraveći u Londonu prošle nedelje odbacio svaku paralelu između Kosova i Škotske u spoljnoj politici Španije. Prokomentarisao je da Španija blokira put Kosova ka Evropskoj uniji, jer bi u suprotnom podsticala secesionizam u Baskiji i Kataloniji. Ali bi Španija priznala nezavisnu Škotsku kada bi to bilo dogovoreno na relaciji Edinburg–Vestminster, objasnio je španski ministar, a preneli škotski mediji.

Datum referenduma koji je Aleks Salmond obećao ostaje glavno političko pitanje. Od tajminga zavisi sve, stav je većine ostrvskih analitičara. Svi se slažu u oceni da što kasnije referendum bude zakazan, to ima više izgleda na uspeh. Opozicija poziva Salmonda da referendum održi 2013. godine umesto, kao što je najavljeno, na jesen 2014. Istovremeno, deo javnosti insistira da referendum bude organizovan na nacionalnom nivou "jer budućnost cele nacije zavisi od rezultata".

Prošle nedelje se u priču upleo i izdavač Rupert Mardok, stari prijatelj Aleksa Salmonda. Mardok je Škotsku nacionalnu partiju na izborima 2011. godine velikodušno podržao na naslovnim stranama škotskog izdanja visokotiražnog dnevnog tabloida. Pored "tvitova" kojima je Mardok poslednjih sedmica podržavao ideju o nezavisnoj Škotskoj, u prvom broju njegovog novog nedeljnika *Sun on Sunday* (zamena za ugašeni *News of the World*) lansiranog prošle nedelje, na naslovnoj strani škotskog izdanja objavljeno je da je 18. oktobar 2014. godine dan odluke o sudbini Škotske. Opozicija je napala Salmonda zbog odugovlačenja političke i ekonomske neizvesnosti, a i njegovo prijateljstvo sa Mardokom došlo je pod lupu javnosti.

Politički analitičari su od početka prepoznali i drugu stranu Salmondovog isključivog stava po pitanju nezavisnosti Škotske. Imajući u vidu da podrška nezavisnosti nikada do sada nije premašivala 38 odsto, sa isuviše krutim stavom lider škotskih nacionalista mogao bi olako i da izgubi. U prilog onima koji tvrde da je priča o nezavisnoj Škotskoj zapravo "izvlačenje maksimuma nadležnosti od Londona" govori i to da je pod političkim pritiskom talentovani Salmond u poslednje vreme počeo da govori o "nezavisnosti – ili maksimalnoj devoluciji". ◂

Marko Milovanović

Intervju: Čarls Grant, direktor Centra za evropske reforme u Londonu

Hladni rat u usijanom regionu

"Biće puno gore, pre nego što bude bolje", kaže Grant osvrćući se na stanje u Siriji. Rusija ima naviku da podržava gubitnike, a Kina je po ustaljenoj praksi u SB UN stala iza Rusije. Odnosi Vašingtona i Moskve mogli bi dugoročno da se pogoršaju. Na Bliskom istoku preti izbijanje regionalnih sukoba. Izrael bi mogao da započne rat protiv Irana i dovede Baraka Obamu i SAD u veoma neprijatnu situaciju

"VREME": Iz Sirije svakodnevno stižu dramatične vesti o broju poginulih. Zašto su Rusija i Kina stavile veto na rezoluciju koju su u Savetu bezbednosti UN predlagale SAD i EU?

ČARLS GRANT: Kina je načelno izrazito protiv zadiranja u nacionalni suverenitet i intervenisanja u drugim državama. Rusi smatraju da ih je Zapad izdao u slučaju Libije, da je NATO zloupotrebio SB UN da bi zauzeo stranu u građanskom ratu. Zato Moskva neće ni da čuje izgovore Zapada za intervenciju u Siriji, a i inače je veoma skeptična po pitanju "arapskog proleća". Rusi smatraju da su se te revolucije odigrale po diktatu Zapada, a da demokratizacija arapskih zemalja zapravo omogućava islamskim fundamentalistima da dođu na vlast. Činjenice govore da je Rusija delimično u pravu što se toga tiče. Moskva čini sve da održi svoju poziciju na Bliskom istoku, a Bašar al Asad je njihov jedini prijatelj u tom regionu. Smatram, međutim, da takav stav u velikoj meri može da osujeti ruske interese u arapskom svetu i u zemljama u razvoju koje mahom smatraju da je Asad preterao i da mora da se zaustavi. Rusija dugoročno čak i u Siriji šteti svojim interesima, jer Asad definitivno neće ostati zauvek na vlasti. Mislim da ni pritisak zapadnih niti drugih zemalja neće navesti Moskvu da promeni svoj stav. Rusija ima tu naviku da podržava gubitnike.

Kakav je tu interes Kine?

Tu se pre svega radi o zajedničkom principijelnom stavu Pekinga i Moskve da je intervencionizam Zapada loš i opasan, te da bi u budućnosti mogao da bude primenjen i u njihovoj sopstvenoj zemlji. Kinezi su uvek zabrinuti zbog potencijalnog zapadnog intervencionizma, na primer u slučaju Tibeta, a Rusi zbog Čečenije. Pomalo je cinično da Rusi i Kinezi imaju neku vrstu dogovora da podržavaju jedni druge po pitanja odluka Saveta bezbednosti. Pre nekoliko godina Rusija je na sličan način podržala Kinu u SB po pitanju Burme i Zimbabvea. Sada Rusija po pitanju Sirije zastupa snažno stanovište, a Kina je samo prati. Rusija je u ovom slučaju pravi oponent Zapadu. Činjenica je da Rusija ima određene bezbednosne interese u Siriji, koje Kina nema. Peking pak ima interes da održava dobre odnose sa Arapskom ligom, budući da od zemalja koje su članice uvozi naftu, a Rusija nema takvu vrstu interesa.

Očigledno je da Iran daje podršku Siriji, Saudijska Arabija i Turska podržavaju pobunjenike, Irak zbog svoje blizine sa Iranom podržava Asada, Liban takođe podržava Asada, jer je pod kontrolom Irana. Brine me mogućnost izbijanja regionalnih sukoba

Kakve su šanse da Rusija promeni odnos prema načinu rešavanja krize u Siriji?

Mislim da Rusija neće povući veto jer bi time bila ponižena. Rusi kažu da ne podržavaju Asada *per se* i mislim da je to istina, mislim da bi oni načelno želeli mirnu tranziciju u Siriji. U pravu su kada kažu da nemaju s kim da razgovaraju osim sa Asadovim režimom, budući da opozicija nije organizovana. Zapad predlaže rezoluciju SB UN, a ne nudi jasna sredstva za implementaciju te rezolucije. Izbacivanje sirijskih ambasadora takođe nije dalo rezultate. S druge strane, implementacija rezolucije dovela bi do kolapsa sirijskog režima, a ne postoji alternativa za taj režim. Ne kažem da podržavam Moskvu i ne mislim da je Rusija trebalo da stavi veto na rezoluciju, ali su u pravu kada kažu da zapadna diplomatija nije postigla rezultate.

Da li je na pomolu novi hladni rat?

To jeste moguće. Predstoje predsednički izbori u Rusiji i SAD. Ako u novembru u Americi pobede republikanci, na vlast će doći struja koja je prilično skeptična prema Rusiji. U Rusiji bi mogla da prevlada frakcija koja je manje demokratski orijentisana od dosadašnjeg predsednika Medvedeva, koji preuzima funkciju šefa vlade. U poslednje tri godine došlo je do resetovanja američko-ruskih odnosa i to je donelo benefite obema zemljama. Međutim, sada imamo izraženu tenziju između Rusije i Amerike. Niko od eksperata ne zna da li je ta tenzija dugoročna ili samo trenutna. Rusi su skloni da se predaju emocijama i paranoji, a ni američki republikanci nisu ništa bolji, tako da mislim da postoji mogućnost da komplikovani odnosi Rusije i SAD poprime ozbiljniju formu.

Generalni sekretar NATO-a Anders Fog Rasmusen izjavio je da bi alijansa mogla da interveniše u Siriji i bez odobrenja Saveta bezbednosti. Da li će to da učini?

Ne. Oni to jesu radili u prošlosti, primer je i bombardovanje Srbije 1999. bez odobrenja Saveta bezbednosti UN. Ipak, ne vidim dovoljno "apetita" i političke volje da NATO preuzme takvu akciju u Siriji. Niko ozbiljno ne predlaže slanje trupa u Siriju. Ja sam lično intervencionista, ali, na primer, u smislu postavljanja izbegličkih kampova koji bi bili vojno zaštićeni. To bi trebalo da urade snage Arapske lige, ne NATO.

U slučaju da NATO ipak interveniše u Siriji, da li bi bio ponovljen libijski scenario?

Ne, jer u Libiji smo imali pravi građanski rat sa dve jasno podeljene suprotstavljene strane. U Siriji je situacija drugačija. Sirijski režim ima mnogo veću snagu od opozicione strane, snage nisu izjednačene. To nije klasičan građanski rat, više je pobunjenički. Ne postoje jasno

Foto: Graham Jepson

Čarls Grant je član savetodavnog odbora Moskovske škole političkih studija, komiteta za Rusiju ujedinjene Evrope, turskog think-tanka EDAM i francuskog think-tanka Terra Nova. Njegova područja ekspertize su Rusija, evropska spoljna i odbrambena politika, transatlantski odnosi, kriza evrozone. Centar za evropske reforme bavi se poboljšanjem i jačanjem uloge EU u svetu i međunarodnom politikom.

omeđena geografska područja kojima upravljaju pobunjenici.

Koji je scenario za završetak sirijske krize po vama najrealniji?

Ne mogu da predvidim na koji način će se okončati kriza u Siriji. Najviše me brine povezivanje regionalnih snaga. Očigledno je da Iran daje podršku Siriji, Saudijska Arabija i Turska podržavaju pobunjenike, Irak zbog svoje blizine sa Iranom podržava Asada, Liban takođe podržava Asada, jer je pod kontrolom Irana. Brine me, dakle, mogućnost izbijanja regionalnih sukoba. Asad nije kao Gadafi apsolutni diktator. On je deo režima koji je sastavljen od više moćnih centara. Ako on ode, neko će ga zameniti iz istog režima. Plašim se da će građanski rat i ubijanja još dugo trajati i da će biti puno gore pre nego što bude bolje.

Kako predviđate razvoj situacije u Iranu i koliko su sankcije efikasne?

Sankcije imaju efekta u onoj meri u kojoj oštećuju iransku ekonomiju. S druge strane, takve sankcije verovatno samo jačaju režim. Sankcije će svakako u nekoj meri naneti štetu iranskoj privredi, ali ne verujem da mogu da dovedu do obaranja režima. Ne vidim trenutno volju Teherana za dijalogom sa Zapadom, Rusijom i Kinom. Dok god cena nafte ostane visoka, čak i stroge sankcije ne mogu značajno da oštete režim. Ali, mislim da postoji veliki rizik da Izrael ove godine započne rat sa Iranom.

Šta bi SAD uradile u tom slučaju?

Amerika je "zaglavljena" jer gubi i ako podrži Izrael, i ako ga ne podrži. Ako Izrael vojno interveniše u Siriji pre izbora u SAD, a Vašington ga kritikuje, republikanci bi se okomili na Barka Obamu da je protivnik Izraela. Ako bi pak Obama podržao Izrael, očigledno je da bi SAD narušile svoj kredibilitet na Srednjem istoku, u arapskom svetu bi preovladalo mišljenje da Izrael ne može da preduzme akciju bez američkog odobrenja. Ako Izrael počne da bombarduje Iran, islamski fundamentalisti bi mogli da počnu sa terorističkim napadima protiv Amerike. Time bi američka *soft power* politika bila uveliko ugrožena. To je užasna situacija za SAD. Šta god da urade, gube.

Evropa se i dalje bori sa sopstvenom krizom. Kako vidite budućnost EU i evrozone?

Ne mislim da će doći do raspada EU ili do ukidanja evra, ali mislim da će ova kriza potrajati još dugo. Da bi se rešila kriza, mora doći do određenih promena. Vlade u problematičnim državama moraju da počnu da implementiraju reforme i da se drže budžetske discipline, kako bi ekonomija postala efikasnija. Nemačka i vodeće zemlje EU trebalo bi da promene politiku i da više pomažu krizom zahvaćene države. Konkretno, Evropska centralna banka trebalo bi da bude voljna da u funkciji kratkoročnog rešenja više interveniše, a dugoročno da više ulaže u *bail out* fondove. Države moraju da budu povezane pozajmicama, da budu spremne da pomažu jedne drugima, kako bi pozajmice bile što jeftinije. Problem je što je Nemačka uglavnom protiv ovakvih rešenja i veoma nefleksibilna po pitanju evro-obveznica. Biće uspona i padova, ali u osnovi će evro biti u krizi, sve dok Nemačka ne promeni stav. ◂

Marina Komad

Vodič kroz internet pirateriju

Sloboda i krađa

Osnivači sajta *Pirate Bay* osuđeni su na zatvorsku kaznu i milionsku novčanu kaznu; ekipu koja je vodila *MegaUpload* čeka izručenje u SAD, a moguće i višedecenijski boravak u zatvoru; *BTJunkie* se predao, više ne radi, a mnogi poznati pirati sad se kunu da su ukleti zagovornici poštovanja autorskih prava

Toliko loših vesti za ljubitelje razmene fajlova preko interneta – pirateri-je, ali i sasvim legalnih stvari – odavno nije bilo.

Najpoznatiji sajt pomoću kog je moguće preuzeti filmove i muziku, *The Pirate Bay* (Zaliv pirata) promenio je način funkcionisanja pokušavajući da izbegne sudbinu nekoliko sličnih – zatvaranje. Tri momka, vlasnika ovog švedskog sajta, Fredrik Nej, Peter Sunde i Gotfrid Svartolm, kao i biznismen Karl Lundstrom, čije su usluge korišćene na sajtu i koji je sa njim bio direktno povezan, optuženi su još u januaru 2008. godine za kršenje autorskih prava. Reč je konkretno bila o 34 slučaja – u 21 su u pitanju muzički fajlovi, devet je filmova, a četiri su igrice. Među njima su švedska serijal *Wallander*, danski krimi film *Pusher III*, holivudski hitovi *Hari Poter i vatreni pehar*, *Pink panter* i *Hod po ivici* (film o Džoniju Kešu), zatim popularna serija *Prison Break* (prva sezona), kao i igrice *Call of Duty 2, Diablo II, F.E.A.R.* i *World of Warcraft*.

Posle mnogo sati u sudnici i dve žalbe, 1. februara ove godine švedski vrhovni sud potvrdio je presudu i kaznu: Nej, Sunde i Lundstrom su dobili deset, odnosno osam i četiri meseca zatvora, a ukupna novčana kazna za svu trojicu iznosi 6,5 miliona dolara. Gotfridu Svartolmu takođe je određena kazna zatvora.

Najviše štete su imale američke produkcijske kuće *20th Century Fox*, *Columbia Pictures*, *Warner Bros*, kao i nemačka produkcija *Mars Media* i švedska *Yellow Bird*, ali su one dobile odštetu.

"*The Pirate Bay* će doživeti deveti rođendan. Preživeli smo racije, špijunaže i pretnje smrću, ali smo još ovde. Bili smo u paklu i vratili se nazad, a to nas je učinilo jačim nego ikada. Ljudi koji vode ovaj sajt su se promenili tokom godina. Nijedno razumno ljudsko biće ne bi trpelo ovoliki pritisak tokom osam godina zaredom. Ludački hobi koji nas odvaja od porodica, našeg posla (izvinite, šefe) i naših studija", napisali su ljudi sa sajta *The Pirate Bay* nakon ove presude.

DOSKOČICE: Sada na ovom sajtu uopšte nema piraterije. Nema ni muzike, ni filmova, ni igrica, ali on i dalje nesmetano radi – samo je promenio način funkcionisanja.

Naime, razmena podataka na ovaj način funkcioniše tako što korisnik zahvaljujući torent sajtu ostvaruje komunikaciju sa računarima širom sveta koji sadrže ono što tražimo, recimo poslednji album pevačice Adele. Korisnik polako prikuplja deliće pesama i albuma dok ne kompletira čitav sadržaj. Istovremeno, čim dobije prve deliće, nastavlja ne samo da uzima fajlove već i da ih deli, tj. seje – ostvaruje se dvosmerna razmena.

Ranije je *The Pirate Bay*, kao i svaki drugi torent sajt, na svom serveru čuvao male fajlove od nekoliko kilobajta (takozvane torent datoteke) koji su u sebi sadržali informaciju ko ima novi album Adele. Dakle, *The Pirate Bay* nije držao na svojim serverima muziku i filmove, nego samo informaciju kod koga ima muzike i filmova. No, što se zakona tiče, to je bilo dovoljno da se ovaj sajt proglasi piratskim.

Ipak, *The Pirate Bay* je tome doskočio, pa sada više ne poseduje ni takve torent datoteke već se do informacija o tome ko ima u kompjuteru traženi film dolazi preko tzv. magnetnih linkova. Sa magnetnim linkovima za korisnika se suštinski ništa ne menja, osim što je na početku preuzimanja albuma razmena fajlova malo sporija. *The Pirate Bay* se, sa druge strane, donekle osigurao od novih optužbi

Anonimni borac za slobodu interneta i bogatstvo pirata (dole)
Fotografije: Reuters

– osim što svi znaju da jeste piratski sajt, to moraju i da dokažu, ali im nov način "poslovanja" ovo otežava.

Dovitljivo ponašanje i pogled na razmenu fajlova preko interneta nisu baš zapanjujući za one koji žive u Švedskoj. Tamo je nedavno osnovana i priznata Crkva kopimizma, koja svetim simbolima smatra kompjuterske komande CTRL+C i CTRL+V – prečice za *Copy* i *Paste*.

Osim toga, Švedska je sedište danas vrlo jake

Piratske partije, koja ima ogranke u brojnim evropskim državama, uključujući i Srbiju (gde je partija u osnivanju), i dva mesta u Evropskom parlamentu. Osnivač Crkve kopimizma je devetnaestogodišnji student filozofije Isak Gerson, član Piratske partije.

POVLAČENJE: Dok se sve ovo dešavalo sa sajtom *The Pirate Bay*, jedan drugi, vrlo sličan sajt, *BTJunkie*, peti najveći torent na svetu, odlučio je da zatvori radnju. Samo su jednog dana ostavili poruku da su stigli do kraja puta, i da je posle skoro sedam godina rada došlo vreme da se ide dalje.

Kasnije su ljudi koji su vodili *BTJunkie* objasnili da su bili zabrinuti i pod stresom zbog svega što se dešavalo tih dana. Ono što se dogodilo sa ljudima iz *The Pirate Baya* i *MegaUploada* uticalo je u velikoj meri na njihovu odluku, priznali su.

A *MegaUpload* je verovatno najveće strašilo za savremene pirate. Naizgled bezbedno mesto koje služi da ljudi postave nešto svoje na internet ili preuzmu ono što je neko drugi postavio, na kraju je prošlo najgore – njegov vlasnik, tridesetsedmogodišnji Kim Šmic (ili Kim Dotkom) i još tri direktora kompanije uhapšeni su u Oklandu po nalogu Ministarstva pravde SAD samo dan nakon što je američki kongres odustao od kontroverznog antipiratskog zakona poznatog po skraćenici SOPA. Pustili su ih kasnije da se privremeno brane sa slobode, ali preti im, nakon izručenja Americi, višedecenijska zatvorska kazna.

Slučaj *MegaUpload* još se razvija, pa za sada nije poznato mnogo podataka. Tužilaštvo ovu ekipu između ostalog tereti za reketiranje, pranje novca i olakšavanje drugima povredu autorskih prava. FBI i Ministarstvo pravde SAD ocenili su da je reč o jednom od najvećih slučajeva kršenja autorskih prava procesuiranih u SAD pošto su prihodi njihovih nosilaca, zbog štete koju im je naneo *MegaUpload*, bili manji za oko pola milijarde dolara. U optužnici je navedeno i da je *MegaUpload* u 2010. godini zaradio čak 42 miliona dolara.

MegaUpload je funkcionisao mnogo jednostavnije od torent sajtova – tako što je na njemu svako mogao nešto da "okači" ili da pretražuje i preuzme ono što su drugi korisnici tu postavili, bilo da su to privatni albumi sa slikama ili najnoviji holivudski hitovi. Oni koji su želeli da preuzimaju fajlove sa neograničenom brzinom morali su to i da plate – obično su pretplate za takve sajtove oko desetak dolara mesečno.

U međuvremenu su zatvoreni neki slični manji sajtovi, a *FileSonic* i *FileServe* su ukinuli mogućnost razmene fajlova i ostavili samo opciju ličnog skladištenja. Čak je i *Dropbox*, sličan onlajn servis za skladištenje podataka na internetu, pooštrio svoju politiku i postao oprezniji. *RapidShare*, koji je funkcionisao slično kao *MegaUpload* i bio označen kao jedan od najvećih pirata, preko noći je postao apsolutni protivnik piraterije tvrdeći da je samo oko ►

Čekajući potpisivanje ACTA

Ako se budemo vodili praksom EU, onda će Srbija sačekati odluku Evropskog suda i Evropskog parlamenta, kao što je to odlučilo da uradi još nekoliko članica koje ACTA još nisu potpisale

Baš u vreme kada je u SAD povučen predlog zakona koji bi trebalo da se obračuna sa piraterijom, takozvani SOPA (Stop Online Piracy Act), pokrenuta je još intenzivnija priča i borba protiv sličnog papira koji svetom kruži već godinama – ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement).

Za razliku od SOPA, ovo je međunarodni dokument koji se direktno odnosi i na Srbiju – otuda su se u subotu, 25. februara, na beogradskom Trgu Republike okupili ljudi koji su nosili maske i govorili o slobodi.

Cilj ACTA je uspostavljanje međunarodnih standarda za zaštitu intelektualne svojine. Ovaj dokument usmeren na borbu protiv piraterije i krađe, 1. oktobra prošle godine potpisali su SAD, Japan, Švajcarska, Australija, Meksiko, Kanada, Maroko, Novi Zeland, Singapur i Južna Koreja. Ove godine počelo je potpisivanje i u zemljama EU, ali je prekinuto posle serije velikih protesta u evropskim gradovima i upućivanja dokumenta u Evropski sud

radi ocene ustavnosti. Paralelno sa tim, i u Odboru za peticije Evropskog parlamenta počinje rasprava o dokumentu protiv koga je 2,4 miliona ljudi potpisalo peticiju.

ACTA pregovori u državama potpisnicama su vođeni u tajnosti – mada je ovaj dokument u nekoliko država javno pomenut od strane političara ili organizacija, nije se znalo šta je njegov sadržaj, niti koje su mu namere. Nešto detaljnije podatke prvi put je objavio Wikileaks 2008. godine, ali i nakon toga mnoge države odbile su da objave o čemu je reč.

Danas je dokument dostupan na internetu i izaziva još žešće kritike. Desetine evropskih organizacija koje se bore za slobodu i pravo na privatnost, prava potrošača, slobodan softver i druge, potpisale su otvoreno pismo u kom se navodi da bi ACTA značajno ograničila fundamentalna ljudska prava i slobode građana Evrope, a najviše slobodu govora i pravo na privatnost komunikacije. Ove organizacije navode da bi sporazum mogao da stvori kulturu nadgledanja i sumnjičavosti, te da zahteva vrlo stroge pravne standarde koji nisu u skladu sa principima demokratske vlade, slobodnog tržišta i slobode uopšte.

Aron Šo, istraživač Berkman centra za internet i društvo na Harvard univerzitetu navodi da bi odsustvo zaštite internet provajdera od onoga što korisnici interneta rade, nateralo provajdere da krše pravo na privatnost.

Još gore u svemu tome je što bi ACTA dozvolila kršenje privatnosti građana bez nekakvog pravnog postupka u kom bi se utvrdilo da je građanin zaista ugrozio nečija autorska ili patentna prava. Kritičari još navode i da bi ACTA ugrozila razmenu podataka među ljudima na internetu (rad *Torrenta* i *P2P* tehnologija), i uništila farmaciju i ugrozila zdravlje ljudi, jer sve sem originalnih lekova (generički, proizvedeni po tuđoj recepturi) tretira kao falsifikate. Ovo bi izazvalo strahovite posledice u Africi, gde zbog previsoke cene ne postoje originalni lekovi za obolele od HIV-a, već se koriste isključivo generički.

Pored svega toga, ljudi su gnevni i jer su im državnici radili iza leđa – potpisivali su ugovor koji ih je obavezao na tajnost.

Otuda ne čudi što se u Srbiji o ACTA nije mnogo govorilo sve dok državni sekretar u Ministarstvu prosvete i nauke Radivoje Mitrović nije izjavio da je u interesu Srbije da pristupi ACTA sporazumu i da postoji akcioni plan Vlade koji to podržava. Mitrović smatra da je ACTA "uslov za ozbiljnu ekonomiju".

Ministarstvo prosvete i nauke je posle prvih reakcija, a "povodom netačnih informacija koje su se pojavile u medijima o pristupanju Srbije ACTA sporazumu", u kratkom saopštenju navelo da on "nije bio ni predmet razmatranja Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije, niti ga je Ministarstvo predložilo Vladi Republike Srbije na usvajanje".

U saopštenju je još navedeno da će pri zakonodavnom regulisanju pojedinih oblasti života i rada, Vlada Republike Srbije kao i do sada svoje zakonske predloge harmonizovati u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije i primerima najbolje svetske prakse. Na kraju saopštenja dodaje se rečenica: "Pritom, Srbija nije izmislila internet, pa ni pravila njegovog korišćenja."

Ako se budemo vodili praksom EU, onda će Srbija sačekati odluku Evropskog suda i Evropskog parlamenta pre nego što potpiše bilo šta, kao što je to još nekoliko članica EU odlučilo da uradi. Takođe, dokument ACTA nije prihvatilo nekoliko država, među kojima je, na primer, Nemačka, dok neke potpisnice među EU državama sada žele da se povuku.

Dobra vest za nekoliko stotina ljudi koji su protestovali u subotu na Trgu Republike je da se na istom mestu u isto vreme pojavio i poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljub Šabić. On je izjavio da je imao dva razloga da prisustvuje skupu – da pruži podršku, ali i zato što je skup organizovala grupa mladih građana koji, dodao je Šabić, nisu u bilo kakvoj vezi sa vlastima i političkim partijama.

Poverenik je ocenio da su oni i pored nedostatka logistike i ozvučenja "uspeli da pošalju poruku vlasti u Srbiji da se o stvarima koje se tiču velikog broja ljudi, ne može odlučivati daleko od očiju građana". *M. V.*

pet odsto sadržaja koji se preko njih razmenjuje piraterija i da se i protiv toga bore...

Svi ovi događaji posledica su snažne antipiratske kampanje u Americi, ali i evropskim i azijskim državama gde se izglasavaju razni tajni i javni dokumenti kojima se uvode nova pravila za borbu protiv piraterije na internetu. Kako mnogo toga zadire i u slobode ljudi, reakcija građana je snažna (vidi okvir).

No, kada je samo o internet pirateriji reč, ona je daleko od istrebljenja. *Torrentz.eu*, *Isohunt.com*, *Mininova.com*, *KickassTorrents*, *Demonoid.me*... Torent sajtova koji funkcionišu kao *The Pirate Bay* ima još mnogo – danas se jedni gase, sutra drugi niču. Ne manjka ni onih poput nekadašnjeg *MegaUploada*, a oni koji žele da pronađu piratizovana izdanja ne moraju mnogo da se pomuče da bi ih našli. Pitanje je samo da li se zaista treba upustiti u to, u koje svrhe i po koju cenu. ◂

Marija Vidić

piše: Miloš Vasić

Svečano odelo

Lako je uniformisanim licima: oni fasuju svečane uniforme i mirni su sve dok im stomaci ne počnu da zatežu dugmad, što smo viđali kod naših generala. Običan civil mora da se snalazi

Ima trenutaka kad čovek mora da se svečano obuče, sviđalo mu se to ili ne. "Crkveno i mrtveno" zovu seljaci svoje jedino crno odelo, ali to je sirotinjski pristup. Ozbiljan muškarac mora da bude u stanju da se pojavi u određenim okolnostima obučen tako da ne izazove baš skandal. Crno odelo prolazi uvek: sa crnom kravatom – pa makar i kupljenom bilo gde, sintetičkom – za pogreb (kravata se posle baci); crne čarape idu prirodno i obavezno; bela košulja za takve prilike preporučuje se. To crno odelo prolazi uvek; ako je još i očigledno kvalitetno – utoliko bolje. Kravate se menjaju zavisno od prilike, ali uz poštovanje elementarnog ukusa: ništa drečavo, nikakve "arkanovke" sa palmama i cvećem; prigušeno jednobojne su najbolje. Košulja može biti – zavisno od prilike – i svetlo ili tamno plava, svetlo siva, ali nikako napadne boje. Odozgo ide pristojan mantil ili zimski kaput i šešir tamne boje, ako je vreme takvo. Tako obučeni provukli ste se svuda.

Ima, međutim, prilika gde to ne prolazi: ono kada na pozivnici piše "večernje odelo, minijature odlikovanja, bela kravata" i već te perverzije. Pametan čovek to će izbeći – ako može. Ako ne može, iznajmiće smoking. Ko bi normalan imao dva-tri smokinga za dvaput godišnje? Lako je uniformisanim licima: oni fasuju svečane uniforme i mirni su sve dok im stomaci ne počnu da zatežu dugmad, što smo viđali kod naših generala. Običan civil mora da se snalazi. Tu dolazimo do smokinga, što je nejasan naziv za potpuno jasnu pojavu: večernji sako koji nije frak. Originalno ime je američko, kao i izum: *tuxedo*, skraćeno *tux*.

Tu je sada potrebna istorijska digresija, koju dugujemo Ralfu di Đenaru, kolumnisti njujorškog "Tajmsa". Reč *tuxedo* dugujemo milionerskoj porodici Lorilard, trgovcima duvanom (uzgred), koji su krajem XIX veka osnovali prvi *country club Tuxedo* kod Njujorka. Njihov dični potomak Grizvold prvi se 1886. usudio da obuče "frak bez repova" – na kratkotrajno užasavanje viktorijanski nastrojene gospode. Amerikanci, uvek skloni praktičnim novotarijama, prihvatili su tu modu i tako je do danas. Postoji, kaže Di Đenaro, teorija koja drži da su repove s fraka uklonili kockari iz Monte Karla, jer da su im smetali oko ruleta, ali ta teorija nije pouzdana. Kao i uvek konzervativne, engleske više klase prezrele su američko ime i od njih imamo tu smešnu reč "smoking", koja s pušenjem nema veze. U međuvremenu su nezaustavljivi i obezoružavajuće svakog ukusa lišeni Amerikanci te smokinge počeli da nose u svim mogućim bojama. Među svetom od nekog ukusa zadržale su se crna, bela i krem boja; prostaci (*rednecks*) mirno će obući smoking boje limuna, vanile, ljubičice, podnevnog neba itd. Uz smoking ide leptir-mašna (to je ono što nose još samo Ivan Tasovac i poneki zatucani provincijski advokati), ona prava koju – čikam vas – vežite ako umete. Ona gotova koja se samo zakači na kragnu od košulje ne računa se. Ispod idu crne (bolje teget) pantalone bez manžetni i pristojne crne cipele; nikako bele! Kragna smokinga nema revere, nego je raglanskog tipa; mangupi nose i beli svileni šal, ali to je već na ivici preterivanja. Tako je frak konačno ispao iz mode, osim kod gospodina Tarane iz Mek Manusovog stripa (ko se toga seća), uz cilindar, bele kamašne i obavezni štap sa srebrnom drškom (bodež u štapu je po posebnoj narudžbini). Frak još nose neki dirigenti i ozbiljni muzičari, bolji pogrebnici i poneki šef sale u zaostalim zemljama poput Engleske.

Smoking se, inače, iznajmljuje, kao što smo rekli. Tako me je jednom snašlo da budem pratilac mladoženje na bogataškoj svadbi u Los Anđelesu, pa smo iznajmili smokinge. Na svu moju sreću, jer sam vitak i atletski građeni dugonogi lepotan, stao sam odmah u njega. Ostatak svadbe morao je da čeka dok šnajderi ne poprave kroj. Kad smo se ukazali, takvi picnuti u smokinge, leptir-mašne i ostalo, etnički i rasno izmešani (mladoženja Japanac, par Latinosa, crnac i vaš izveštač), izgledali smo kao da smo izašli iz tada čuvenog filma *Scarface*. To sam im i rekao, pa su se umereno uvredili, ali ih je prošlo.

Nego da se vratimo našoj stvarnosti, kako se to nekada, za vakta dijalektičkog materijalizma, zvalo. Uz svako svečano oblačenje ide kravata, ali ukusna – ako Boga znate! Vidim ovih dana da neki naši ministri i narodni poslanici u "Narodnu kuću Srbije" (Dulić) dolaze bez mašni; to nije lepo. Oni s mašnama – osim retkih izuzetaka – izgledaju još gore. Jednom smo tako kolega sa BBC-ja i ja pokušali bez kravata da uđemo u londonski Savoj na Strendu, pa nas je vratar, grmalj obučen kao admiral iz rusko-japanskog rata 1905 (očigledno bivši podoficir), oterao s vrata uz savet da pređemo preko ulice, gde ima radnja s kravatama (mora biti da se ugrađuje kod vlasnika). Od tada u takvim gradovima uvek imam kravatu u unutrašnjem džepu sakoa: nikad se ne zna. Kravatu su, inače, kako sama reč kaže, izmislili Hrvati, ali im od toga nije nimalo lakše: propali su im svi pokušaji da se od tog *brenda*, je li, obogate; čak i onom Nevenu što drži butik "Croata" na Novoj vesi. Ali, to je druga priča. ◂

Feljton

Staljingradska bitka

23. AVGUST 1942: Fontana "Detskij horovod" u Staljingradu pod bombama
Emanuil Nojevič Jevzerihin

U izdanju "Vremena" upravo je izašla nova knjiga Stanka Cerovića *Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti*. U dva nastavka "Vreme" će objaviti delove ove knjige. U ovom broju donosimo odlomak u kome se govori o jednom od najdramatičnijih trenutaka u Drugom svetskom ratu – Staljingradskoj bici

Piše: Stanko Cerović

9

Dugo posle rata kod Njemaca se održalo uvjerenje da su u Staljingradu bili uvučeni u klopku. Dan danas se u knjigama i svjedočanstvima pominje ta pretpostavka. Nije potvrđena. Ni Žukov nije takav genije da zamisli na ogromnom frontu jednu tačku u koju će planski uvući i svoje i tuđe trupe i upravljati njihovim pokretima dok ih ne dovede do davno smišljenog razrešenja. Tako razmišljaju djeca, a ne veliki general. Veliki generali ne smišljaju planove, nego osluškuju okolnosti da bi se našli u pravom trenutku na pravom mjestu. A onda su slijepo vjerni okolnostima, skoro kao što su mistici u ekstazi vjerni pokretima snova. Njihovi planovi su davno napravljeni, oni ih se samo pridržavaju.

U arhivama nema dokaza da su Rusi od početka zamislili Staljingrad kao klopku. Mada je Žukov vjerovatno brzo vidio šta spremaju na toj tački zima i Volga. Ali arhive govore o planovima i akcijama, ne govore o osjećanjima. A osjećanje je u Njemačkoj neizbrisivo: bila je klopka. Planovi i akcije su hijeroglifi osjećanja. U istoriji se gomila višak besmisla, jer su se iz događaja povukla osjećanja.

Zašto se Njemci i dan danas ponose Staljingradskom bitkom? Tamo su doživjeli najveći poraz u istoriji. Baš zato što je najveći poraz? Ili zato što je bila klopka i što su ušli u nju pokoravajući se zakonima jačim od njihove volje?

U Civilizaciji Smrti Staljingradska bitka je tabu. Niko ne smije znati šta se tamo desilo.

Iako je svijetu zastao dah dok je trajala, a svijest čovječanstva je drhtala iznad zaustavljenog daha mjesecima, kao da sudbina oklijeva između smrti i života, ni danas istoričari i umjetnici ne mogu da dokuče u čemu je tajna ove bitke. Imam osjećaj da se desila u dalekoj budućnosti. Treba još dugo čekati da se do nje stigne. U stvari, nije se ni desila u istoriji, nego je ona umjetnička vizija u kojoj su kondenzovane desetine ratova, možda cijela istorija Civilizacije Smrti. Desila se samo

u Gojinoj glavi. I sad je izložena u muzeju, sa drugim kapričosima, gdje stoji kao neko mistično ogledalo nad koje se nadnosi nečiji pogled hiljadama godina kasnije i odgoneta šta se desilo ljudskoj vrsti.

Ona nema odlučujuću važnost za ishod Drugog svjetskog rata. Lebdi iznad rata, kao san iznad praktičnog života, metafora veće sudbine. Rat su Njemci već bili izgubili prethodne zime pred Moskvom. Posle te bitke nije više bilo nijednog njemačkog vojnika koji je mislio da će živ ući u Moskvu. To su znali u Berlinu i Moskvi, Londonu i Vašingtonu, ali su znali i vojnici, Rusi i Njemci. Pred Moskvom su osjetili i jedni i drugi koliko ko ima snage, nije više bilo sumnje u ishod. Svaki bokser poznaje taj trenutak psihološkog preokreta u odmjeravanju snaga: borba traje i nastavlja se istom žestinom, a u duši se već nepobitno zna ishod. Ljudi širom svijeta su doduše doživjeli Staljingradsku bitku kao prelomni događaj, ali to je bilo više u smislu zvanične odluke objavljene na sva zvona. Preokret se desio već prve zime.

Bitka za Lenjingrad je u svakom pogledu mnogo teža, strašnija, bogatija patnjom nego ona za Staljingrad.

Bitka za Staljingrad je nešto drugo. Nešto drugo u odnosu na sve bitke. Ona ima "nešto ne znam šta" što izdvaja velika djela duha iz toka istorije i kulture. Ono "nešto ne znam šta" što čini da se tim djelima ne može prići razumom nego samo srcem. A kad god im pristupite, ona su netaknuta. Ne stare više nego snovi.

Možda je bitka za Staljingrad prva velika bitka cijelog čovječanstva, događaj koji u svijesti ljudi ruši barijere nacija i civilizacija; nagovještaj napora koje će istorija od sada iziskivati da bi se zaslužilo ime čovjeka. Porastao je ulog za život na zemlji. Sve što je do tada izgledalo skupocjeno našlo se na rasprodaji, ili se dijeli džabe. Ono što vrijedi je nedostižno. Najmanji korak u realnost mora da se plati rijekama krvi. U mozgu i srcu se čovjeku više ne vjeruje. To što se do sada zvalo patnja i iskupljenje, to je možda još uvijek dobro za video igre, ali za ulazak u život cijena je porasla. Ovo je jedno od velikih otkrića najmoćnije armije u istoriji svijeta u Staljingradu. Zadužila je sve koji bi htjeli da žive. Ima razloga za ponos.

Ni poraz ni pobjeda u Staljingradu nemaju uobičajeni smisao.

U Staljingradu se desio poraz čije su razmjere šire od istorije, u koji su uključeni stepa, snijeg i zvijezde, ali i pobjeda mitskih dimenzija čiji su akteri stigli izvan istorije. Moglo bi biti da je ovo jedina pobjeda ljudske duše nad istorijom. Za kraj, kad ne znači ništa, samo da ostavi kajanje i žal. Ima u njoj neka nijema prijetnja: ne plaši se smrti, ni bola, ni košmara – to prolazi; nego najljepših snova, najljepši su istina.

Imaju Njemci pravo što su ponosni na staljingradski poraz: nikad nijesu bili bliže da postanu ljudi. Slijedili su Hitlera, a našli Čujkova. Hitler ih je zatvorio u tenkove i bacio u osvajanje svijeta, a Čujkov ih je žive odrao, preveo ih sa one strane straha i patnje i vratio smrznutoj zemlji. U jednom trenutku Vampiri su počeli da osjećaju zemlju. Možda su u poslednjem trenutku zaista postali živi. Pravi njemački vođa u ratu je Čujkov, njihova živa veza sa zemljom i bićima koja po njoj hodaju, onaj koga duša traži ne na cvijetnim poljima proljeća, nego do kraja najvećih iskušenja. Kad bi mogli da vide šta im raste u srcu, Njemci bi bili zapanjeni: tajna udruženja krvnih zrnaca podižu spomenik komandantu Staljingrada, generalu Vasiliju Čujkovu. Ni Hitleru, ni Bizmarku, ni Mercedesu, ni Civilizaciji Smrti. Čujkovu. Slave ga sve ćelije u organizmu, neuroni se njišu u zanosu. Ruski mužik šeta Jelisejskim poljima. Mase mrtvih su u transu. Hoće da dodirnu Kralja gamadi.

Osjećanje da su upali u zamku je odjek osjećanja koje su imali u toku rata: u Staljingrad zove Sudbina. Taj poziv se ne odbija.

(...)

11

Čujkov je više ime za lovačkog psa, ili za vođu vučjega čopora, nego za čovjeka. A tek za generala! Eto zašto, između ostalog, čovjek ne može dugo bježati od Sudbine: suviše je lijepa. Što surovija to ljepša. Ko drugi ima tako prefinjen ukus i toliku slobodu misli, kao ova boginja kad bira miljenike? Nikakvog poštovanja za veličinu Civilizacije, religiju, umjetnost, nauku, ni za pamet, dostojanstvo i moral, nikakvog poštovanja ni za šta, samo užareni pogled u cijenu iskustva. Šta daješ za ovaj zagrljaj? Ruga se zakonima tržišta: interesuje se samo koliko si platio ni za šta; šta si žrtvovao bez razloga.

Ko ne bi htio tu da bude? Makar kao pisar. Kad Sudbina, čak iz Azije, gdje je do tada ratovao, dovodi u Staljingrad Čujkova. Mužik sa imenom psa, sa očnjacima psa, sa instinktom psa, sa zlatnim zubom i osmijehom sibirskog mraza, dolazi za komandanta gamadi koja se davi u blatu. Sa zapada, uzdignuta nad čeličnim gusjenicama tenkova, silazi na zemlju elita više rase. A Ona bira u blatu psa! Voda joj od pohote curi na usta. Daleko od pogleda vrši se pravda. I to kakva pravda! Neka besprizorna erotika, u sniježnoj stepi, naočigled zvijezdama; nije za smrtne oči, kamoli za riječi.

Fon Paulus na Čujkova. Samo za Staljingradsku bitku Muza je uloge podijelila sa ovoliko duhovitosti i ljubavi, kao da je slutila da više neće biti vremena za velike zabave. Sve je čisto u Staljingradu, od sniježnog pokrivača do zvjezdanog neba; niko tu nije došao da zabušava; ni geografija ni istorija. Za bitku nad bitkama, čovjek se svodi na suštine: mora da izabere u okršaju između psa i plemićke titule; između škljocanja zuba i vrhunske tehnologije. Ratuju vjernost i taština.

Najljepši kompliment koji su Njemci dali Rusima u Staljingradu pročitao sam u pismu jednog običnog vojnika: Rusi ratuju kao psi.

Ovo je krik Vampira koji pada od umora pred zidom vjernosti. Život stvarno postoji, nikad mu nije bilo jasno kao tada. Je li krik divljenja, ili ogorčenja? Volio bih da znam da li je ova duša spasena.

To je osjećanje rašireno. Sa manje spontanosti, drugi vojnik kaže isto: Rusi su toliko glupi da nijesu čak u stanju ni da shvate da moraju da se predaju. Beznadežno glupi psi. Ništa ne shvataju. Vjekovima, milenijumima, slutimo da ima u duši granica posle koje su ljudi vjerni kao psi. Nedostaje nam potvrda. Možda je, ipak, sve pogodba? Nema takvog melema za dušu kao vijest da ipak ima jedna tačka na kojoj ljudi umiru vjerno kao psi. Ta se tačka pomjera, uvijek ►

JANUAR 1943:
Zarobljeni nemački vojnik u Staljingradu

u najčistijem dijelu duše. Odjednom se na nju nabasa, kao na Sudbinu. Nema dalje puta. Granica se pojavila na Volgi. Duž nje su ruševine svjetova. Tu se kvare sve mašine koje je smislila inteligencija. Nešto elementarno, nešto iz praistorije, prije jezika i logike, nešto iz potiljka i kičmene moždine, kroz rupu na čelu kulja u noć i uništava sve oko sebe, ne poštuje zakone fizike i biologije, kamoli politike i istorije: prohtjelo se vili iz bajke da se kupa gola, noću usred zime. Ne poštuje ništa. Tu vlada vjernost, ne zna se kome; nikome ne pada na pamet da postavi pitanje; umire se i trijumfuje. Ne znam za drugu pobjedu bez sjenke; ni za poraz koji otvara ovakve izvore.

Ko je mogao znati da iza svakog psa dolazi horda? Svi istog koncentrisanog pogleda, isplaženog jezika, laki na nogama, za grlo do poslednjeg daha. Odakle dolaze? Gdje im je leglo? Gdje su bili do sada? Zar Sibir nije sniježna pustinja? Koji naučnik je mogao znati da je pobjeda nemoguća, da joj se nijesmo ni primakli uprkos osvajanja kontinenata i istrebljenja naroda? Iza ljudi dolaze psi, iza pasa vaške, iza stepe rijeke, iza rijeka mora, iza mora planine, iza planina šume, iza šuma divlje životinje, iza divljih životinja insekti, iza insekata virusi i bakterije, iza bakterija elementarne čestice, iza najdužeg dana najduža noć... A onda, kao da ništa nije bilo, trepere zvijezde i ženski glasovi pjevaju u stepi.

Nekad izgleda kao da je cijela Civilizacija Smrti u funkciji jednog kontrapunkta.

Ništa se ne može promijeniti u odvijanju Staljingradske bitke, a da se ne poremeti cjelina. Iz ogromnih daljina prostora i vremena, iz mraka i magle, buke i bijesa, sa istoka i zapada, sa kraja na kraj Azije i Evrope kreću se sile, vojske, imperije, civilizacije, ali i ideje, strasti, interesi, čak i bogovi i iluzije, struji energija između najdužeg dana i najduže noći, nosi mrtve duše i bijesne pse ka Staljingradu u zimu 1942.

General Pas kreće na put iz Mandžurije, a vojsku više rase vode aristokrati gordi kao Civilizacija pozvana da dominira svijetom, fon Majnštajn i fon Paulus. Fon Paulus je skorojević koji cijelog života sanja o aristokratskoj tituli i ulasku u društvo izabranih. Ne bi valjalo da nije utjelovljenje baš te želje. I da je nije ostvario baš za ovu priliku. Ona je motor progresa Civilizacije. Umirala je svuda, u kolonijama, na Verdenu i u Babi Jaru, ali sve bi smrti bile anegdotske da nije došla da umre u Staljingradu. Tu je njena smrt postala Sudbina.

Vidjeti izbliza, još jednom, na izlasku iz istorije, vjernu pseću zenicu i baciti se u ponor nepotkupljive duše. Oprati se u njoj od izdaje. Ima nade.

Na ovoj bih tački mogao da se nastanim. Da sagradim kolibu sa pogledom na bataljone koji se slivaju u kotao Staljingrada, na poziv Sudbine, što ih, nečujan i moćan kao zakon gravitacije, privlači, postrojava i preobražava za čas istine. Cijela Civilizacija čeka pred uskim vratima. Svjesno ili ne, generacije su tražile, čekale i sanjale ovu tačku i ovaj čas.

Neprekidne kolone vojnika iz raznih pravaca stižu na isti cilj. Dobrodošli, dobri ljudi. Htjeli bi da se okupate u Volgi? Da sperete krv, blato, vaške, smrad što vas guši od same pomisli na gamad koju je Bog greškom stvorio. Imate veliku misiju očišćenja svijeta. Ah, Izabrani! Sad ćete vidjeti sebe. Dok očistim ogledalce. U punoj ljepoti. Nikad nijeste bili ljepši nego u Staljingradu. Namjestite se za fotografiju. Sad će Čujkov da nazdravi.

Sudbini ljudi prilaze kao kamikaze. Stepa je otvorena u svim pravcima, ali oni moraju proći kroz uska vrata što vode do kavkaske nafte. Na vratima piše ono što su generali govorili japanskim pilotima pred poslednji let: "Budite ponosni, našli smo način da umrete."

Zar i nama, šapuću Izabrani, izlazeći četvoronoške ispod zemlje, na rasklimanim kostima koje vire kroz kožu, pipajući, toliko malaksali da nemaju snage ni oči da otvore, ostavljajući za sobom u snijegu komade mesa, ili ih vukući na tankim žilama. Milioni vaški ih neumorno tamane dok ne ispuste poslednji dah. Svaki je zalogaj najljepši.

Milost je beskrajna.

Hvala Bogu da neko piše umjesto mene. Ja samo prepisujem pisma i arhive.

Armiju Civilizacije, na kraju krajeva, ubija distanca. Sa svake tačke zemlje, njeni se vojnici jedva vide. Reklo bi se da su natovarili na sebe sve distance ovoga svijeta.

Pisma kući potpisuju nekim imenima, ali se osjeća da su im ta imena tuđa i da slute da oni kojima pišu ne razumiju njihov jezik. Oklijevaju da se pokažu, sve manje vjeruju da su ikad bili živi. Treba da prođu

Vrijeme je krv

19

(...) Zemlja opustošena, zvijezde daleko, u mozgu opet nema nikoga. Završena je bitka. Vampir je zbrisao kroz prste Čujkova. Sa grozdovima gamadi na sebi, premazani govnima, kroz katakombe Civilizacije, uz pomoć Vašingtona i Vatikana, Vampiri bježe preko okeana. U odbrani slobodnog svijeta njihova iskustva neće biti uzaludna. Posle dezinfekcije vratiće se mlađi i ljepši.

Čujkov izlazi ispod zemlje posle pet mjeseci borbe prsa u prsa sa Vampirima. Bez ponosa, kao dijete trepće očima nenaviknutim na svjetlost. Izvojevao je najveću pobjedu u istoriji ratovanja. Niko nije došao bliže "srcu tame". Tako je malo falilo da napipa čovjeka u đubrištu Civilizacije. Sam na obali Volge, stoji sad kao poslednji čovjek, praznih šaka.

Pjevaj, generale! Smij se. Razvuci usta od uva do uva, neka blistaju zlatni zubi i onaj sjaj u dubini psećih, pametnih i vjernih očiju.

"Vrijeme je krv", sa tim riječima je izašao iz ruševina čovjek koji je pobijedio Vampire. Zvuči kao rečenica koja je greškom ostala u mozgu posle nestanka jezika. Ljudi su otišli, ostala je rečenica koja sažima istoriju ljudskog roda. Na kraju krajeva, i Civilizacija Smrti je služila otkrivanju smisla, ako je ostavila ovakav epitaf.

Ponovi to opet i opet, generale, kaži mi puno puta. Dovešću prevodioce i pjesnike. Hoću da slušam tvoju pjesmu na svim jezicima, u svim varijantama. Nijesam znao da još u svijetu ima riječi koje su melem na rane.

Nijesam znao da Muze vole vojna lica sa zlatnim zubima.

"Vrijeme je krv", a prostor je tijelo. Volio bih da sam do toga ostrva u mozgu sam doplovio. To je neki usamljeni neuron, koji je dugo ćutao, da bi se na kraju ovako glasnuo. Možda nije trebalo da kažeš, generale. Ništa nije ušlo u inteligenciju, a da se nije zatrovalo. Možda je ovo pročišćeno iskustvo koje si iznio iz centra zemlje trebalo ostaviti u dijelu mozga u koji đubre ne ulazi. Ne mora baš sve sa nama da umre.

Nema mjesta za dvojicu u tom stihu.

Ti si, generale, sam u njemu.

mjeseci danonoćnih, naročito noćnih borbi protiv pasa, da proteknu rijeke krvi, da isplaču svaku želju, da se iskupaju u sopstvenom izmetu, da jedu meso smrznutih drugova, da urlaju od bola i straha, da ih vaške prekriju tako da iz njih vire samo komadići kože, da ih Čujkov žive odere i ostavi tako, bez kože, kao busjene nerava i žila, u direktnom dodiru sa sibirskim mrazom, pa tek onda da se počnu nazirati crte ljudskih lica, da ih prihvati zemlja i da se otvore vrata nebeskog grada. Evo vam proljeća. Milost je beskrajna. Na svakom koraku poljsko cvijeće.

Fridrih fon Paulus i Vasilij Ivanovič Čujkov

12

Čujkov je smislio pseću strategiju: iz blizine i po noći. S instinktom zvijeri, ili iskustvom mužika, shvatio je da se gospoda plaši blizine, dodira, daha, sudara glavom i prsima; gospoda ne voli noć, brišu se razlike, ne važe pravila, planovi su propali, interesi su ugroženi, nema robova ni oružja, a san razvaljuje dvorce, mrsi račune, unosi se u lice, piša po svečanim odorama, i svakoga tjera da se pokaže go, takav kakav je. Gospoda vlada svijetom iz daljine, isisava život preko Vampira, osvaja bez rizika. Čujkov je shvatio da će, kad pobijedi Vampire, iza njih proviriti slabi, zakržljali ljudi, uplakana djeca. Shvatio je da je armija Vampira mašina programirana da pobjeđuje u svim situacijama, osim ako se uvuče u intimni zagrljaj; tu se otkrivaju mrtve duše. Zimi, po noći, kad fijuče vjetar i kovitlaju se pahulje raznoseći i sjećanje na oblike, tada Vampiri ne mogu preživjeti intimne susrete. ***Chiaro-scuro*** sječiva sijevaju iz srca tame. Nema posrednika. Došla je noć za ukidanje distance.

Navikli su da ratuju iz daljine. Mašine i organizacija bdiju da ne dođe do neposrednih susreta. Kreću se po nebu, kilometrima iznad ljudi, iz njihove perspektive ljudi su jedva vidljivi. Zato će se izbezumiti kad osjete dah pasa u noći, pa njihovu mokru njušku na vratu, pa škljocanje zuba u grlu i prskanje tople krvi. Više od same smrti, neće moći da podnesu ideju da psi liže krv više rase.

Pustiti ih što bliže i napadati ih po noći, dok strava od noći ne sažvaće njihova tijela tako da od njih ne ostane ništa osim drhtanja nerava. Tada ih možete oduvati, bez oružja. Umiru od straha ako čuju srce kako kuca. Lično noć u Staljingradu ratuje, a general Mjesečara samo prinosi žrtve.

Tako je trebalo pisati: iz blizine i po noći. Naročito u Civilizaciji Smrti. Da ne može oka sklopiti, da izdahne od straha na dodir snova. Pustiti je po danu da upravlja tijelom iz nebeskih visina, podnijeti muke ćuteći, a po noći je navući u zagrljaj srca i sklopiti čeljusti bez žaljenja. U Staljingradu su pobijedili umjetnici. Tu se otkrilo šta se dešava na poleđini Karavađovih slika.

Njemce su u Staljingradu najviše mučili vaške, paranoja i nesanica. Plašili su se da se neće probuditi ako zaspu. Na najmanji šum u noći, skakali su i pucali kao izbezumljeni. Pročulo se da su Rusi u Staljingrad doveli lovce iz Sibira, koji se kreću nečujno, vide po noći, ništa im nije milije nego da napipaju zvijer na spavanju i zakolju je u zagrljaju. Uživaju u toploj krvi i samrtnom ropcu.

Svaki način da se spasi čovjek je dobar. ◂

Zemlja malograđana i osvetoljubivaca

Politika nosa — Vreme 1103

Ne marim mnogo za politički angažman Biljane Srbljanović, ali gledam njene drame, najčešće mi se vrlo sviđaju. Ne vidim valjan razlog za to blebetanje oko kokaina, koji, uzgred, nikada nisam probala, ali šta mari ako ga iko, a naročito umetnik šmrče. Koga je briga u zemlji malograđana i osvetoljubivaca?

Nataša Ristić

Uvođenje reda

Ustajte, robovi validatora! — Vreme 1102

Validator nije uveden da nekom nešto olakša, nego da uredi. Mesečna kartica je bila podrazumevano rešenje za neko doba, pa i tada ste trebali da je pokažete vozaču a pri kontroli i kontroloru. Vremenom je prva obaveza "ignorisana". Kao negativna posledica na to se javilo da pri ulasku jednog sa mesečnom karticom, a koji nikom ništa ne pokazuje, uđe i deset onih koji nemaju ništa od prevoznih dokumenata. Dakle, rekoh da se uvede red... Usput – ne ore se traktorom! I dalje se ore plugom, samo ga traktor vuče.

Željko Đukanović

Ni Teofil Pančić ne bi prošao kao T. P.

Politika nosa — Vreme 1103

Ne kažem da je Teofil Pančić sasvim u pravu, nego je skoro sasvim u pravu. Ovu ogradu stavljam iz razloga što on previđa jednu vrlo važnu stvar. Da sam, recimo, ja bio uhvaćen in flagranti, sutradan bi u štampi izašla ovakva kratka vest: "Sinoć uhapšen M. K. (68). Starac je priveden kada je od poznatog beogradskog dilera kupio 0,87 grama kokaina."

Ali ja sam samo M. K. a B. S. je ipak Biljana Srbljanović i morala je o tome uvek da vodi računa. Čak ni sam Teofil Pančić ne bi prošao samo kao T. P. a kamoli jedna Biljana Srbljanović. Potpuno nezavisno od njihovih političkih stavova.

Miloš Kikić

Zaboravljanje žrtava

U zemlji krvi i jeda — Vreme 1103

Možda film Anđeline Džoli nespretno obrađuje temu stradanja muslimanki od strane lokalnih Srba, ali zar i mi sami nismo odrastali na partizanskim filmovima sličnog, a često i mnogo goreg kvaliteta?

Ali, zašto niko ne govori o žrtvama rata, o tim ženama, o odgovornosti ljudi koji su načinili zla ovim nesretnicama?

Vladimir Đurović

Vređanje inteligencije i dostojanstva

Poboljšanje života — Vreme 1103

Poštovani gospodine Krajkoviću, Verujem da i Teofil Pančić i Nada Korać i većina onih koji su pisali o besmislenosti validiranja unapred plaćenih mesečnih karata znaju da validiranje funkcioniše u mnogim gradovima zapadne Evrope i Severne Amerike, pa opet o tome pišu na način na koji pišu. Šta mislite zašto je to tako? Možda zbog toga što u većini tih gradova

postoji metro, pa je samim tim poređenje Beograda sa njima potpuno neumesno i besmisleno. Ali čak i da takvo poređenje stoji, opet je situacija sa validiranjem mnogo drugačija, i to iz mnogo razloga. Ako koristite metro, kartu ćete validirati na ulazu u stanicu metroa, a ne na ulazu u samo vozilo, što je mnogo drugačije. Imate mnogo više prostora, ljudi vas ne guraju i ne dišu vam za vrat i tome slično, i mislim da nema potrebe da dalje nabrajam pošto je iz vašeg pisma očigledno da ste putovali i da znate o čemu govorim. Ako pak koristite autobus ili tramvaj, videćete da je u njima mnogo manja gužva nego u vozilima u Beogradu, prosto zato što većina ljudi koristi metro, pa onda ni validiranje nije veliki problem. I konačno, a i najvažnije, bilo da koristite metro ili autobus (tramvaj), kartu validirate samo prilikom ulaska u prvo vozilo koje koristite da biste stigli od tačke A do tačke B, dakle ne validirate je prilikom presedanja, što, kao što svi znamo, u Beogradu nije slučaj. Isto tako je i u Zagrebu, s kojim se Beograd može poreditи s obzirom na to da je i to grad bez metroa, i gde se u tramvajima i autobusima mesečne karte ne validiraju, a pojedinačne vam važe sat i po nakon što ste ih validirali u prvom vozilu u koje ste ušli, tako da ne morate da ih validirate prilikom presedanja.

I zato je teranje ljudi da validiraju unapred plaćene mesečne karte prosto maltretiranje i iživljavanje nad ljudima koji se svakog dana voze u zimi ledenim a leti vrelim i zagušljivim prometalima, koja su prljava, zapuštena i smrdljiva. I zato je cinično u ovom našem slučaju govoriti o bilo kakvom poboljšanju života. A o kvalitetu prevoza i da ne govorimo. Meni nije jasno kakva će to statistika pomoći poboljšanju kvaliteta prevoza u gradu u kojem su tokom većeg dela dana ulice zakrčene a mostovi neprohodni. Čak i kad u Busplusu saznaju koje su to linije najopterećenije, šta će uraditi? Povećaće broj autobusa na njima? Pa ćemo onda imati još više autobusa koji stoje u mestu, blokirani u saobraćajnim gužvama?

Zbog toga su sve njihove priče o brizi za bolji život nas građana priče za malu decu. Tu brigu će, kad je o gradskom prevozu reč, gradske vlasti dokazati kada budu izgradile metro, ozbiljan, pravi, podzemni metro kakav postoji u ozbiljnim gradovima, i tek tada će moći da se govori o poboljšanju kvaliteta prevoza i života. A sve drugo je samo gramzivost i arogancija (naročito kad se preti kaznama ljudima koji imaju uredno plaćene karte), koje vređaju inteligenciju i dostojanstvo korisnika javnog prevoza u Beogradu.

Ivan Stanković, arhitekta iz Beograda

www.vreme.com
pošaljite svoj komentar Vremenu

Uman razgovor

Na svojoj strani — **Vreme 1103**

Konačno da progovori jedan častan i hrabar intelektualac, dobar poznavalac sveta u kojem živimo, u vremenu logoreječnih i nadobudnih neznalica. Odavno nisam pročitao ovako uman razgovor, a čitam novine više od pedeset godina. Sve čestitke redakciji "Vremena" na izboru sagovornika. Bilo mi je izuzetno zadovoljstvo da pročitam ovakav tekst.

Svetolik Stanković

"Bumaška" za građanina pokornog

Ustajte, robovi validatora! — **VREME 1102**

Da li ste se vozili londonskim prevoznim sredstvima? Prisloniš na validator njihovu varijantu bus-plus kartice, sekund jedan i mirno sedneš ili stojiš. Sa "trakavicom" ili "pantljičarom" ima čak više posla. Ne razumem zašto bi overa bus-plusa bila represija, povreda građanskog dostojanstva, povreda elementarnog samopoštovanja.

Rekla bih nešto drugo, povreda građanskog dostojanstva bila je traljava procedura izdavanja tih kartica, ogromni redovi, pa i šikaniranje, kao što je uostalom bilo i za nove lične karte, pasoše, vozačke dozvole, a i za svaku drugu "bumašku" kada građanin treba pokorno da stane pred šalter. Ali, to je već druga priča.

Anka Babić

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2011 (br. 334–1065)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do maja 2011. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

OSTALA IZDANJA

Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

NA SELIMA U ZIMSKE VEČERI PEVAJU SE NOVE PESME ČIJI JE REPERTOAR VRLO BOGAT

ALEKSANDAR ZOGRAF.

"PO SELIMA NEMA VIŠE MNOGO POSLOVA. GOTOVO SVAKE VEČERI PRIREĐUJU SE POSELA. ZNAJU SELJACI DA JE LAKŠE RADITI UZ PESMU, I KROZ TE SVOJE PESME, NAIVNE, NEVEŠTE, A ISTOVREMENO ISTINITE, ONI GOVORE O LJUBAVI I NADAMA, I SVOJIM JADIMA."

"KADA MLADIĆ POLAZI U VOJSKU, SIROTOJ DEVOJCI NIJE BAŠ LEKO. JAVLJAJU SE SUMNJE, DA SE ZA TO DUGO VREME NEŠTO NE PROMENI, DA SE, NE DAJ BOŽE MLADIĆ NE PREDOMISLI KAD SE VRATI. ONA U STIHOVIMA IZRAŽAVA SVU SVOJU TUGU I SVOJ STRAH"...

"SPLETKE I OGOVARANJA NISU NIKAKAV MONOPOL VAROŠANA. IMA TOGA I NA SELU. A DEVOJKA, DOK SE NJEN IZABRANIK NALAZI NA VOJNOJ VEŽBI I NE MOŽE DA JE ZAŠTITI, OBRAĆA MU SE KROZ STIHOVE"...

Zimski bluz

Ne, ne, nije *to*. Nije ona potrošena metafora o naročitom unutarnjem, duševnom, stanju što ovako hvata čovjeka uz snijeg i led, a koje se pak hvata svaki pisac bez mašte. Ovo je doslovna stvar, skoro – pa kad se veli *bluz*, misli se na autentičnu američku muzičkotekstualnu formu i stil koje je ona, Amerika, dala svijetu u amanet da s njim lakše živi. O bluzu dakle. Zimi.

Kad su originalni bluzeri, zajedno s milijunima druge crne braće krenuli u pečalbu s Juga ka industrijskom Sjeveru Sjedinjenih država, u vrijeme tzv. Velike Migracije, ka tvornicama, čeličanama i auto-industriji, odnosno ne samo ka ekonomskom nego i *građanskom* boljitku – osim socijalne, geografske i *klimatske* promjene dogodila se i jedna mnogo manje vidljiva, javilo mi se, sasvim u vezi s ovom potonjom.

Radikalna, čujna revolucija u bluzu – prelaz na elektriku, "elektrificikacija zvuka" te muzički studio kao definitivno oblikovanje zvuka – to je sve opisano dosad u čitavoj jednoj maloj biblioteci. Međutim, nigdje nisam vidio ono tajnije, a možda očito – koliko je klima djelovala na to sve? Na kompletan zvuk, *ton* bluza, neusporediv s bilo čime?

Od vrućih, sušnih, uljepljenih južnih (kon)federalnih država, ponajviše s mitske delte Misisipija – u hladni Mičigen, u Detroit i, naročito, Čikago; iz uglavnom ruralnih krajeva (koliko je bluzera te generacije, neshvatljivo, još bralo pamuk u djetinjstvu!) u potpuno urban, štoviše, kako se Čikažani vole hvaliti, pomalo i evropski grad – sjetimo se Sola Beloua s njegovim kafkijanskim prosedeom i atmosferama – u grad dakle i moderan i modernistički. Nije to bila mala promjena.

Čikago zovu *Windy City* – grad vjetra – zime su jake i neugodne kao naše. Isto vrijedi za Detroit. Ako se uzme u obzir onda da su mnogi bluzeri s Juga najprije počeli kao muzikanti na uglovima ulica, doslovno sa šeširom na pločniku, prije nego su avanzirali i preselili u klubove, preko snimanja po studijima sa saundom koji je do danas nemoguće skinuti (*Chess Records* zvuk), pa do svjetske slave i trajnog utjecaja, onda mora da je ono početno "puhanje u prste" nad žicama a pod nemilosrdnom zimom bilo naročit, da se poigramo, "vjetar u leđa", poticaj da se što prije maknu odatle. U klubovima je kasnije doduše često smrdilo, ali je bar bilo toplo.

Kako je koji postajao uspješniji i klubovi su bili bolji. U toj atmosferi nije se više moglo vrtiti jedino "dvanaesticu", osnovnu formu s toliko taktova na ona legendarna elementarna tri akorda, s takozvanom I-IV-V progresijom; niti svirati u arhaičnom otvorenom, sjajno prljavom štimu, stvorenom za slajd i botlnek povlačenje metalnog ili staklenog (od grlića razbijene boce!) naprŝnjaka preko tvrdih žica. To je bio zvuk "starog kraja": zemlje sprŝene suncem, opće muke i sirotinje, žuljavih i izubijanih ruku (pamukova čaška bode nemilosrdno dok se bere), i uvijek prisutnog stravičnog eha ere roblja i kasnije linča. Ali i zvuk tjelesnosti, putenosti, strasti – i riječ *funk* je u žargonu naročiti "šmek" znoja kod plesača i ljubavnika, neuhvatljiva supstanca koju su onda instrumentalisti prevađali u tonove i neprevodivi *feel*.

Tako maknuti od pakla zavičaja, utopljeni, najedeni i prvi put u dobrim odijelima, počeli su dodavati i "luksuznije" harmonije i akorde, sofisticirane intervale, što je odmah i zvuk obogatilo, a da se ništa od čudesne snage stila nije izgubilo.

S time je došlo i proširenje tema u izrazu. I tu smo negdje napokon na suštini. Od strašnih, primalnih slika u stihovima (*Black Snake Moan),* gdje su smrt, seks i religija spleteni kao preostali iz vremena afričke postojbine, do starozavjetnih motiva kako bi se artikulirao užas života crnih Amerikanaca s Juga (ne znam stravičnijeg motiva od Robert Džonsonove *Hellhound on My Trail*) – "Život na Sjeveru" kao da se više okretao hedonističkoj strani života. I ljubavi, ljubavnom osvajanju pogotovo, radosnom "puvanju" muzikanata nad uspjesima kod žena. Uz ljubav dolazi i razočaranje dakako. I tu su još okrenuli stvar pa se o klasičnom bluz motivu ostavljenog muškarca koji malo pati za ženom proklinjući je, a malo kao oprašta, zasviralo drugačije, elegantnije – kroz molski bluz. Kao kod *Tri* (ne *Tenora*, nego) *Kinga* – BB, Albert i Fredi, sa svojim divnim pjevnim tonom, *single-note* stilom uz raskošne gudače (!), *minor key blues* bio je malo distantniji, uzdržaniji, *ohlađeniji*. I kao takav odmah i šifra za gradsko poimanje uživanja u slatkogorkoj patnji – na svim stranama Kugle: Bibijev *Thrill is Gone* zakoračio je preko Oceana, sve do grada Sarajeva gdje će mladac G.B. (*King*) napraviti *Ove ću noći naći bluz*.

Ohlađenje napolju – možda je dakle malo ohladilo i mozak i emocije, ako već ne, srećom, i duše. Bluzeri kao da su, za nevjericu, naletjeli na slično što i sam TS Eliot. Zima je dobra. Pod zimom se misli. Osjeća jasno i bistro, i *ne isuviše*. Artikuliraju se osjećaji.

Bez kaosa u dušama koji će, kad se otopi snijeg i zamrznute emocije prekrivene njime, eksplodirati u godišnjem dobu pred nama. ◂

Đorđe Matić

EUNET CLOUD PLATFORM
BEST HOSTING SOLUTIONS FOR PROFITABLE BUSINESS!
LOWER COSTS - PAY ONLY FOR USED RESOURCES!
WORLD WIDE DATA ACCESS!
MAXIMUM SECURITY IN PROFESSIONAL DATA CENTERS!
EUnet
+ 381 11 330 56 05, info@cloud.rs, www.cloud.rs

Unique Place for your Corporate Events

CONTINENTAL
HOTEL BEOGRAD

NBGP doo, Vladimira Popovića 10. T:011 2204 611 web:continentalhotelbeograd.com, e-mail: banquetservice@continentalhotelbeograd.com

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec